

1911. DECEMBER 1.

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

L. ÉVF.

KÖZLÖNYE

23. FÜZET.

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én. ☉ Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 10 kor. évi tagsági díj fejében ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz. II. em.

☞ A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnék. ☜

(Telefon: 37—22.)

Az osztrák birodalmi erdészeti egyesület tanulmányutja.

(Befejezés.)

Auersperg Károly herczeg: A szó *Schmid* erdőtanácsos urat illeti.

Schmid István erdőtanácsos: Mélyen tisztelt uraim! Nekem az a feladat jutott osztályrészül, hogy az erdőművelés terén szerzett benyomásainkról számoljak be. Ha az erdőművelési tevékenység alapvető jelentőségét, az erdőgazdasági üzemből való nagy fontosságát mérlegeljük, ha továbbá meggondoljuk, hogy a termelés feltételei a megtekintett erdőségekben vidék, termőhely, fanem, üzemmód, tulajdonjogi jelleg és gazdasági cél szerint mily sokfélék, ha tekintetbe vesszük a gazdaság intenzívitását, úgy bizonyára belátják, hogy ezen feladat nagyságától vissza kellett volna riadnom, ha arról volna szó, hogy minden részletet behatóan méltassak. Nem volt annyi időm és nyugalom, oly előadmányt készíteni, amely a magyar erdőgazdaság jelentőségének és magas színvonalának megfelelné és ahhoz méltó lenne. Másfelől a szűkre szabott idő is kizárja a beható tárgyalást. Remélhetőleg tehát ezekre való tekintettel nem minősítik felületességnek, ha előadmányom csupán rövid vázlat lesz és a részleteket elkerüli.

(A vinkovczei tölgyesek tenyészeti és felújítási viszonyait ismertette azután az előadó úgy, amint azt utleírásunk elején az utmutató nyomán tettük. Megemlítve, hogy erősebb gyéritések csak a 140 évre tervezett forduló második felében terveztetnek, következőképen folytatta:)

Ugy vélném, hogy a 60. éven túl megfelelő erős gyéritéseket alkalmazva, a talaj kitűnő termőképessége mellett alacsonyabb vágásfordulók is megfontolás tárgyát képezhetik, ha nem is aktuális ez a kérdés a legközelebbi 1—2 évtizedben. A törzsek megfelelő nevelésével és a vágatási kor leszállításával a fahasználat folytonosságát lehetne biztosítani. (Helyeslés.)

Ha arra gondolnának, hogy ez a terület vagy annak részei irtás és lecsapolás által a mezőgazdaság használatába adassanak, úgy én az ország érdekében azt kívánnám, hogy az erdőterület tulságosan ne apadjon. A feltétlen vízmentesítés éppenséggel nem eszménye a földművelésnek. A szlavóniai tölgyesek léte is a talaj nedvességének megóvásától függ. A vízmentesítés már sokszor okozott közgazdasági károkat, amelyeket előre nem sejtettek. Különösen az erdőgazdának van oka rá, hogy a vizet az erdő részére, amíg lehet, megőrizze és a szlavóniai tölgyek pompás törzsei ebben a meggyőződésben csak megerősíthetnek bennünket. Abban a szerencsében részesültünk, hogy ezen őserdők maradványait láttuk s oly benyomást nyertünk, amelyet élethossziglan nem fogunk elfeledni. Érthetővé lett előttünk, hogy a természet barátja sajnálattal látja leomlani ezeket az óriásokat, de fentartásuk nyilvánvalóan tulságos gazdasági áldozatokkal járna. Örvendjünk tehát az erőteljes új faállományoknak. A régi ledől s új élet kél a romokon. A szlavóniai őstölgyesek lassankénti kimerülése a tölgyfaárak újabb emelkedését fogja okozni. Egy okkal több, hogy a monarchia nyugati felében a tölgy tenyésztésére több figyelem fordíttassék.

Áttérve Szabadka és Szeged homoki erdeire, megállapíthatjuk, hogy talajuk rendkívül változó minőségű. Az a képzeletünk a magyar pusztáról, hogy az nagy legelőterület, ma már nem állhat meg. Nagyszabású akció révén a puszta kulturfölddé lett és betelepült. Ebből az átalakulásból a magyar erdőgazdaság is kivette részét, még pedig a legsilányabb részek utaltattak át neki kultiválás

celjából. Amit itt magyar kollégáink az erdészeti kulturmunka terén alkottak, az teljes elismerésünkre méltó. A talaj részletes tanulmányozására és lelkes kitartásra volt szükség, hogy ezek az erdők létesüljenek, amelyek mint véderdők és mintjövedelmi források egyaránt nagyjelentőségűek. Szabadkán láttuk az eredeti silány nyárfaflóra maradványait, amelyeket szembeállítva a mai faállományokkal, a múlt század 80-as éveitől teljesített erdészeti kulturmunkát becsülni tanuljuk.

Az erdősítés sikere tekintetében különös jelentőséggel bír a fafaj helyes megválasztásán kívül a mezőgazdasági elő- és köztes művelés, a talajnak vele egybekötött alapos megmunkálása miatt. A talajminőség megítélése végett a terepalakulás és a talajt fedő növényzet rendkívül fontos. Messze vezetne, ha a felújítás technikai részleteivel akarnék foglalkozni s nem is mondhatnék mást, mint amit utmutatónk jogos örömmel az elért siker felett már közölt velünk. Az ákácra vonatkozó új tapasztalatokat köszönhetünk önöknek, amelyek erdészeti ismereteink értékes gyarapodását jelentik. Utalhatok ebben a tekintetben Vadas min. tanácsos ur erre vonatkozó művére. Az a szokásos nézet, hogy az erdőgazdaság üzeme extenzív, a magyar ákáczosokra egyáltalában nem alkalmazható. Ha már a felújítás nagy költséget kíván meg, úgy ez még nagyobb mértékben érvényes a korán kezdődő törzsnevelésre és gyérítésekre. A többnyire sarjerdőalakban kezelt erdők aránylag nagyon kielégítő jövedelmet nyújtanak, amihez nagyban hozzájárul az a körülmény, hogy azon a vidéken a gyengébb választékok is könnyen és jó pénzen értékesíthetők. Vajjon az ákác a távolabbi jövőben mily mértékben lesz erdőalkotó, ma még nem aktuális kérdés, de több tekintetben csak előkészítő fanem, amely később helyenként más fanemeknek fogja átengedni a teret, de maga is mindig tekintélyes részét fogja alkotni az alföldi erdőknek. A puszták és az ákáczosok tájképe szokatlanul hatott reánk. Mily szép lehet tavasszal, ha a talajt friss zöld növényzet borítja és az ákácztenger a lombzat és virágzatok diszében pompázik!

Egészen más kép tárult elénk Vadászerdőn, melynek kötött talaján a tölgy tenyészik. A felújítás itt is mezőgazdasági használatokkal kapcsolatosan történik, melyek kedvező hatását a fiatalosok fejlődésére az erre vonatkozó kísérletek élénken igazolják. A tölgy-

makkvetés 1—1½ *m*-re eső sorokban történik. Emellett abból a helyes elvből indultak ki, hogy a tölgyet a fiatal korban törzsének egyenes kifejesztésére sűrű telepítéssel kényszeríteni kell. Ez az elv jut kifejezésre a fiatal faállományok gyéritésénél is. Csak később, amidőn már jól kifejlett törzsek alakultak ki, jött meg az erősebb gyéritések ideje. A bemutatott kísérleti területek igen érdekesek voltak, habár határozott eredményeket még csak a már említett felujítási kísérleteknél láthattunk. A kísérletek exakt kivitele teljes elismerésre méltó. A Vadászerdő kétségen kívül igen kitűnő kísérleti terület. A csemetekertek ennek a mintaiskolának tanberendezését nagyon jól kiegészítik.

Temesvár után az egykori deliblati homokpusztát látogattuk meg. Szándékosan mondom, hogy *egykori*, mert az, amit ma ott látunk, már nem pusztaság, hanem legnagyobbbrészt művelt föld. Ez a nagy mű éppenséggel imponáló, ha az erdősített terület nagyságát és azokat a nehézségeket vesszük tekintetbe, amelyek között az létesült. Az erdészeti működés súlypontja a homokpuszta közepére esik, ahol a szél legmagasabbra hordta föl a homokot. A homokpusztán látott őszi táj bizonyára mindnyájunknak feledhetlen lesz. Azt a szándékot, hogy az őseredeti növénytenyészetnek egy nagy természeti védterületen menedék nyujtassék, bizonyára örömmel üdvözölhetjük.

A puszta erdősítésénél az ákácznak jutott a főszerep s az ákácztengernek aligha van párja. Az erdősítés elősegítőjeként a közönséges boróka tett jó szolgálatokat, ujabban pedig a virginiai boróka vált be némely területek erdősítésénél. Felismerhettük, hogy az ákác nem való a legszegényebb területek elfoglalására, amelyeken a virginiai boróka nyer jelentőségben. Nem terjeszkehdtem ki a részletekre, hanem utalok Ajtay urnak az utmutatóba foglalt kitűnő értekezésére. A kritikának is el kell maradnia, mert aligha van közöttünk olyan, aki e téren oly bő tapasztalatokkal bírna, mint magyar kollégáink. A legközelebbi teendő az ákáczosok megvédése, különösen a legeltetés ellen. A homokpusztának *Mátyus* főerdész által rendszeresen megkezdett erdősítésével a magyar államerdészet oly művet alkotott, amelynek fenmaradását és fejlődését őszintén kívánjuk.

Orsováról Herkulesfürdőre utazva, sajnos, a sötétség miatt

már nem láthattuk a tájat, pedig ez kívánatos lett volna, hogy az óriási vízkárosítások nyomait lássuk, amelyekre utmutatónk reámutat, hangsúlyozva azokat a szolgáltatokat, amelyeket az erdő a károsítások csökkentésére tett és azokat a káros következményeket, amelyekkel az egykori erdőpusztítás járt.

Előadásom befejeztével őszintén kinyilatkoztatom, hogy magyarországi utunkról nem csupán kellemes egyéni emlékeket, hanem értékes szakbeli tapasztalatokat is viszünk magunkkal, különösen erdőművelési téren, tehát az erdőgazdasági tevékenység azon ágában, amelytől az erdő jövője függ. Szánjon a sors Magyarország erdeinek áldásteljes, boldog jövőt, aminek biztosítékát magyar kollégáinkban tökéletes módon megvalósulva látjuk. (Elénk tetzés és taps.)

Janka Gábor dr.: Uraim! Feladatom a fa nyerésére és hasznosítására vonatkozó uti tapasztalatokat összefoglalni. Ebben a tekintetben teljesen ellentétes természetű vidékeket érintettünk. Egyfelől a szlavóniai tölgy termőhelyeit, amely fa világhirnek örvend és legnagyobbbrészt a termelési helytől távol talál piacra; másfelől az ákáczerdő táját, melynek termékei csak a helyi piacon birnak jelentőséggel.

(Előadó azután a fakülkereskedelemre vonatkozó statisztikai adatokat közölt, amelyek olvasóink előtt ismereteseek, azután áttért a szlavóniai tölgyesek ismertetésére.)

A hatalmas, egyedülálló, sehol és soha vissza nem térő méretek, egybekötve az utolérhetlen faminóséggel biztosítják azokat a magas faárakat, amelyeket ott fizetnek. A vrbanjei erdőgondnokság Sočna nevű erdőrészében magunk mértünk egy álló tölgyet, amely 1·5 m mellmagassági átmérővel és 17 m hosszú ágtiszta törzsszel bír, amelynek műfaköbttartalma 18 m³-re tehető. Egyik fekvő, érkezésünk előtt döntött törzsnek mellmagassági átmérője 1·8 m, középső átmérője 87 cm, az ágtiszta törzs hossza 25 m, a törzs teljes hossza 40 m volt. Egy másik fekvő törzsön ugyanott a következő méreteket állapítottuk meg: mellmagassági átmérő: 110 cm, összes hossz 41 m, ágtiszta törzshossz 28 m, ennek közepén az átmérő 77 cm. Boljkovo erdőrészben éppenséggel oly törzset láttunk, melynek teljes hosszát 44 m-re, az ágtiszta törzs hosszát 30 m-re, értékét 2000 K-ra becsültük.

A tölgyfa eladása tövön történik, de nem törzsenként, hanem erdőrészenként nyilvános árverésen, írásbeli ajánlatok útján. (Bővebben leírja a becslési eljárást és ismerteti a becsárakat.) Természetes dolog, hogy a becslés rendkívüli gyakorlatot és tárgyismeretet kíván, különösen a vén, tulkoros tölgyek hibái és sérülései tekintetében. Eltekintve a külsőleg látható sérülésektől, amelyeket a *Cerambyx heros* álczája okoz, a tölgyek gyakran szenvednek vörösrédvben részben a tőből, részben ágcsontokból kiindulóan. Nem egy fa, amely egészségesnek látszott és a fejszével való megütésnél nem adott gyanus hangot, a döntés után vörösrédvessé bizonyult. A törzsnek nem kell éppen már odvasnak lennie, már a sötétebb színárnyalat csorbitja a fa értékét és nagy veszteséget jelenthet a fakereskedőnek. Bármennyire jogosultnak látszik a mai eladási mód, mégis a fakereskedőnek nézetem szerint a faminőség bizonytalansága miatt oly biztonsági tényezővel kell számolnia, amely a tőárt csökkenti, mert ezernyi korona veszhet el, ha néhány egészségesnek becsült törzs vörösrédvessé bizonyul. Én tehát azt tartom, hogy az adásvételi üzlet reálításának elve alapján előnyös volna ezt a bizonytalanságot olyképen kiküszöbölni, hogy az *eladás a törzsek döntése után* történjék, amidőn a fa minősége jobban ítéltető meg. Természetszerűen nem ismerjük a viszonyokat annyira, hogy mérvadó véleményt mondhatnánk, egyénileg azonban azon a nézetem vagyok, hogy ez a követelés nem tulságosan messzemenő. A házilagos eljárást a termelés egész menetére kiterjeszteni a szlavóniai tölgyesekben majdnem keresztülvihetetlen. A vevő tudja legjobban, hogy mit termeljen.

Az említett bizonytalanság dacára az árveréseken elért árak mindig tetemesen magasabbak, mint a becsárak. Így tavaly és a legutóbb tartott árveréseken 50—56% volt a felülfizetés. Ugy látszik, hogy itt már előszereteti ákról van szó, mert a szlavón tölgy fogyasztásban van és minden kereskedő kisebb haszon mellett is el akarja magát látni szlavóniai tölgyfával. Az árverések alkalmával mozgalmasság az élet Vinkovczen; a fakereskedők az ország minden részéből oda özönlenek. Az árverésen nagy az izgalom; milliók tétetnek kockára!

A vásárolt fa döntése és termelése a tél folyamán történik a vevő munkásai által. A vevő régebben kötelezve volt a műfára

alkalmatlan törzsrészeket, a koronát stb. a vágásban visszahagyni. Ez az u. n. tanninfa akkor külön értékesítés tárgyát képezte. 1904 óta a kincstári erdőkben más az eljárás. Most a vevő az egész törzset veszi meg és a tanninfát ő adja el. A műfatörzsek a döntés után megtisztíttatnak a kéreg cserepes részétől, míg a kéreg belső része a törzsön marad, hogy a fa repedezésének eleje vétessék. A törzs ágtiszta részéből lehetőleg hosszú darabokat vágnak, mert a hossza értéke a legnagyobb. Míg 20 év előtt még a legszebb fát hasították francia és német dongákká, addig ez ma már pazarlás volna s csak a fűrészrönknek nem való részekből készülnek dongák.

A vevő a tölgyhossza köbméterjét 150—180 K-val, a furnir-rönkét 120—130 K-val, az exportrönkét 80—100 K-val, végül a fűrészrönkét 40 K-val (?) adja tovább.

A fűrészek félgyártmányokat készítenek. Rendkívül gondos, a legkisebb hibákat is figyelembe vevő kihasználást láttunk s megfigyeltük, hogy minden a fűrész alól kikerülő deszkára a minőséget jelző különös jeleket irtak, hogy minden ággöcsöt levágtak, minden léczet gondosan megmérték, hogy a drága anyag lehető gazdaságosan használtassék ki. A felmetszés vagy u. n. boulokbán történik, amidőn a rönköket teljesen egyenlő erősségű pallókra vagy deszkákra vágják, vagy tükrös árura. A tükrös metszésnek a bélsugarak irányában kellene történnie, de mivel lehetetlen csupa tükrös metszést végezni, u. n. féltükrökkel is megelégszenek. A rönkből először a belet, a legbelső részt vágják ki, mert ez repedezik legkönnyebben. A bél két oldalán fekvő pallók, az u. n. angol dugoni adja az anyagot a tiszta tükrös metszethez. A bél és a tükrös pallók kimetszése után fenmaradó, körszelet-alaku keresztmetszettel bíró rönkszeleteket párhuzamos metszéssel vágják deszkákra, melyek közül ismét a középsők birnak a legszebb tükrökkel. Ezek a rönkszeletek a kereskedelemben Wainscott (englischer Wagenschuss) néven ismeretesek és régebben egész darabban, ma ellenben már többnyire felmetszve exportáltnak, főként Angolországba, ahol a legjobb és a legszebb fát fogyasztják s jól is fizetik meg. A kivitelnek május végéig be kell fejeződnie, mert nyáron a fa sokat szenved, különösen a rönkök a kéreg lerepedése vagy az u. n. kis bogár (*Dryocoetes monographus* és

Platypus cylindricus) támadásai által. Az angol tükrös árun kívül van francia és belga tükrös áru, különféle méretekben. Deszka és palló 1 m hosszútól és 14 cm szélességtől kezdve készül. Nyers lécz (Rohfriesen) alatt 20 cm hosszú és 3 cm szélességet meghaladó deszkácskákat értenek. A gyengébb fából asztalosárut, az erősebből a vagon- és hajóépítéshez való anyagot készítenek. Feuillet alatt erősebb furnirlapok értendők.

A tölgyfa metszéséhez csak igen vékony fűrészeket használnak, hogy kevés legyen a hulladék. A pengének nem szabad kihajolnia és az előtolás csekély. Ezeknek a kívánalmaknak leginkább a vízszintes keret- és a szalagfűrész felel meg, amelyeket több példányban láttunk. Ezeknek az a nagy előnye is van, hogy igen nagyméretű rönköket lehet velük fűrészelni, amire ott nagy szükség van. Így pl. a fakereskedelmi részvénytársaság nagy szalagfűrészre 1½ m vastag rönköket is vághat.

Ami a vinkovczei fűrésztelepek teljesítő képességét illeti, úgy a fakereskedelmi r.-t. fűrészre évi 17.000 m³-t, a Katusic Iván czég fűrészre 20.000 m³-t vág fel. Az utóbbi fűrész nem metszi a saját fáját, hanem bérért elvállalja más czégek fájának felmetszését. A kihozatal 50%. Ez az aránylag csekély kihozatal a szlavóniai tölgy tulkorosságára, a gyakori vöröskeresztre és ághelyekre vezethető vissza.

A kazánok fűtése mindkét helyen a fahulladékkal és fűrészporral történik. Az el nem tüzelt fűrészport a tanningyarak veszik vagononként 70 K-ért.

Néhány szót kell szentelnem a szlavóniai tölgyfa minőségének is. A szlavóniai tölgyfa vitathatlanul világhirnek örvend.

Bárhová menjünk oly famegmunkáló telepekre, amelyeken tölgyet dolgoznak fel, mindenütt találkozunk a szlavóniai tölgygyel s mindenütt dicséretét zengik. Igen szép, egyenletes, kellemesen barna színe van, könnyen megmunkálható, amit különösen az asztalos méltányol, igen finom évgyűrűzetű s ezért aránylag puha és könnyű s mindemellett úgy hossza, mint vastagságra nézve a legnagyobb méretekben is ágmentes választékokban kapható. A nagy hosszal párosult ágmentességet különösen a vagonépítésnél becsülik sokra, mert legalább Németországban a hosszú Pullman-kocsik

alvázában oly tölgyfakeretet követelnek, melynek hosszoldalai egy darabból készültek.

A furnírvágás céljaira csakis a szlavóniai tölgy alkalmas s mint dongafát is minden más eredetű tölgy fölé helyezik, habár ma már sok hordógyár használ fel orosz tölgyet, mert a szlavóniai már drága. Nemes borfajtákat csakis szlavóniai tölgyből készült hordóban tartanak, mert ezek a bort jól konzerválják, sőt tannintartal-mukkal javítják.

Min alapszik már most a szlavóniai tölgyfa kiváló minősége? Mielőtt e kérdésre válaszolnék, előre kell bocsátanom, hogy a faminőség igen viszonylagos fogalom; építkezési célokra lehetőleg szilárd, ellentálló, nagy hordképességű anyagot keresnek, míg ellenben az asztalos a lehetőleg könnyű, lágy, jól megmunkálható fának ad előnyt. S minthogy a tölgyfát főként az asztalosok használják fel, úgy jó tölgyfának azt kell tekintenünk, amely az ő követelményeiknek felel meg s ez éppen a szlavóniai *koros* tölgyek fája. Hangsúlyozom, hogy a tulkoros tölgyek fája, mert a fiatalabb törzsek fája Szlavóniában sem olyan, mint a 250 és több éveseké.

Néhány futólagos minőségi vizsgálatot végeztem a máriabrunni erdészeti kísérleti állomáson szlavóniai koros és fiatalabb tölgyfán. Az anyagot a fakereskedelmi r.-t. s illetőleg a bródi vagyonsközség szivességének köszönhetem.

A koros, keskeny évgyűrűjű tölgyfa fajsúlyát 0·654-nek, a szélesebb évgyűrűvel bíró fiatal fáét 0·735-nek találtam. A keménységi próbák pedig, amelyeket e fával végeztem, a következő eredményre vezettek:

koros tölgyfa	--- --	394 kg/cm^2
fiatal "	--- --	657 kg/cm^2

Az évgyűrű átlagos szélessége a koros fán (250 éves) 1·46 mm, a fiatalabb (75 éves) fán 3·10 mm. A fa fajsúlya tehát a tölgyfánál az évgyűrű szélességével nő, mert a szélesebb évgyűrűben aránylag több az anyagdúsabb, nehéz őszi fa. Az asztalosra azonban a könnyű megmunkálás és szerszámainak kimélése fontos, az egyenletes szöveten és szép színen kívül főleg ezért ad oly magas árakat a szlavóniai tölgyfáért. Ámde csak a 250 és többéves szlavóniai tölgyfák nyújtanak ily értékes fát, soklikacsu tavaszi fával és kevés őszi fával, ellenben a fiatalabb törzsek, mint másutt, úgy Szlavóniában

is kemény anyagot adnak. Ugy vélem, hogy az öreg tölgyeknél a nagy területen kívül, mely miatt csak keskeny évgyűrűket rakhatnak le, a fáknak a csekély s részben már el is haló korona következtében beálló hiányos táplálkozása is hozzájárul, hogy ezt a nagyértékű lágyabb fát produkálják. Minthogy pedig a jövőben csak 140 éves vágásfordulót szándékoznak a szlavóniai tölgyesekben alkalmazni, a mostani keskeny évgyűrűs szlavóniai tölgyfa a piacról végleg el fog tűnni, hacsak egyes törzsek tultartásával nem történik gondoskodás magaskorú törzsek neveléséről. Némileg kételkedem ugyan abban, hogy a gyorsított kihasználásra való mai törekvés mellett ez meg fog-e történni, de nem akartam elmulasztani, hogy erre a körülményre ez alkalommal reá ne mutassak.

Megjegyzendő még, hogy a tölgy elegyes faállományban jobb faanyagot termel, mint elegyetlenben.

Hátra volna még azon fafajokról néhány szót szólni, amelyek a szlavóniai tölgyerdőkben mint ugynevezett *fehérfa* szerepelnek, mint a kőris, szil, juhar, gyertyán és hárs. Többnyire a tölgy előtt külön adatnak el, de értékre nézve messze mögötte maradnak a tölgynek. Műfaszázalékuk 30, míg ellenben a tölgynél az 70%-ig terjed.

S ezzel áttérhetek az *ákácza* műszaki alkalmazhatóságának és értékesítésének kérdéséhez Szabadka és Szeged város erdeiben. Az ákác gyors növekedése mellett ezen erdőkben 20—30 éves sarjerdőfordulóban jobb talajon oly fatömegek nyerhetők, amelyek bámulatba ejtenek. Emellett az ákác ár, a vidék erdőben szegény lévén, igen magas, de ez a magas ár összhangban áll e fa nagy alkalmazhatóságával. Az ákác fája igen kemény, igen szívós, ellentállóképes és tartós mint műfa, de mint tűzifa is nagy az értéke.

(Az előadó ezután az ákácznak és melleleg a nyárfának Szabadkán és Szegeden szokásos termelését, választékolását és értékesítését ismertette, amelyről közelebbről külön leírás fog az „Erdészeti Lapok“-ban megjelenni, s ezután így folytatta:)

Ha meggondoljuk, hogy 1 *ha* ákáczerdő tőára az első termőhelyen 30 éves korban Kallivoda erdőtanácsos szerint 4668 K, akkor méltányolni tanuljuk, mily hatalmas anyagi hasznót jelent magyar kollégáink uttörő munkája e téren.“

A vadászerdői tölgyfakitermelés és értékesítés rövid ismertetése után dr. Janka Gábor élénk tetszés között azzal zárta be előadmányát, hogy tanulmányutjuk az erdőhasználat szempontjából is époly érdekes, mint tanulságos volt s beigazolódott, hogy mily hasznos az utazás és a saját közvetlen tapasztalatok szerzése.

Auersperg herczeg: Megnyitom a vitát és átadom a szót Petraschek udvari tanácsos urnak.

Petraschek Károly udvari tanácsos felszólalásában elsősorban utalt arra, hogy előfordulásának optimumában a fiatal kocsányos tölgy árnytűrése mennyire fokozódik, a többi fanem beárnyalását 10 évig is elbirja s ezek nyomása alatt nem senyved, hanem vidoran törekszik fölfelé. Már 20—25 éves korban beáll az az állapot, amelyről Burckhardt is megemlékszik, hogy tudniillik lába be van árnyékolva, de koronája szabadon élvezi a fényt. Kiemeli ezt azért, mert az ő erdeikben kedvező termőhelyeken is bizonyos aggályossággal találkozott a fiatal korban való beárnyalás tekintetében. A látottakból az a tanulság, hogy az aggályossággal nem kell bizonyos határon túl menni, hanem a természetben és a fajok erejében bízni. S ha némi türelmünk van, azt tapasztaljuk, hogy a természetes felujítás is szép eredményeket érlel meg s nem kell mindjárt a meterséges felujításhoz nyulni. Utal továbbá a szlavóniai tölgyesek közel egykoru voltára, amiben megnyugtató bizonyítékát látja annak, hogy nagy vágásokban használt erdők is kielégítően ujlhatnak fel, pedig hát ott, ahol az erdők feltárása, amelyet mindnyájan kívánunk, még nem haladt kellően előre, ily nagy vágásokban, még pedig tarvágásokban vagyunk kénytelenek használni. Az apró vágásokkal való gazdálkodás apróbb erdőbirtokokon, fejlett viszonyok között keresztülvihető, ott azonban, ahol őserdők feltárásáról van szó, nem alkalmazható.

Felszólalása további folyamán Petraschek helyreigazítja Guttenberg lovag ama nézetét, mintha a boszniai fa jóminőségű volna. Az ottani faállományok már tulkorosak és a fa gyakran redves, a hulladék tetemes. Ha a fapiacson mégis kedvelt a boszniai fűrészáru, úgy azt nem jóságának, hanem nagy szélességének köszönheti, amelynek következtében ma még valamivel jobb árat lehet elérni, mint amely minőségének megfelelően, de mégis kevesebbet, mint a keskeny svéd áruért.

Befejezésül még az ezüsthársat és tenyésztését ajánlja a magyar erdőgazdák figyelmébe, amelyet Deliblaton és Herkulesfürdő körül láttunk. Ez a fafaj gyorsan nő és fája keresett. Boszniában legalább magas áron értékesítették.

Nagy Vincze erdőigazgató: Janka dr. ur előadásában annak a nézetének adott kifejezést, hogy czélszerűbb volna a szlavóniai tölgyet kitermelt állapotban értékesíteni. Mindnyájan, akik szakunk érdekeit szívünkön hordjuk, barátai vagyunk a fatermés házilagos kitermelésének és kiszállításának s ahol annak előfeltételei megvannak, azt szívesen alkalmazzuk. A szlavóniai tölgyesekben ellenben hajdan vasutak és kiépített utak, valamint belföldi gyakorlott erdei munkások hiányában a házilagos gazdálkodás nem volt keresztülvihető. Ennek bizonyossága volt az 1873. évi nagy faeladás a beruházási alap erdeiből, amidőn a vevők arra törekedtek, hogy maguk dolgozzák fel a fát és azt ily állapotban értékesítsék. Eközben azonban legyőzhetlen nehézségekbe ütköztek és rövid idő múltán a 3·3 millió forintnyi biztosíték elvesztésével visszaléptek az üzlettől. Ilyen körülmények között természetesen a kincstár sem gondolhatott a házilagos gazdálkodásra. Viszont később, amidőn a szávavölgyi vasut és néhány erdei ut kiépült s a tölgyesek iránt mindig nagyobb és nagyobb érdeklődés mutatkozott, a tövön való eladás mellett is igen kielégítő árakat értünk el s éppen ezért a rendszerváltozás szükségét nem éreztük. A helyi munkaerő hiánya egyébiránt még mindig nagy akadály maradt volna a házilagos gazdálkodásnak. Az árak évről-évre emelkedtek, úgyhogy ebből az okból ujabban sem gondolt senki sem arra, hogy az eladási eljárást megváltoztassa. Az idő eljárt s ma ott tartunk, hogy az öreg faállományok fogytán vannak és már ezért is alig volna czélszerű más eladási módra áttérni, oly módra, amely új munkássereg nevelését tenné szükségessé, anélkül, hogy azt tartósan foglalkoztathatnók. Ha mód kínálkozik reá, Szlavóniában is gyakoroljuk a házilagos termelést, így pl. amidőn néhány év előtt a vrdniki állami szénbányászat részére bányafát termeltünk s házilagosan fognak az összes gyéritési munkálatok végeztetni. Az öreg tölgyesekben azonban most, mintegy a tizenkettedik órában, rendszert változtatni kockázatos volna,

a vevőközönségnél esetleg visszatetszést szülhetne és áringadozókat okozna.

Végül legyen szabad az előadó uraknak legőszintébb köszönetet mondani a magyar erdőgazdaság tárgyilagossá megítéléséért. Mi, magyar erdészek szíves látogatásukban és ebben a tárgyilagosságban nemcsak a személyes bajtársi közeledés alapját látjuk, hanem alapját mindkét állam erdőgazdasága fejlődésének. (Tetszés.)

Kallivoda Andor erdőtanácsos Janka Gábor előadására reflektálva megjegyzi, hogy az ákácza ma már nem csupán helyi piacczal bír. Tudta szerint pl. Ujvidéken egy kisebb gyár kerékküllőket és oly kerékfogakat készít, amilyenek a textilgyárak gépeihez szükségeltetnek. Ennek a gyárnak termékei nagy mennyiségben exportálatnak Németországba.

Az elnöklést *Guttenberg* Adolf lovag veszi át.

Auersperg Károly herczeg: Egy kérdéssel óhajtanék a magyar kolléga urakhoz fordulni. Láttuk, hogy a szakképzett erdőtiszt, aki egyetlen erdészeti főiskolájukat Selmezbányán elvégezte, kiválóan gazdálkodik, nemcsak azzal, hogy nagyban tervezi azt, hogy mi a teendő, amire alapos tudományos kiképzése révén képes, hanem azzal is, hogy éppenséggel kitünik (excelliert) a részletes kivitel terén, amelyet a nagy koncepczió végrehajtása megkíván. Láttuk azt is, hogy az erdőőri személyzet neveléséről gondoskodnak s nem kételkedünk abban, hogy a szakiskoláikat végzetten kitünő végrehajtó közegek az urak kezében, kik szaktudományi képzettségük alapján abban a helyzetben vannak, hogy világosan és félreérthetetlenül rendelkezzenek. Némileg azonban új dolog előtt állunk, amennyiben úgy véljük, hogy egy közbeeső elem még hiányzik, amelynek hiányát valószínűleg rövidesen érezni fogják s ez az az elem, amely már nem csupán erdőőrzési szolgálatot teljesít, de mégis olyan működési körrel bír, amelyben a főiskolainál kisebb képzettség elegendő volna. Ugy gondoljuk, hogy azok a most keletkezőfélben levő erdők, például Szeged és Szabadka táján, amelyek most az intelligencia legmagasabb fokán álló erdőgazdáktól kezeltetnek, ha teljes használatba kerülnek, oly részletes munkát fognak adni, amelyhez a tudományos képzettség tulajdonképen már nem szükséges. Ma helyénlevő dolog lehet, hogy a tudományosan képzett urak

rendelkeznek és rendelkezéseiket alárendelt közegekkel végrehajtatják, de ha a most telepített erdők kihasználása következik, a helyi piacon apróban való értékesítéssel, amilyennel már most is találkoztunk, akkor önök csakhamar az előtt a helyzet előtt fognak állani, hogy azt vagy erre az egészen alárendelt személyzetre kell bízni, vagy hogy az egész nagy üzem vezetőjének kell ezekkel a részletekkel is foglalkozni, ami óriási munkát ad. Tudjuk, hogy önök ma a szükséges közepes képzettségű személyzetet oly módon nevelik, hogy az erdőőri szakiskolák jeles növendékeit még egy évi kiképzésben részesítik. Nem hinném azonban, hogy ez a jövő szükséglete szempontjából elegendő lenne, mert mégis csak az elemi oktatáson alapszik ez a rendszer.

Nálunk ez nem volna lehetséges. Nem győznők a munkát, ha az erdészeti szolgálatban csak evvel a kétféle személyzettel bírnánk. Az üzem műszaki és számviteli részét nem láthatnók el ily kétféle, mintegy az ellentétes sarkokon álló személyzettel. Ha az adminisztratív tevékenységet, a hatóságokkal való érintkezést, a községek képviselőtestületeiben való szavazati jog gyakorlását tekintetbe vesszük, úgy erre az erdőőri szakiskolák növendékei aligha bírnak elegendő képzettséggel. Nem ismerem egyébiránt eléggé az Önök viszonyait, de azt hiszem, hogy a személyzetnek az a kategóriája, amelyet mi erdésznek (Förster) nevezünk, itt is alkalmazható volna. Érdekelne bennünket, milyennek gondolják Önök erdészeti tanügyük további fejlődését s nem gondoltak-e azon, hogy a mostani gazdaságok további fejlődése során a két végleten álló személyzet közé egy középfoku képzettséggel bíró kategóriát kell iktatni. Csak nagy gazdaságokat láttunk, amelyek sok ezer holdra terjednek, de azt hiszem, hogy a magánbirtokokon hasonlóak a viszonyok a mieinkéhez. Az itt érzett szükségletnek lehetne szociálpolitikailag igen kellemes módon megfelelni.

A magyar polgári elemnek mód nyujtatnék, hogy egy győnyörű hivatásban jusson keresethez, ez tehát nemzeti ügy.

Ezek felemlítésére szorítkozva, nagyon érdekelne, miként gondolkodnak a tanügy további fejlődéséről.

Bund Károly: Főméltóságod kérdésében oly ügyet érint, amely nálunk is sokszor képezte megvitatás tárgyát. Általánosságban röviden jelezhetem, hogy inkább az önálló, főiskolai képzett-

ségű erdőtisztek rendszerének (Oberförstersystem) alapján állunk és az a törekvésünk, hogy erdeinknek lehetőleg kiterjedt mértékben biztosítsuk a legmagasabb képzettségű erdőtisztek által való kezelést. Másfelől figyelembe veendő, hogy az erdőőri szakiskolák növendékein kívül, akik két évi tanfolyamon mégis csak nagyobb képzettséget szerezhetnek, mintha csupán három havi vagy egy évi tanfolyamokat (Waldbauschule) végeznének, igen nagy számban alkalmazunk tulajdonképeni őrszemélyzetet, amely erdőőri személyzetünk legalsó fokát képviseli s amelytől nem követelünk egyebet, mint hogy az elemi ismeretek birtokában, három évi gyakorlat után az erdőőri szakvizsgát letegye. A továbbképző tanfolyamokkal való kísérlet önmagában véve bizonyítéka annak, hogy középfoku üzemi személyzet iránt bizonyos szükséglet mutatkozik és nem tagadjuk, hogy a házilagos gazdálkodás terjedésével és a gazdaság intenzivításának emelkedésével az ily személyzet iránti szükséglet is mindinkább érezhetőbbé fog lenni. Ma azonban a magyar kormány még azon az állásponton van, hogy ennek a szükségletnek az erdőőri szakiskolák, kapcsolatban a továbbképző tanfolyammal, megfelelnek, tény azonban, hogy az erdőbirtokosok köréből az erdészeti középiskolák iránti óhaj felhangzott, anélkül, hogy a közeli jövőben nézetem szerint teljesülésre várhatna. A továbbképző tanfolyam oly kísérlet, amely, miután a tanfolyamot végzetek azonnal állást kapnak, sikerültnek mondható. Általában azonban az a törekvésünk, hogy az önálló kezelők rendszerének értelmében minél kisebb erdőterület jusson egy-egy főiskolai képzettségű erdőtiszt kezelésé alá, anélkül, hogy oly messzire mennénk, hogy főiskolai képzettségű erdőtisztek alárendelt munkálatokat lennének kénytelenek végezni, amelyeket kisebb képzettségű személyzet is elláthat.

Kaán Károly: Előitem szóló szavainak kiegészítéséül legyen szabad felemlítenem, hogy az erdőőri szakiskolákon az előképzettség 6 elemi osztály, de igen sokan a gimnázium, vagy a polgári iskola 4—5 osztályával jönnek oda s az a tapasztalat, hogy ez utóbbiak egészen jól betöltik helyüket mint altisztek, illetőleg mint műszaki segédszemélyzet.

Schmid István erdőtanácsos, mint egy erdészeti középiskola igazgatója hozzá kíván szólni a kérdéshez. A főiskolai végzettségűek körében az erdészeti középiskolák mint oly félszeg alkotások

tüntettetnek fel, amelyeknek nincs jogosultságuk. Az állam birtokán az „Oberförstersystem“ áll alkalmazásban főiskolát végzett erdőgondnokokkal és altisztekkel, akik régente erdőőrök voltak, ma az erdész (Förster) czimet viselik, amely czimváltozás nézete szerint nem volt valami szerencsés dolog, mert nagyon megővesztette ennek a személyzetnek ambícióit.

Mások a viszonyok a nagy magánerdőbirtokokon, amelyeken az u. n. erdőmester-rendszer (Forstmeister oder Revierförstersystem) fejlődött ki. A vezetést az erdőmester végzi, a végrehajtás az u. n. pagonyerdészek kezében van. Ez a rendszer általában kitűnően bevált és nincs ok rá, hogy megváltoztassuk. Kétségbe vonja, hogy a gazdaság nyerne azáltal, hogyha 10—15.000 ha nagyságú erdőbirtokon, amelyet eddig egy erdőmester és 8—10 erdész kezelt, ezentul 2—3 főiskolai képzettségű főerdész gazdálkodik, ki alá csupán az erdőőrök vannak rendelve. Ha a középiskolákat Ausztriában eltörölnék, az erdőbirtokosok aligha a főiskolásokat alkalmaznák, hanem az erdőőri személyzet körére szállnának le. Ez bizonyára nem volna haladás. A középiskolákban a nevelés és a felvétel feltételei igen szigorúak s azokból kitűnő szakemberek kerülnek ki, akik vezető-állásban is beválnak.

Bund Károly: Schmid erdőtanácsos ur kifejtette, hogy Ausztriában az erdőhivatali rendszer hosszú történeti multa tekinthet vissza. Ez igen lényeges körülmény a kérdés megítélésénél. Valamely meglevő rendszert felborítani, annak nagy nehézségei vannak. Nálunk azonban ezt a rendszert nem ismerjük, legalább a kötött birtokon nem, ellenben ezen a nagy erdőterületen, amely az ország erdőségeinek $\frac{2}{3}$ -ára terjed ki, a főerdész-rendszer van teljes jogosultsággal és sikerrel meghonosítva. Amint Ausztriában nem volna jogosult a történelmi fejlődés alapjáról letérni, époly jogosulatlan volna nálunk a mostani rendszert feladni. Hangsúlyoznom kell azonkívül, hogy részünkről mégis csak visszafejlődésnek tekintenők, ha az az óriási erdőterület, amely most főiskolai végzettségű erdőtiszték kezelésének örvend, kisebb képzettségű személyzetre bizatnék.

Fieser főerdész óva int, hogy az állami erdőbirtokon a „Revierförstersystem“ alkalmaztassék és hivatkozik azokra a sikerekre, amelyeket a főiskolai képzettségű erdőgondnokok rendszere Baden

nagyhercezségben elért, daczára annak, hogy csupán 6 heti tanfolyamban kiképzett erdőőrök segítségére támaszkodik.

Az elnöklést ismét *Auersperg* herczeg veszi át.

Guttenberg Adolf lovag: Nem volt szándékában újból felszólalni, de nem hagyhatja viszonzatlanul *Schmid* erdőtanácsos egyes fejtegetéseit. *Guttenberg* a főiskolai képzettségű erdőgondnokok hive, akik jól képzett altisztekkel és mint harmadik kategória: a tulajdonképeni erdőőrökkel (*Heger*) működnek. Az erdőhivatali rendszer tényleg történeti alapon épült fel, de igen nagy erdőbirtokok tértek át erről a másik rendszerre, így *Frigyes* főherczeg, *Lichtenstein* és *Schwarzenberg* herczegek, még pedig teljes sikerrel. Nem hiszi, hogy a középiskolák eltörlése esetén a személyzet színvonala süllyedne. Ezt az osztrák erdőtvény 22. §-a akadályozza meg, amely államvizsgát kíván a nagyobb erdők kezelőitől. Végül védelmébe veszi a erdészeket (főerdőőröket, *Förster*), akik szívesen megmaradtak volna az erdőőr (*Forstwart*), czim mellett, ha nagyobb fizetést adnak nekik. (Derűltség.)

Több felszólaló nem jelentkezővén, *Auersperg* herczeg a referenseknek köszönetét nyilvánítja és az ülést berekeszti.

Igy folyt le — tartalmasan és érdekesen — az osztrák birodalmi erdészeti egyesület herculesfürdői vándorgyűlése.

Déli egy órakor a nagy gyógyteremben egyesült újra a társaság, ezuttal a fehér asztal mellett, a földmivelésügyi miniszter által adott bucsubanketten. Az első felköszöntőt *Auersperg* herczeg mondotta Ő Felségére a királyra, akihez mindnyájunkat egyaránt fűz a hűség, a szeretet és tisztelet köteléke.

Közös megállapodás alapján azután a következő hódoló távratot intéztük gróf *Paar* főhadsegéd közvetítésével Ő Felségéhez:

„Az osztrák birodalmi erdészeti egyesület és a magyar országos erdészeti egyesület képviselői a magyar királyi kormány meghívására tanulmányutat tettek a magyar szent korona országainak déli részében fekvő erdőségekbe s azt ma Herculesfürdön befejezték. Ez az erdei szemle újból nyilvánvalóvá tette azokat a mérhetetlen jótéteményeket, amelyekben az erdőgazdaság ő császári és apostoli királyi Felsége dicsőséges uralkodása és atyai gondoskodása alatt részesült. Hálatelten kérik a ma itt egybegyűlt osztrák és magyar erdő-

gazdák Isten legdúsabb áldását Ő Felsége a császár és király felszentelt személyére és megújítják a törhetetlen hűség fogadalmát.”

A táviratot osztrák részről *Auersperg* herczeg, magyar részről *Csik* miniszteri tanácsos írta alá. A délután folyamán megérkezett Schönbrunnból a következő válasz:

„Ő Felsége legszivesebben köszönetet mond Főméltóságodnak és *Csik* miniszteri tanácsosnak, az osztrák birodalmi erdészeti egyesület tagjainak és a magyar országos erdészeti egyesület képviselőinek a neki az erdei szemle alkalmából hű ragaszkodással és különös melegen átérzett szavakkal kifejezésre juttatott hódolatért. Legfelső megbízásból Paar, lovassági tábornok.”

A bankett folyamán, közvetlenül *Auersperg* herczeg felköszöntője után *Csik* Imre min. tanácsos Serényi Béla gróf képviselőtében és megbízásából bucsut mondott vendégeinknek és mielőbbi viszontlátásra emelve poharát, háromszoros éljennel köszöntötte a herceget és az osztrák egyesület tagjait.

Utánna *Vadas* Jenő miniszteri tanácsos az Országos Erdészeti Egyesület nevében a következő szavakkal bucsúztatta a vendégeket: Mélyen tisztelt uraim! Miután az Országos Erdészeti Egyesület elnöksége az ismert okokból nem lehet jelen, csekélységemnek jutott a szerencse, hogy egyesületünk legszívélyesebb bucsúüdvözlését tolmácsoljam. Uraim! Visszatekintve a közelmúlt napokra, amelyeket az önök kedves társaságában élvezhattunk, három kimagasló mozzanatot vehetünk észre. Az első az a szívélyes fogadás, amelyben egyesületünk önöket részesítette (Bravo!), a másik az Önök figyelmessége, amelylyel tevékenységünk terét szemlélték s a harmadik ez a bucsu, amelyet diadalünnepnek nevezek, mert Önök, uraim, diadalmaskodtak sziveink fölött. Önök három szóba foglalhatják össze kirándulásuk eredményét: veni, vidi, vici. Önök, uraim, idejöttek, látták munkálataink eredményét és meghódították sziveinket. A győztes elsősorban az Önök mélyen tisztelt elnöke, *Auersperg* herczeg ő főméltósága, aki szeretetreméltóságával, az erdő iránti szeretetével, nemes személyiségével mindnyájunk szívét megnyerte. (Élénk bravó és éljen.) Hozzá csatlakozik tábornoka, az osztrák birodalmi erdészeti egyesület alelnöke és tagjai. Uraim! mi legyőzöttek rövidesen alkalmat fogunk keresni a revanche-ra. Éljen *Auersperg* herczeg ő főméltósága! (Élénk éljenzés és bravó.)

Guttenberg Adolf lovag köszönetet mondott a földmivelésügyi kormánynak a vendégszerető fogadásért, amelyben őket Budapestre érkezésük óta a mai, e gyönyörű teremben nyújtott bankettig részesítette. Megismerték utjukon azt a joggal dicsért, híres magyar vendégszeretetet, amely őket valóban meghatotta. A magyar földmivelésügyi minisztérium és az Országos Erdészeti Egyesület előzékenységén és áldozatkészségén kívül, maga a magyar közönség volt az, amely rendkívül szép fogadásban részesítette őket. Szabadka, Szeged, Temesvár szab. kir. városok valósággal versenyre keltek egymással, hogy ki fogad bennünket nagyobb vendégszeretettel. Serényi Béla gróf gondoskodása, hogy magukat magyar földön otthonosan érezzék, lánczként vonul végig egész utjukon, amely alatt mindenütt barátokként fogadtattak. Poharát Serényi Béla gróf földmivelésügyi miniszterre emeli. (Élénk éljenzés.)

Petrascsek Károly udv. tanácsos: Mélyen tisztelt uraim! A múlt század 50-es éveinek elején egy bár kicsiny, de válogatott csoportja a Magyarországon működő erdőgazdáknak, összeállott, hogy egyesületet alapítson. Daczára ezen szakértségek fáradozásainak, nem sikerült ezt az egyesületet felvirágoztatni, sőt ellenkezőleg, az évről-évre visszafejlődött. Az az árnyék, amely akkor Magyarország politikai életét elborította, nem engedte meg a gazdasági fejlődést sem. Amidőn aztán ez az árnyék elvonult és az ország új életre ébredt, akkor a magyar erdészeti hármass csillagzat, Divald, Wagner és Bedő voltak azok, akik a most is létező Országos Erdészeti Egyesületet alapították. Főként ezen egyesület sürgetésének köszönhető, hogy az ország már több mint 30 éve modern erdőtörvénnyel bír s ez az egyesület alapítója és gyarapítója a magyar erdészeti szakirodalomnak. Nem kicsinylendő az egyesület működése és céljai szempontjából az, hogy Budapesten saját házzal, saját otthonnal bír. Hogy mily szép ez a ház s hogy mily célszerűen és előnyösen van berendezve, azt alkalmunk volt látni. Nem hagyhatom azonban említés nélkül az egyesület emberbaráti működését sem, amely bőkezű módon évenként nagy összegeket juttat erdőtisztítóvezvegyeknek és árváknak. Végül különösen hangsúlyozom, hogy az egyesület működése mindig nemzeti szellemben, a magyar államesszme megerősítésének szolgálatában állott. Haladjon az eddig oly jelentékeny sikerrel követett utakon tovább! A magyar országos

erdészeti egyesület további fejlődésére és virulására emelem poharamat. Éljen, éljen, éljen! (Élénk tetszés.)

Nagy Vincze erdőigazgató *Petraschek* Károly udvari tanácsost köszönti fel, hivatkozva boszniai működésére és arra, hogy Magyarországon is szolgált, tehát bizonyos mértékig a miénknek is tekintethetjük. Ő volt az, aki az osztrák erdészeti egyesület kebelében a magyarországi tanulmányut eszméjét megpendítette s ezzel baráti összefövetelünket előkészítette!

Schmid erdőtanácsos felszólalásában hivatkozik Budapesten mondott azon idézetére, hogy akit Isten kedvel, azt világgá küldi. (Wem Gott will rechte Gunst erweisen, den schickt er in die weite Welt, dem will er seine Wunder weisen in Berg und Tal, in Wald und Feld!) A költő ezen szavait ma úgy egészíti ki, hogy Isten kedveltjét nemcsak utra küldi, hanem olyan kísérőket és vezetőket is ad melléje, amilyenek a miéink voltak. *Vadas, Csík, Nagy, Kolossváry, Kaán* és *Roth* uraknak köszönetet mond fáradozásaikért. *Vadas* miniszteri tanácsos előbb győzőkről és legyőzöttekről beszélt. Ha vannak legyőzöttek ezen az uton, azok csak mi osztrákok lehetünk, legyőzöttek a magyar kollégák szeretetreméltósága által, legyőzve attól a nagyrabecsüléstől, amelylyel erdészeti alkotásaik iránt viseltetünk. A tartós barátság alapja a rokonszenv és a megbecsülés. Mindkettőt bőségesen érezzük a magyar erdőgazdasággal szemben s így számíthatunk barátságunk állandóságára. Kollégái nevében köszönetet mond mindazoknak a magyar uraknak, akik szeretettel és odaadással fáradoztak utjuk sikere körül. Ohajtja, hogy magyar részről mielőbb viszonzják a látogatást.

Dr. Salač Vilmos: *Bund* Károly egyesületi titkárnak a tanulmányut előkészítése és az utmutató fordítása és szerkesztése körüli működéséről emlékezve meg, őt élteti, mire *Csík* Imre min. tan. *Leeder* Károly udvari titkárt, az osztrák birodalmi erdészeti egyesület ügyvezetőjét köszöntötte fel.

Bund Károly: Utunkon már elhangzott az az igaz szó, hogy mi erdőgazdák az erdőben otthon vagyunk s az önök nyilatkozatai alapján hinnem kell, hogy Önök nálunk, bár alföldi erdeink az Alpok erdőségeivel a versenyt nagyszerűsége és szépsége nézve nem vehetik fel, otthonosan és jól érezték magukat; mert

az erdő meghódítja szívünket, akár a Föhn zug az Ortler alatti fenyvesekben, akár a Kossawa tombol a deliblati homok ákáczaiban. Bármennyire is voltunk azonban otthon (*zu Hause*), gondolataink mégis gyakran tértek haza (*nach Hause*), otthonmaradt szeretteinkhez, családunkhoz. Azt hiszem, nem szabad róluk megfeledkeznünk, akik gondolatban kísérték utunkon s talán nélkülöztek bennünket. Ne méltóztassék szerénytelenségnek venni, ha csekélységem az otthonmaradottak közül elsősorban Auersperg hercegnő ő főméltóságának jólétére emeli poharát!

Auersperg Károly herceg köszönetet mondvá, poharát az összes jelenlevők családtagjaira emeli.

Róth Gyula, mint a társaság egyik legfiatalabb tagja a társaság nesztorát, *Rohrmann* földbirtokost köszönti fel, aki 76 éves kora dacára az egész uton az időjárás szeszélyeivel, forrósággal, esővel, hideggel egyaránt dacolt. Kívánja, hogy *Rohrmann* még számos évig hasonló állhatatossággal álljon ellent az idő fogának s még soká ott álljon a fiatalabb nemzedék előtt, mint a férfierő és tevékenység mintaképe.

Rohrmann földbirtokos köszönetet mond s mint a békeliga hive kívánja, hogy a Lajtán inneni és tuli államok között egyetértés, szeretet és kölcsönös barátság honoljon.

Igy végződött szép összhangban az osztrák birodalmi erdészeti egyesület magyarországi tanulmányutjának utolsó hivatalos mozzanata is.

A délután folyamán a társaság *Kolossváry* osztálytanácsos, fürdőigazgató, *Haller* gróf és *Lipcsey* kolléga szeretetreméltó vezetése mellett a vadregényes Cserna völgyet tekintette meg s a Gizellakeresztig haladt, amely egy teljesen körülfalt völgykatlan peremén állva, gyönyörű kilátást nyújt a körülfekvő magas, sziklás hegyekre.

Este még teljes számban jelentünk meg gyógyterem étkezőjében, de egyes tagjai a társaságnak csakhamar bucsúztak, mert az éjjeli gyorsvonattal már visszautaztak hazájukba. A vendégek zöme, mintegy 15—16-an azonban, nem veszve el bizalmukat az időjárásban, a magyar kísérettel együtt kitartottak és a következő napra tervezett kirándulásnak már előre örvendettek.

Szeptember 21-én reggel sűrű ködben indultunk részben

gyalog, részben apró hegyi lovakon a fehér keresztet s onnan tovább az Ernamagaslatra (Suscutető, 1200 m) vivő ösvényen. A köd még akkor sem szállt fel, amikor a fehér keresztet, ahonnan elragadóan szép kilátás nyílik a fürdőre, elértük. A vadregényes sziklákon, ernyős koronájú feketefenyvek alatt tartott rövid pihenő alatt azonban egyszerre, mintha színházi függöny lenne, félrelebbent a ködfátyol és a gyönyörű tájnak eleinte egyes részletei, majd a fürdő egész környéke láthatóvá vált s a szép vidékekhez szokott osztrák vendégeknek is teljes tetszését nyerte el, sőt meglepte őket. Az innen a Damogled és a Suscutető között elvonuló völgyben lévő u. n. macskaösvényen már ragyogó napsugárban haladtunk tovább. Auersperg herceg, aki az egész utat gyalog tette meg, a mészfílórából gyűjtögetett, részben gyökeres példányokat is, goldeggai kastélya mellett leendő meghonosítás céljából. Különösen megcsodálták vendégeink a török mogyoró néhány faalaku, hatalmas példányát.

Ösvényünk mind meredekebben, mindinkább rövidebb fordulatokban kuszott fel a majdnem falegyenes sziklafalakon, míg végre elértük a tetőt, ahonnan felséges, bár a néhol a magas csucson megülő ködfoszlányok által némileg elfátyolozott kilátást élveztünk Krassószörény megye és részben Románia és Szerbia hegyvidékére. Szemlélatomást élvezték vendégeink a sok sikvidék után a nekik szokottabb hegyvidék rég nélkülözött panorámáját. A tető közelében *Lipcsey* kolléga rögtönzött asztalokon kitűnő gulyáshussal várt (végre nem franczia menu!), amelyet osztrák és magyar egyaránt kitűnő étvágygyal fogyasztott. És ime itt sem lehattunk meg szónoklatok nélkül, amelyekről sajnos, gyorsírói feljegyzés már nem állván rendelkezésre, csak röviden jelezhetjük tartalmukat. Ebben a tizenkettedik órában leplezte le önmagát *Leeder* Károly udvari titkár, aki eddig hallgatásba burkolódzott volt, mint kiváló szónok. Mint lelkes turistának bizonyára a gyönyörű hegyi ut örömei töltötték meg lelkét csordultig és szép szavai az osztrák és magyar barátságának szólottak. Utána *Sallac* Vilmos dr. rendkívül elmés, az entomológia és botanika köréből vett hasonlatok alapján levezette, hogy a magyar erdész tudományos neve *Silvicultivator perfectus*. Végül *Guttenberg* lovag a mai ut sikerülte

fölötti örömének adott kifejezést és újból meghívta a magyar erdészeket Ausztriába.

A kedélyes erdei ebéd után a merészen, falegyenes sziklafalakon vezetett ösvényeken ereszkedtünk le a Lichtenstein-magaslat felé. Utközben az 1905. évi nagy tűzvész által elpusztított száraz jegenyefenyveseket láttunk, amelyek bizony nagyon szomorú látványt nyújtanak, de már alá vannak telepítve. Meggyőződünk, hogy az elszáradt fatömeg kihasználását és értékesítését a terepviszonyok teljesen lehetetlenné tették.

A leáldozó nap aranyos sugarai szűrődtek át a sűrű bükk-erdőn, amidőn esti 6 óra táján Herkulesfürdőt ismét elértük.

Még egy együttes vacsora, azután szívélyes bucsu után elváltunk azoktól, akik e 10 napi együttlét alatt vendégeinkből barátaink lettek!

Az Országos Erdészeti Egyesület az osztrák kollégák látogatását mindenesetre legszebb emlékei közé sorozhatja. Hála mindazoknak, akik ennek érdekében fáradoztak!

Utmutatás a domb- és hegyvidéki legelők megjavításához, gondozásához és rendszeres használatához.

Irta: *Biró János* kir. erdőfelügyelő.

(Befejezés.)

VII. Csordaitatók berendezése.

Jó itatók nélkül nincsen jó legelő. Nagyon fontos a víz nemcsak az állatok fejlődésére és egészségi állapotára nézve, hanem a legelő talajának és gyepezetének *megkimélése*, különösen pedig annak *fektetéssel* való megrágyázása tekintetéből. Mert ha az állatok szomjaznak, akkor nem esznek, izgatottak, ide-oda járkálnak, kimelegszenek, leromlanak, tejük megapad, ok nélkül összetapodják a fűvet és rontják a talajt. Ha pedig vízhez jutnak, úgy a nagyon hideget, mint a romlottat egyaránt mohón iszszák, meghűlnek, megbetegednek, sőt egyik-másik el is pusztul. A *méiely* a rossz vízzel jut az állat testébe. Minél több és minél jobban elosztott csordaitató van a legelőn, annál sikeresebben foganato-

sítható annak fektetés útján való megtrágyázása. Ellenben a *viztől messze fekvő* legelőrészeket szarvasmarhával nem lehet megfektetni, hanem csakis juhokkal megkosarazni, mert azok a szomjúságot sokáig kibírják és igen messze elhajthatók.

A *vizhiánynak* nem mindig a *talaj szerkezete*, hanem gyakran a kiméletlen *erdőirtás az oka*. Ahol erdő van, ott rendesen víz is van. Ha ellenben a forrás körül az erdőt kiirtjuk, úgy az többnyire kiapad. A vizinség általában, de különösen a legelőn *nagy nyomorúság*, legjobban azok tudják, akik küzködnek vele.

1. Természetes itatók.

A jószág vizellátása legkönnyebb ott, ahol folyók és itásra alkalmas bővizű *patakok* vannak. Közvetlenül a patakból való itatás csakis akkor engedhető meg, ha annak medre köves, kavicsos, fővényes és vize nem tulságosan hideg. Ha patak vize esetleg igen sebes vagy nagyon sekély, a bajon apró gátak emelése, úgynevezett *itatógöbék* létesítése által lehet segíteni. Ezek a patak azon szakaszán rendezendők be, ahol a martok nem meredek és a jószág kényelmesen tud a vízre lejárni. Helyenként azonban gondoskodni kell alkalmas vízlejáró utakról és ösvényekről. *Oktalan dolog* a jószágot itatáskor a pataknak egy hosszú szakaszán végig hajtani, mert a martok romlanak és a víz felzavarodik. A patakról való közvetlen itatás különben akkor sem igen helyeselhető, ha a meder arra különben teljesen alkalmas, mert a *folyóvíz nagyon terjeszti a ragályos betegségeket*, főleg a száj- és körömfájást. Ahol azok gyakoriak, ott a mesterséges csordaitatók létesítése minden körülmények között indokolt. A *poshadó* álló vizekből való itatás meg éppenséggel *veszedelmes* dolog.

2. Mesterséges itatók.

Csordaitató *mesterséges uton* létesíthető: élőforrásnál, patakból való kivétel, kutásás és a víznek tartányokba (ciszternákba) való összegyűjtése által.

a) *Csordaitató berendezése élőforrásnál*. Itatásra a legegészségesebb a jó tiszta forrásvíz. Mielőtt azonban egy költséges itató berendezéséhez hozzáfognánk, a *forrást meg kell vizsgálni*, hogy

arra érdemes-e. Sziklából, kavicsból, éles homokból fakadó forrás tiszta vizet ad és állandó szokott lenni, kivált ha felette erdő van. Az agyagban, palában talált forrás vize ellenben többnyire gyenge, nem állandó és vize szőkés, sárgás, nem éppen egészséges. A vizsgálat megejtése végett az élőforrást ki kell ásni, vagy kellően kitakarítani, összes vizét alkalmas módon felfogni, csatornán kifolyatni és *termelőképességét* megállapítani. Ha perczenként egy liternél kevesebb vizet ad, úgy költségesebb felszerelése nem indokolt. Tapasztalás szerint, *ahány liter vizet ad perczenként a forrás, annyszor 100 drb. felnőtt szarvasmarhát képes vízzel dúsan ellátni.* A gyenge forrás vizét célszerű földalatti *aknába* összegyűjteni és időszaki használatra berendezni.

Hibás dolog, ha a földből kibuggyanó forrás vizét *minden foglalat nélkül* vezetjük a vályukba.

Az *oldalból fakadó* egy vagy több forrásnak lehetőleg utána kell ásni, vizüket szivósánczok segítségével felfogni és egy közös *foglalatba*, összegyűjteni. A foglalat s illetve kut, akna vagy köpű készülhet kivájt fatörzsből, szegletesen kifaragott és összerótt fából, rőzsefonásból, téglából, cementbe rakott terméskőből és legcélszerűbben betonból. Legjobban megfelelnek az ezen célra külön készített 80—100 cm átmérőjű *betonhengerek* vagy gyűrűk. A *fafoglalatok* (köpűk) hátránya a romlandóságon kívül az, hogy a fertőzőanyagok bennük szívesen tanyáznak. Azon a helyen, ahol a forrás vize a foglalat részére *kiásott gödörbe ömlik*, ott az kavicssal lesz részben kitöltve, a foglalatot pedig a forrás felé fordított részén kilyukasztjuk. A kavics fölé, illetve a tulsó oldalon már a gödör fenekétől kezdve, a foglalat körül *agyagdöngöletet* alkalmazunk, amely a vizet a foglalatba mintegy beleszorítja. A foglalat fenekét agyaggal, vagy betonnal vízátthatlanná kell tenni, tetejét pedig fával, kővel, betonlappal befedni és földdel betakarni.

A *vadvizes* forrásos helyen a vizet ujjasan elágazó *szivócsatornákkal* hasonlóképen gyűjtjük össze és vezetjük a foglalatba. Van *olyan eset* is, amikor a hegyoldalon hosszú vonalban van a forrás, illetve a *vízszivárgás*. Ilyenkor a szivárgás *felett* egy alkalmas pontot kiválasztva, abból kiindulólág és afelé lejtően, egy lehetőleg hosszú és keskeny u. n. *bajuszárkot*, vagy sánczot

ásunk le a vizet átnemeresztő rétegig és annak legmélyebben fekvő pontja alatt készítjük el a foglalatot; a szivárgáson *alul* pedig ivesen agyagdöngöletet, vagy betongátat alkalmazunk, hogy az a vizet visszatartva, a foglalatba szorítsa.

Ha a viz *homokot* hord, úgy czélszerű az *első foglalat alatt* vagy afelett, még egy *tisztító aknát* elhelyezni és a vizet csak azután a vályukba belevezetni. Ennél fődolog az, hogy a vizet a két aknába *átvezető cső*, a felső aknánál fent legyen kivezetve, az alsónál pedig *alul* bevezetve. Ha a forrás a szükséges mennyiségnél bővebben adja a vizet, úgy hogy a gyűjtő aknában *tulmányzó csőről* s illetve a felesleges víz elvezetéséről is kell gondoskodni, valamint arról is, hogy egy bő *fenékcsővön át* az aknában összegyülemelő iszap és őszszel a jószág leterelése után, az egész vízmennyiség leereszthető legyen.

Ha *fenékforrással* van dolgunk, úgy annak megfelelő kiásása után közvetlenül afölé rakjuk a foglalatot és azt agyagdöngölettel veszszük körül.

A forrás-foglalatból vagy aknából a *víznek a vályukba való bevezetése nyílt* csatornán, vagy zárt csövön történik. Esetleg ahol bőven van víz, lehet alagsöveket is ezen célra használni, mely esetben a karmantjus alagsöveknek adandó előny.

A *nyílt csatorna* kivájt fából vagy összeszegezett léczből készül. A *cső* pedig készülhet *fából* (éger, szurkos nyár, feketefenyő, luczfenyő) vagy *vasból*. Legjobb az *öntött vascső*, de a *huzagolt* is megfelelő, kivált, ha horganyozva (czinkezve) van. Rendes körülmények között 1 hüvelyk átmérőjű vascsövek alkalmaztatnak. A szükségesnél bővebb csövet nem czélszerű használni, nehogy levegő jusson a vezetékbe, ami ártalmára van. A vascsövezeteket 80—100 *cm*-nyire a *földbe kell beásni*, különben a fagy megrepesztí; a *szűrővel* ellátandó felső végét pedig annyira kell az akna fenéke felett elhelyezni, hogy alatta az *iszap lerakódására* még elegendő hely maradjon, de azért nem közel a víz felszínéhez, mert az a nagy szárazságban esetleg még le is fog szállani.

A csövezeték lehetőleg *birjon egyenletes* eséssel és ne legyen hullámos, mert különben a víz a mélyebben fekvő pontokon iszapot és salakot rak le, különösen akkor, ha a csőbe levegő is

juthat és ha a vezeték nem bír eléggé nagy *eséssel*, ami szintén fontos dolog.

A vezeték alsó vége alá az *ítatóvályuk* *helyeztetnek* el, amelyek a rendelkezésre álló anyag és költség szerint készülhetnek fából, kőből, kazánpléhből, vagy betonból.

Igen tartós az egy darab törzsből kifaragott *tölgyvályu*, csak-hogy az arra való tölgyfa ma már olyan drága, hogy azt ilyen célra nem lehet felhasználni. Tartós és könnyű vályut ad a *szurkos nyárfa*. Az *égerfa*-vályu is tartós. Jó és alkalmas hosszú vályuk faraghatók ki *fenyőfából*. Legkevesebbé tartós ugyan a *bükkfavályu*, de mivel olcsó, ha az erdő közel van, alkalmazása teljesen indokolt. Szokás tölgyfa és fenyőfa *padlódeszkából* is vályukat készíteni. De ezek könnyen meghasadnak és az összeillesztéseknél hamar folynak. Többet érnek ezeknél a négyszegletesre *kifaragott* vékonyabb *fatörzsekből összeillesztett* és a végükön kerettel összeszorított vályuk. A favályuk legtovább akkor tartanak el, ha állandóan színültig vannak tele vízzel úgy, hogy az a vályuk oldalain is lecsurog, tehát ha mindig *nedvesek*. Ezt azonban csakis úgy lehet elérni, ha a vályuk egészen *vízszintesen* vannak felállítva. A favályukat nem szabad a földre fektetni, mert különben hamar elkorhadnak. Rendesen *járomra* állítatnak fel. Hátrányuk, hogy a fertőző anyagoknak ágyul szolgálnak, különösen akkor, ha nem lesznek rendesen kitakarítva.

Az arra való *kőből* kitűnő vályukat lehet kifaragni, de aránylag költségesek és igen bajosan szállíthatók. Alkalmazásuk ott indokolt, ahol a kő közelben van.

Ujabban 4—5 mm-es szegecselt *kazánpléhből* is készítenek itatóvályukat, amelyeknek az az előnyük, hogy sok vizet képesek felfogni, de ha állandóan nem gondoztatnak, a szegecsek helyén a rozsa hamar kimarja. Mivel nyáron bennök a *víz* igen *felmelegszik*, forrásokhoz vízgyűjtésre nem valók, de kutak mellé igen. Vasgyárak közelében *öntöttvasból* is készítenek itatóvályukat, amelyek mindenestre tartósak, de drágák is.

A vályunak való fa hiányában és annak nagy ára miatt különösen az Alföldön és dombvidéken, de az előhegységekben is, mindinkább a *vasbetonvályuk* *kezdenek elterjedni*, amelyek a célnak teljesen meg is felelnek, ha a szükséges méretekben jó anyag-

ból készülnek és kellően gondoztatnak. Ha a kavics, homok és víz közel, vagy esetleg helyben van és házilag készíttetnek el, úgy nagy tartósságuk mellett *aránylag* legolcsóbbak is, mert sok vizet képesek befogadni.

A vasbetonvályu *készítéséhez* jóminőségű portlandcement használandó 1:5, vagy ha vékonyabb falu, 1:4 arányban. *Vakolása* 1:1 arányban finom homokból és cementből készült habarccsal, *simitása* pedig tiszta cementhabarccsal történik. Hosszában és keresztben *vaskötés* mindig szükséges. Ha a vályu *alapzata* betonból készül, akkor annak a földben levő része 1:8, a földfeletti része pedig 1:6 arányban készítenő el. A vályut magát nem célszerű az alappal *összeforrasztani*, hanem jobb a kettő közé 2—3 ujjnyi vastag *homokréteget* adni, mely esetben, ha az alap talán megrokkanna, a vályu nem fog elhasadni. De javítás, tatarozás céljából is kívánatos, hogy a 4—5 m hosszú szakaszokban készülő vályu elmozdítható legyen. Az alapzat készülhet cementhabarcsba rakott *terméskőből* vagy téglából is.

A vasbetonvályu belső falai legyenek *lejtősek*, hogy az esetleg beléje fagyott víz a vályut szét ne repesse, mert ezen esetben a jég az oldalakra gyakorolt nyomás folytán, a vályuból kiemelkedik. A betonvályut *télen át* falommal, szalmával, deszkával kell *betakarni*, hogy a fagy a vakolást meg ne rongálja. A keletkezett *sérülések* tavasszal feltétlenül kijavítandók. Különös gondot kell fordítani arra, hogy a vascsővezeték *alsó vége* a betonvályu testébe úgy legyen beillesztve, hogy azt *ne lehessen* megrongálni, továbbá, hogy ősszel a víz a vályuból félrevezethető legyen.

Minél *gyengébb* a forrás, annál több vályu kell alája, hogy egyik itatástól a másikig minél több vizet lehessen felfogni.

A vályukat a *terepviszonyokhoz* alkalmazkodva, egymás végébe lépcsőzetesen, vagy egy szintbe állítjuk fel és alkalmas módon gondoskodunk arról, hogy a víz az egyik vályuból a másikba átfolyhasson. A vályuk elhelyezésénél *nagy hiba az*, ha nincsenek teljesen vízszintesen felállítva, amire különösen kell ügyelni. A vályuk továbbá úgy állítandók fel, hogy a jőszág lehetőleg mind a *két oldalról* a vályukhoz férhessen. Szokás a vályuk felett u. n. *védőkorlátot* is alkalmazni, hogy az állatok a vályukba bele ne léphessenek, vagy azokon át ne szökhessenek. Ez *nem célszerű*

dolog, mert a marha szarvával könnyen megakadhat és azt kitörheti.

A vályukat használat közben minden héten ágfaseprővel alaposan *ki kell takarítani* és a vizet kieresztelni, mivégből azokon fadugóval elzárandó nyílás hagyandó.

A vályuk két oldalán a hely poronddal, kavicscsal, tört kővel lejtősen *feltöltendő*. A nagyobb kődarabokkal való kirakás (kiflaszterezés) nem ajánlatos, mert a kövek igen *sikamlósakká* lesznek. A fával, *deszkával* való kipadolás meg épenséggel kerülendő. Az itató környéke egyáltalán legyen *sár- és pocsolyamentes*, mert a jószág fél azon át a vályukhoz menni és némelyik állat ezért inkább a pocsolyából iszik. Vizmosta, omlós martu *árokba* a vályukat még a legnagyobb szükség esetén sem tanácsos felállítani, mert az ilyen helyen a jószág nyugodtan nem ihatik és sok elszerencsétlenedés történhetik.

b) *Itató berendezése patakból való vízkivitel által.* Ha itatásra nem alkalmas patakból kell a vizet kivezetni, akkor erre a pataknak egy megfelelő *kanyarulatát* választjuk ki, onnan *mély, keskeny sánczot ásunk* a vizet felfogó *aknáig* és a sánczot természetesen kővel töltjük ki, hogy a víz azon szűrődjék át. Szokás ugyan a patak medrét apró gáttal is felduzzasztani és a vizet onnan csatornán át közvetlenül kivezetni, de ez nem helyes dolog.

A jószág sohasem igyék *igen hideg vizet*, mert az különösen felmelegedett állapotában veszélyes. Többnyire gyomorhűdést és hasmenést, sőt elvetélést is idéz elő. Azonkívül a tulságosan hideg vízből a jószág nem iszik annyit, hogy szomjuságát teljesen eloltaná és emiatt aztán nem is eszik rendesen és leromlik. Az állatok, ha válogathatnak, önmaguktól sohasem keresik a hideg vizet. *A jó pásztor különös gondot fordít az itatásra.* A csordát nem egyszerre hajtja az itatóhoz, hanem az állatokat rendről-rendre eresztí csak a vályuhoz és első időben minden *növendék*-marhát megfigyeli hogyan iszik, mert jóformán minden tizedik falni akarja a vizet. Az ilyen *vízfaló állat* aztán a szeméig dugja fejét a vízbe, az orrát egészen a vályu fenekére szorítja s úgy szívja fel a fenékről a mocskos vizet, aközben pedig takonynyal megfertőzi a többi állatot, mert többnyire idült orrhurujta van és taknyos. Erről a rossz és veszélyes szokásról a pásztor úgy

szoktatja le a fiatal állatokat, hogy utoljára ereszti őket a vályukhoz és csakhamar el is zavarja.

A csordát naponként kétszer, nyári meleg időben 3—4-szer kell rendszeresen megitatni, de csak akkor, ha a marha már evett. Éhes gyomorral az állatnak nem esik jól a víz és könnyen gyomorhűdést kaphat. A csorda mindig telt vályuról induljon el az itatótól.

c) *Csordaitató berendezése kutatás által.* Ahol a legelőn patakok és élőforrások nincsenek, az állatok vizellátása végett *kutakat kell kiásni.* A kut legyen elegendő mély és bírjon a kellő belvilággal. A kutakat fával, téglával, terméskővel szokás kibélelni s illetve kirakni. A fabélés hamar romlik és azonkívül egészségügyi szempontból sem megfelelő. A téglát, ha nem jó, szintén nem eléggé tartós, a terméskő pedig, ha nincsen pontosan rakva, kihull és a kut beomlik. Utóbbi időben igen elterjedt már a kutaknak betonhengerekkel való kibélelése. A 120—200 cm átmérővel s illetve belvilággal bíró kuthengereket azonban már nem készítenek egy darabból, hanem *ívdarabokból* állítják össze. Ahol a föld belső szerkezete nem ismeretes s illetve a közelben nincs ásott kut, ott indokolt előbb *talajfuróval* próbafúrásokat eszközölni.

A *vedres kutat* erős tölgyfakeretes gárdjával, megfelelően vastag és magas gémmel, eléggé hosszú és erős ágassal, alkalmas fenyőfanyíllal és jól megvasalt tölgyfavederrel kell felszerelni. Hogy pedig a pásztor a vedret könnyebben felhuzzassa, a gárdján keresztül padlódeszkát fektetünk, a víz kiöntésére meg bőszáju csatornát alkalmazunk, hogy ne közvetlenül öntse a vizet a vederből a vályukba, mert különben mihamarább nagy sár lesz az itató mellett.

Mivel azonban a vízmerítés a pásztoroknak sok dolgot ad, ők pedig a dologtól irtóznak, célszerű a kutat „Rapid“ vagy „Zuhatag“ elnevezés alatt ismert *vízemelő szerkezettel* felszerelni, amelyek a legelőn is már több helyen jól beváltak. Megvan az az előnyük is, hogy a kut befedetvén, azt nem lehet bepiszkítani. A kutat *körül* kell *keríteni* és a vályukat a fentiek figyelembe vételével a kerítésen kívül célszerűen elhelyezni. A felesleges víz elvezetésére, a hely feltöltésére, különösen a kut körül és a vályuk mellett, itt is kiváló gondot kell fordítani.

Az olyan legelőn, ahol a rendes kutmélvánál nagyobb

mélységben sem lehet itatásra elegendő vizet kapni, ott geológiai szakértő meghallgatása után *esetleg artézi kutak furásával* lehet a vízhiányon segíteni. Ilyenek már több legelőn vannak és jól beváltak.

d) *Vizgyűjtés tócsába vagy tókába, aknába (cziszterna).* Vannak, sajnos, olyan legelőink is, különösen a *mészhegységekben*, ahol a földben egyáltalán nem található víz és ahol a vízhiányon csakis a hólé és az esővíz összegyűjtése által lehet annyira, amennyire segíteni.

Ez legegyszerűbben úgy történik, hogy a vizet a hegyoldalakon ásott sánczok segélyével a legelőnek egy arra leginkább alkalmas mélyedésébe, tócsába vagy tókába gyűjtjük össze, vagy pedig egy gáttal elzárt völgyecskeben fogjuk fel. A vályuk a gát alatt állíttatnak fel és a víz a gát testébe illesztett csövön át vezetetik a vályukba. Az ilyen nyílt vizgyűjtőket körül kell keríteni és czélszerű azok fenekét kavicscsal és poronddal meghordani. Időközönként néhány lapát sót szokás behinteni, sőt faleveleket is hánynak a vízbe, hogy az uszó port és apró rovarokat a fenékre vigyék le és a moszatok keletkezését lehetőleg megakadályozzák. Az ilyen szabadon álló trespedő víz azonban nem egészséges és csakis nagy szükségből használható.

Feltétlenül czélszerűbb a vizet a földbe beásott *aknába* (cziszternákba) gyűjteni. Ezek azonban költséges építmények és csakis szakértők által tervezhetők és létesíthetők.

Minden körülmények között a csordaitatók berendezésére kiváló gond fordítandó, mert annak a legelőnek a gyepzetét megjavítani és karbantartani nem lehet, ahol egyáltalán nincsen vagy csak szűken van víz. Ott fektetéssel nem lehet trágyázni, szerves trágya nélkül pedig műtrágyát sem lehet sikerrel alkalmazni.

Hogy pedig a források vizét lehetőleg állandósíthassuk, sohase mulasszuk el az itatók körüli, többnyire kopár helyből, minél nagyobb területnek korláttal való körülkerítését és alkalmas fa-nemekkel való beültetését.

VIII. Gondoskodás az állatok védelméről és szükség- ellátásáról.

Azokon a magasan fekvő, a zord időjárásnak kitett és a községektől távollevő havastáji legelőkön, ahol az állatok az egész legeltetési időny alatt künn tartózkodnak, gondoskodni kell az állatoknak a zord időjárás ellen való védelméről és arról, hogy addig, amig nem legelhetnek, *legyen mit enniök*. Ámbár egyes havas- és legelőgazdák azt hangoztatják, hogy a jószágot minden időjáráshoz hozzá kell edzeni és csakis a beteg állatok és a tejelő tehenek szorulnak védelemre, mindazonáltal általános az a vélemény, hogy bár az állatokat *nem szabad elkényeztetni*, mégis a rendkívüli időjárás ellen minden jószágot lehetőleg *meg kell védeni*. Mert bizony, amikor a felhajtás után napokon át veri az állatokat a hideg, ólmos havasi eső és ellenállhatatlanul fúj a zordon északi szél, az ilyen időjárás — a meleg istállóban áttelelt jószágot — erősen megviseli, ugyisintén akkor is, amikor több heti nagy meleg vagy lanyha idő után, ilyen időjárás hirtelen bekövetkezik. Védelmet keres és *védelemre szorul* akkor nemcsak a beteg állat, hanem az egészséges jószág is, különösen a borjúk, a növendék-marhák, a vemhes állatok és a tejelő tehenek.

a) Az állatok védelméről a körülmények szerint és a szükséghez képest, többféleképen lehet gondoskodni.

A hideg, ólmos eső ellen menedéket nyújthat már egy-egy terebélyes koronájú *védőfa* (viharfa), de még inkább egyes *facsoportok*, *szélfogó pászták*, vagy a közeli *erdő*, amelyek a zord szél ellen is annyira, amennyire védik a jószágot.

Ha a legelőn sok kő van, lehet abból tartós *védőfalat* felrakni és azt iv-alakban a sanyaru szelek iránya ellen elhelyezni.

Ahol kő nincsen, ott ilyen alakban eléggé széles és magas *földhányást* lehet elkészíteni és a tetejét befásítani, miáltal évszázados szélfogót nyerünk.

Lehet oszlopokból, deszkából, sövénykerítésből, szalmából, nádból, kukoricaszárból is szilárd, vagy elmozditható szélvédőt felállítani, amely még inkább megfelel, ha *félfedéllel* is ellátatik,

amikor a jóságnak a hideg eső ellen is védelmet nyújt. Ha az ilyen alkotmány a kellő hosszúsággal és szélességgel bír, eléggé szilárdan van felépítve és a *léghezam ellen* a két keskeny oldalán is el van zárva, esetleg előtte korláttal elzárt kifutó is van, úgy a körülményekhez képest a czélnak egészen megfelelő lehet.

Azokon a havastáji legelőkön, ahol tejgazdaság nincsen, a czélnak teljesen megfelel a kőből, fából tartósan és szilárdan felépített és egész fedéllel ellátott *istállószin*, amely háromoldalról zárt, a negyedik napos és szélmentes oldalán ellenben nyitott. Elegendő, ha az ereszig 2 m magas; szélessége lehet 6—10 m és hosszúsága a szükség szerint változik. Hogy azonban igen hosszú ne legyen, czélszerű □ alakban felállítani és háttal lehetőleg észak felé fordítani. Egy felnőtt állatra legalább 1·5 m² *fekvőhely* számítandó. Ha nem lehet almozni, vagy csak keveset és a jóság sokat tartozkodik az istállószinben, a híg trágya és a hugylé megfelelő kezelése és összegyűjtése végett, czélszerű durván kifaragott fenyőfából *hidlást* készíteni. A hézagok a hulladékkal kitelnek és a trágyalé nem folyik keresztül. A *padlódeszka*-hidalás nem ajánlatos, mert sikos. Az u. n. macskafej *kővel* való kirakás pedig azért kerülendő, mert sikos, rontja a marha lábát és rossz fekvőhelyet nyújt, amelyen az állat sokat forgolódik, a trágyalé pedig beszivárog és a talaj elbűdösödik. Ha fa nincsen, az istállósínt agyaggal lehet kidöngölni és arra 3—4 ujjnyi vastagon *homokot* és földet szórni, amelyet azonban szintén le kell döngölni és időközönként kicserélni, ha trágyalével már erősen van telítve.

Az istállósín *tartozéka* egy czélszerűen elhelyezett *vizhatlan trágyagödör* a híg trágya és a hugylé gyűjtésére, ha pedig almozunk, egy megfelelő trágyatelep és trágyalétartó. Czélszerű a szin egyik végét elzárni és ott a beteg állatok, a borjuzó tehenek és borjak részére zárt istállót berendezni, amelynek padlásán a *tartalékszéna* helyezhető el.

Az istálló mellett a pásztorok szoktak berendezkedni. Fontos tartozéka továbbá egy erős korláttal körülkerített és eléggé tágas *kifutó*.

Ahol a havasi legelőn tej- és sajtgazdaság van, ott a tehenek részére *rendes istállót* építenek és azzal kapcsolatban, vagy külön,

a gazdálkodáshoz és a személyzetnek szükséges egyéb helyiségekről is gondoskodnak.

Az istállószin *felállításánál* a következőkre vagyunk tekintettel. Kíváncos, hogy az épület lehetőleg a legelő közepén, szélről védett, száraz, inkább gyengén lejtő, mint sík helyen s inkább dombon, mint völgyben feküdjék, hogy a *trágyát lefelé szállítva*, azt minél nagyobb területen lehessen széthordani. Legyen mellette vagy közelében víz és a tüzelőfa se legyen messze.

Éppen azért, hogy a *jószág* el ne kényesedjék, sőt ellenkezőleg, hogy edződjék és mert az istállótól messzebb levő és járművel bajosan hozzáférhető legelőrészeket ugyanis fektetéssel kell megtrágyáznunk, a csorda az istállóban csakis akkor tartózkodjék és addig, amikor és ameddig arra mulhatlanul *szükség van*. Mindenesetre többet és gyakrabban akkor, ha almozni tudunk és az állatoknak nemcsak puha és kényelmes vaczkot készíthetünk, hanem a megszorított és helyesen kezelt trágyát képesek is vagyunk idejében kiszállítani és eltereketni. Almozásra általában mindenféle növényeredetű puha anyag használható fel (falomb, gyom, moha, tőzeg, fűrészpor).

A havastáji legelőn épített költséges *istállószin*, a legelő elhagyása után hosszú ideig gondozatlanul és védtelenül marad és rosszakaratu emberek károsításának van kitéve. Ez ellen védekezni nem lehet. Tapasztaltatott, hogy az arra vetődő egyének inkább bosszúból akkor tesznek kárt az épületben, ha az el van zárva. Tehát legjobb az istállót és pásztorlakot *nyitva hagyni*, hogy az esetleg arra járók benne megpihenhessenek. Tanácsos azonban az épületet tűz ellen biztosítani. Az ilyen elhagyott helyen levő épületet egymagában biztosítani bajos. Többnyire sikerül azonban, a birtokosnak a faluban levő épületeinek biztosításával kapcsolatban.

b) *Tartalékszéna gyűjtése*. Önként értetődik, hogy a *jószágot* addig, amíg a rossz időjárás miatt legelni nem tudnak, az istállóban *etetni szükséges*. Tehát gondoskodni kell elegendő *tartalékszénáról*. Ennek mennyisége természetesen az állatok számától és attól függ, hogy a legeltetési időny alatt a csordát hány napig kell etetni. Ez a helyi viszonyok szerint változik és átlagban 5 napra tehető. Minden számosjószágra naponként 10–12 kg széna

számítandó és azonkívül figyelembe veendő, hogy a beteg és sérült állatokat, az üzekedő és borjuzó teheneket a rossz időn kívül is, istállón kell tartani.

A szükséges tartalékszéna *fedezéséről* kétféleképpen lehet gondoskodni: egyes jobb *legelőrészek* fűtermésének szénatermelésre való felhasználása, vagy pedig *havasi rétek* berendezése által. Az első mód csakis átmenetileg helyeselhető, mert a jobb minőségű területeknek a legeltetés alól való kivonása, az állattenyésztésre hátrányos és mert ez a széna gyenge minőségű és termelése költséges.

Előnyösebb a tanya, vagy az istállószin közelében megfelelő terjedelmű *havasi rétek berendezése*. Erre a célra kiválóan alkalmasak a *tultrágyázott helyek*, amelyeken a gyomnövények kiirtása, a talaj kellő megmunkálása és begyepesítése után, bőséges fűtermésre van kilátásunk. Ha ilyen területek nincsenek, bekerítünk alkalmas helyen egy vagy több *gyepes területet* és természetes rétet létesítünk, amely ősszel bőven megtrágyázva és tavasszal alaposan megfogasolva, szintén dús fűtermést fog adni. A havasi rétnak javára van, ha azt lekaszálás után lelegeltetjük.

Rendes gazdálkodás mellett, a megállapított tartalékszénának úgy *tavasszal* a legeltetés megkezdésekor, mint *ősszel* a legelő elhagyása után, *készletben* kell lennie.

IX. Egyéb munkálatok és intézkedések.

A legelőjavítási munkálatok kiegészítéseként, még néhány olyan teendőről kell emlékeznünk, amelyek szorosan véve szintén azok keretébe tartoznak.

1. Csordaátjárók létesítése.

Számos domb- és hegyvidéki legelőn olyan nagyméretű vízmosásos árkok vannak, amelyek a legeltetés szabad gyakorlatát felette korlátozzák, mert a csorda csakis nagy kerülővel juthat azok tulsó oldalára, esetleg meg sem kerülheti azokat. Mulhatatlanul szükséges az ilyen árkokon keresztül legalább egy, esetleg több arra alkalmas helyen csordaátjárót létesíteni. Ezeket legcélszerűbben a vízmosásos árkok megkötésével kapcsolatban lehet beren-

dezni megfelelő gátak emelése és a szembefekvő árokmartok kellő bekapálása s illetve lejtősítése által.

Evégből a csorda áthajtására *legalkalmasabb* helyen s illetve az alatt, egy erős *gátat emelünk*, amelynek annál magasabbnak kell lennie, minél mélyebb az árok. Ha azonban a víz tetemes magasságról zuhog le, a gát megett nagy rombolást végez. Ezt elkerülendő, a gátat a tervezett átjárónál jóval alább kezdve *lépcsőzetesen* építjük fel fából, kőből vagy betonból. Ott, ahol fa van, a czélnak teljesen megfelel egy *rakott fagát*. A rendelkezésre álló fatörzsek vastagsága szerint 3—4 darabot egymás fölé rakva, azokat a medren átfektetjük és az árokmartokba jó mélyen beeresztjük. Az így felrakott *első lépcsőfok* további megerősítése úgy történik, hogy a levágott fahegyeket a lépcsőfok előtt rendről-rendre az árokba befektetjük, bütüjüket s illetve alsó végüket pedig a gerendák közé felváltva becsapozzuk. Az ilyen formán egymás mellé és egymás fölé kerülő ághegyek közeit kővel, földdel, az első lépcsőfok magasságáig kitöltjük és nyerjük az alapot a *második lépcsőfok* részére, amelyet az elsőtől a másfélszeres magasságnak megfelelő távolságban hasonlóképen felrakunk s így tovább a többit, annyit, ahányra a kellő magasság elérésére éppen szükség van. A martok megfelelő lejtősítése után, a felső lépcsőfok szintje adja az átjáró fenekét, amelynek belső oldalán erős korlátfa alkalmazandó.

2. Utak és marhacsapások rendezése.

Egy további igen fontos dolog a legelőn átvonuló *utak és marhacsapások rendezése*. Igen jelentékeny az a terület, amelynek gyepezete és részben talaja is, a csordának rendetlen fel- és lehajtása és a legelőn szokásos össze-vissza való szekerezés és kerékkötés folytán tönkremegyen. Ezért, ahol ilyen rendetlenség van, mindjárt a legelőjavítási munkálatok elején, a mulhatlanul szükséges marhacsapásokat és szekérutakat a kellő szélességben ki kell jelölni, azok széleit kerítéssel, oszloppal, kővel, határhalommal, sánczczal megjelölni és a szükséghez képest használható állapotba hozni. A felesleges csapásokat és utakat pedig el kell zárni, tilalmi jelekkel ellátni és begyepesíteni.

A legelőn esetleg átvonuló mezei közös dűlőutak karbantartására felügyelni a községi előljáróság kötelessége, ami iránt az 1894. évi XII. t.-cz. 36. és következő szakaszai intézkednek.

3. A legelő külső és belső határainak állandósítása.

Nem kevésbé fontos és szükséges a legelő *külső és belső határainak* állandó megjelölése egyfelől azért, hogy a birtokhatárok kellő állandósítása által a közös legelő minden megcsonkítástól megóvassék és költséges *perlekedésnek* eleje vétessék, másfelől, hogy a legelőnek *tagokra* és *fordulókra* való beosztása és ezek határainak megjelölése által a rendszeres legeltetés fogatosítása lehetővé tétessék.

A legelő *külső határainak* a kétes vagy vitás helyeken való újbóli megállapítása, kijelölése és az összes határoknak miképen történő megjelölése és állandósítása iránt az 1894. évi XII. t.-cz. 32. és következő szakaszai és annak alapján alkotott vármegyei szabályrendelet intézkedései irányadók, amiknek szem előtt tartása mellett különös gond fordítandó arra, hogy a *mesterséges határjelek* lehetőleg *szembetűnők* és tartósak legyenek (élőfák, határdombok, fa- és kőoszlopok, sáncz, kő- és fakerítés, élőkerítés).

A legelő *belső határainak* állandósításánál szintén a tartósság és czélszerűség kell hogy irányadóul szolgáljon ott, ahol természetes határok hiányában a legelőtagokat és fordulókat mesterséges jelekkel kell megjelölni és állandósítani.

B) A legelő gondozása és karbantartása.

A feljavított legelő csakis úgy és akkor *tartható karban*, ha azt állandóan *gondozzuk*. Mert különben a fáradság és költség kárbavesztésével a legelő mihamarább a régi, egyes részei esetleg még rosszabb állapotba kerülnek vissza. Ha a kivágott bokrok tövein dúsan keletkező sarjakat idejében ismételten el nem pusztítjuk, néhány év alatt tizszer annyi bokor lesz, mint volt. Ha pedig a munkálatot jól végeztük és a bokrokat kiirtottuk, de nem gondoskodunk egyuttal a *gyepezet* megerősödéséről, *trágyázásáról* és kiméletes használatáról, úgy a déli oldalon a talaj, amelyet eddigelé a bokor védett, csakhamar el fog kopárosodni. A vízmosásokban a gátakat javítani kell, különben a záporosó minde-

nestől elviszi. Az itatókat, hogy rendeltetésüknek megfelelhessenek, gondozni kell. S jórészt így áll a dolog a többi munkálatokkal és berendezésekkel is.

A legelő gondozása tehát éppen olyan fontos és szükséges, mint annak feljavítása.

A *legelő gondozása* egyfelől a legelőjavítási munkálatok továbbfejlesztéséből és szükségszerű ismétléséből áll, másfelől a létesített berendezések fentartására szorítkozik.

A legelő karbantartását célzó munkálatok részben olyanok, amelyeket magának a *legelőbirtokosnak* kell elvégeznie, részben a *pásztorokra* bízhatók.

A tulajdonos községnek vagy birtokosságnak azokat a munkálatokat kell foganatosítania, amelyek *időközönként* egyöntetűen elvégezhetők és *nagyobb munkaerőt* igényelnek (mint pl. a bokorirtás, kőszedés, fásítás, vizmosáskötés, fogasolás, egyéb talajmivelés, gypesítés stb.), a *pásztorokra* pedig *azok bízhatók*, amelyeket a csordával való *járás-keelés* közben, az őrzés elhanyagolása *nélkül* elvégezhetnek s illetve amiket jórésztben csakis ők végezhetnek el sikeresen (mint pl. a trágyalepények eltergetése a fekvőhelyeken és egyebütt, az istállók kitakarítása és a trágya kezelése, a kosárfordítás, az itatóvályuk tisztántartása, a szórványosan előforduló gyomok irtása, a szükségszéna feletetése stb.). Van a munkálatoknak egy *harmadik csoportja* is, amelyek elvégzéséhez ugyan nem kell tömeges munkaerő, de a pásztorokra mégsem bízhatók. Ezek is a legelőtulajdonost terhelik ugyan, de néhány munkással a *legelőgazda* által elvégezhetők (pl. gyomnövények lekasználása, vakondturások eltergetése, gátak kijavítása, berendezések tatarozása, tartalékszéna gyűjtése, istállótrágya kihordás és eltergetés stb.).

Fő az, hogy minden dolog a *maga idejében* és úgy, ahogyan kell, végeztessék el és hogy a pásztorok a legelő gondozásával járó teendőik, valamint a pásztorkönyvben megjelölt egyéb kötelességeik pontos teljesítésében a legelőgazda és a községi vagy birtokossági előjáróság által mindenkor szigorúan *ellenőriztessenek*.

Ezekhez képest tehát már a legelőjavítás folyamán kell részletesen intézkedni az évenként feljavított területeknek további megfelelő gondozása és karbantartása iránt.

C) A legeltetés szabályozása.

A közös legelők használatáról és azokon a legeltetésnek mikénti gyakorlásáról, egyfelől a mezőgazdaságról és *mezőrend-őrségről* szóló 1894. évi XII. t.-cz. és annak végrehajtására vonatkozó miniszteri rendelet 6., 7., 12., 13., 18—23. §-ai, másfelől a 17800/907. sz. miniszteri rendelet értelmében megállapítandó községi *legeltetési szabályrendelet*, illetve birtokossági *legelőrendtartás* határozmányai intézkednek.

1. A legelő területi beosztása.

A rendszeres legelőgazdaság célja a legelő fűtermésének a jószággal való okszerű kihasználása. Ennek pedig a hivatolt törvényes intézkedések rendelkezéseit teljesen fedő első kelléke a közös csordákban való legeltetés és a legelőnek csordák szerint, tagokra való beosztása.

A csordák alakításánál egyrésztől figyelembe veendő, hogy egy és ugyanazon legelőterületre egyidőben lehetőleg csak egy-nemű, egykoru és egyivaru állatok hajtandók fel, másrésztől, hogy az őrzés és a legeltetés gyakorlása tekintetéből 150—200 drb. szarvasmarhánál többet, egy csordába felvenni nem ajánlatos. Minél kisebb a csorda, annál könnyebben vezeti azt a pásztor és annál inkább tudja betartani azokat a szabályokat, amelyek a rendszeres legeltetés hasznát biztosítják. Ha pedig a legelő *nem akkora terjedelmű*, hogy a tejelő tehenek, a növendékmarhák, a meddők és ökrök, a bivalyok, lovak, sertések, juhok részére külön-külön legelőtagot lehessen kihasítani, úgy megállapítandó, hogy miféle állatok milyen arányban *csaphatók* össze és a tagokat aztán aszerint kell megalakítani, azok képzésénél figyelembe véve egyúttal azt is, hogy a birtokosnak legeltetési tilalom alatt nem álló erdejével és az időszakai legeltetésre használható másféle területekkel (ugar, tarló, kaszáló) miként és mennyiben lehet az egyes legelőtagokat esetleg célszerűen kikerekíteni.

Az állatok összezapásánál, a fűtermés célszerű kihasználása mellett, feltétlenül figyelemmel kell lenni a vonatkozó törvényes intézkedésekre, amelyek szerint 2 évesnél fiatalabb üszőborjuk az apaállatokkal együtt nem járhatnak; félévesnél idősebb bikaborjuk

és egy évnél fiatalabb méncsikók a közlegelőre nem bocsáthatók; a sertések feltétlenül külön területen legeltetendők; majorságot csakis a sertéslegelőre szabad engedni. Ha pedig a legelő *csekély terjedelme miatt* kellő számú csordát nem lehet alakítani, akkor elsősorban az *állattenyésztés* igényeinek kielégítésére kell törekednünk s illetve mindenekelőtt a *növendékállatok* elhelyezéséről kell gondoskodnunk, mert munkára és tenyésztésre egyaránt alkalmas állatokat csakis legelőn lehet felnevelni. Ha pedig azok elhelyezése után még marad legelő, úgy arra tegyük a tehéncsordát, ereszszük utána a lovakat és ősszel, ha a határ felszabadult, tegyük rá a juhokat. Mert ezek az állatfajok egymás után még mindig találunk legelni valót.

A *legelőtagok kihasításánál* egyebek között tekintettel kell lenni az egyes csordákba osztott *állatok igényeire is*. A naponként hazajáró *tehéncsorda* részére a községhez legközelebb levő és lehetőleg legjobb minőségű, verőfényesen fekvő, édes füvezetű, kővér, lágy gyepezetű legelőtagot hasítjuk ki. A kevésbbé igényes *meddő-csordára* nem vagyunk ennyire tekintettel. A bivalyok a rosszabb minőségű, savanyufüves legelőrészekkel is megelégszenek. A ló a szálastakarmányt kedveli; legelője a faluhoz lehetőleg közel legyen, hogyha a gazdának szüksége van lovára, ne járjon messze utána. A *növendékmarhák* részére válogatás nélkül a távolabb fekvő legelőrészeket jelöljük ki. A juhokat a legmagasabb és leggyengébb havasi legelőre tesszük. A *sertéseknek* a falu közelében adunk turásra alkalmas üde, gyökér- és féregdús helyet.

2. A legeltetés sorrendjének megállapítása.

A helyes legelőgazdaságnak egy további igen fontos kelléke, hogy a *legeltetés* bizonyos *rend* szerint, *okszerűen* gyakoroltassék.

Mérhetetlen az a kár, amely abból származik, hogy a csorda jó és rossz időben egyaránt, hajnaltól napestig és nap-nap mellett az egész legelőt bejárja, annak gyepezetét és talaját tapossa és hogy az egész legeltetési időny alatt sem a gyepp, sem a talaj nem pihenhet. Nemcsak a fűtermésnek legalább 25%-a megy ezáltal kárba, hanem az állandóan sanyargatott gyepezet mindinkább elsilányodik, elkopik s utóvégre a talaj is tönkremegy. Az ilyen rendszertelen legeltetésnek még az a nagy hátránya is van, hogy

a legeltetés elején bőven lévén táplálék, a jószág előbb a fű javát válogatja ki, a silányabb pedig megmarad, megkeményedik és elszárad. Az állat tehát napról-napra rosszabb és kevesebb takarmányt kap, ami egyáltalában nincsen javára.

Ennek csakis a legeltetés rendszeres és okszerű gyakorlásával lehet elejét venni.

A *rendszeres legeltetésnél* a következőkre kell ügyelni. A legeltetési időny kezdetén mindenekelőtt sorjában lelegeltetjük az egyes szakaszokban levő *trágyás helyeket*, nehogy az azokon gyorsan fejlődő fű megdőljön és később eltapostassék. Ezután *tővig lelegeltetjük* azokat a részeket, ahol a szőrfű elhatalmasodott, mert amíg az fiatal, addig eléggé jó és meglehetősen tápláló takarmányt ad, később pedig a jószág kerülí és ezért még jobban elszaporodik; a korai erős lerágást és tiprást ellenben nem szenvedí és ezáltal is pusztul.

Csak ezután kezdjük meg a rendszeres legeltetést az 1-ső s illetve abban a szakaszban, amelyben annak kedvező fekvésénél fogva, a fűnövés a leghamarább indul meg és pedig megkezdjük annak egyik végén és onnan a szakasz egyik szélétől a másik széléig terjedő olyan széles pásztában, amilyent a kellően összetartott csorda egy nap alatt lelegel, napról-napra haladunk a szakasz tulsó vége felé. A csordát a legeltetés helyére sohasem hajtjuk a szakasz közepén, hanem mindig annak egyik vagy másik szélén. Ha a csorda a legeltetés helyére tereltetett, ott megfordítatik és kezdi a legeltetést úgy, hogy a *csorda felerésze* az előző napon már lelegeltetett pásztán haladjon végig, a csorda *másik felerésze* pedig az azon napon megkezdendő új pásztán menjen előre. A csordát így megosztani azért czélszerű, hogy az előző napi pászta fűtermése lehetőleg *teljesen* kihasználtsassék. Nem ördögös dolog ez és nem kell hozzá más, csak *arra való* pásztorok és *szigorú* legelőgazda, aki őket rendre szoktassa, mert a jószág az tanulékony és engedelmes és megszokja a rendet, sokszor előbb, mint az ember.

Ha ilyenformán az 1-ső szakasz le van legeltetve, következik a 2-ik és utána a 3-ik és aztán újból az elsőn kezdjük, ahol addig a gyepek és a talaj *pihent* és dúsan terített asztal várja a jószágot.

Hogy az egyes szakaszokban a legeltetés *meddig tart* és hogy a másodizbeni legeltetés fog-e addig tartani, mint az első és hogy akkor az 1. szakaszból nem lesz-e célszerűbb a 3-ba visszamenni és azután a 2-ba és az 1-sőt harmadszor is lelegeltetni: az kizárólag az időjárástól és helyi körülményektől, valamint a legelőgazda körütekintésétől és belátásától függ. Annyi azonban bizonyos, hogy a legkedvezőbben fekvő és legjobban termő szakaszban is legfeljebb csak 2—3 hét múlva lehet újra lelegeltetni.

Ha azonban az őszi esős és a talaj erősen van felázva, úgy a másodszori vagy harmadszori lelegeltetés alól a szakaszok *meredekebb* részei kivonandók. A *havastáji vidéken* néhol szokásban van a legelőtagnak (havasnak) négy szakaszra való felosztása, mely esetben az első szakasz, vagy alsó forduló fűtermése a legeltetés után, a negyedik szakasz, vagy felső forduló pedig, a legeltetés előtt, szénagyűjtés végett lekaszáltatik. Vagy pedig a silányabb szakaszok évenként felváltva *pihentetve* lesznek, hogy ön- vagy *zöldtrágyázás* útján megjavuljanak.

A rendszertelen legeltetéssel szemben, a rendszeresen váltakozó legeltetés *előnyeit* tehát röviden a következőkben lehet összefoglalni. 1. A jószág a legeltetési idény elejétől annak végéig mindig friss fűvet eszik. 2. Egyenlő minőségű és amellet mégis változatos táplálékot kap. 3. Az állatok tehát jó kondiczióba kerülnek. 4. Aránylag sokkal kevesebb fű tapostatik össze és megy kárba. 5. A legelő egyenletesen és kiméletesen használtatik ki.

A legeltetést azonban nemcsak rendszeresen, hanem *okszerűen is kell gyakorolni*.

Nem szabad a legeltetést *tavaszzal* igen korán megkezdeni, sem pedig a *tél beálltáig* folytatni, mert mindkét eljárás ártalmas a gyepre. Tartós *esőzések* alkalmával, amikor a talaj sárrá ázott, a jószág maradjon az istállóban. *Esős időben* a magasabban fekvő, száraz, verőfényes helyeken kell legeltetni. *Száraz talajon* a csorda összetartandó, hogy minél kisebb helyen tapossa a fűvet, ellenben nedves talajon széjjel kell eresztetni, hogy a gyepeket fel ne vágja. A *kopárosodó helyek* csakis a legnagyobb kimélettel legeltethetők, a már *kopár foltok* pedig tilalom alá helyezendők. A szakadozó martu *vízmosásos árokba* nem szabad a jószágot beleeresztetni; a gyeses oldalú és fenekű árkot csak száraz időben és csak mér-

sékelten lehet legeltetni. A szakadásos, suvadásos, *csuszamlásos* helyeken ne járjon a jóság, legkevésbé esős időben. De ne járjon a mocsaras, vadvizes helyeken sem, ahol mételyt kaphat.

3. A fel- és lehajtás idejének megjelölése.

A legeltetési idény kezdetét és végét, s illetve a *fel- és lehajtás idejét* bizonyos napra előre megállapítani nem lehet, mert az az időjárástól tügg és helytelenül járnak el ott, ahol azt erre való tekintet nélkül, már hónapokkal ezelőtt határozzák meg, vagy indokolatlan szokásból évről-évre ugyanazon naphoz kötik, tekintet nélkül arra, hogy a legelőn van-e *már* fű vagy van-e *még* a jóságnak falni valója.

Ugy a *korai felhajtás*, mint a *késői leterelés* egyaránt *ártalmas a gyepezetre és a jóságra*.

Általános szabály, hogy míg a fű nem kezd bokrosodni és a legelő talaja nincs megszikkadva, nem szabad a legeltetést megkezdeni, mert az éhes jóság tövig rágja le a füvet, az fejlődésében visszamarad és elsatnyul, egy részét meg az állat tapossa be az átázott talajba. Ez a *kétoldalu* kiméletlen sértés aztán valóságos *elvézést* okoz a zsenge fűben. De ártalmas a korai felhajtás a jóságra is, különösen azokon a havastáji legelőkön, ahol istállószin és tartalékszéna nincsen, mert ha a jóságot havazás éri, az a hidegtől és éhségtől 2—3 nap alatt annyira leromlik, hogy egész nyáron sem tud helyrejönni és egyik-másik esetleg el is pusztulhat. Veszélyes egyébként azért is, mert az éhes állatok a korán fejlődő *mérges növényekre* is ráfanyalodnak.

Nagyon *helytelen dolog a jóságot* ősszel a fagy beálltaig, vagy éppen a hó leeséséig a legelőn hagyni, amikor már ugyis alig van, amit egyék és néhány nap alatt elveszitheti azt, amivel nyáron javult. Az pedig, hogy a gyepezet tövig lerágva kerüljön a télbe, a legelőre felette ártalmas. A gyepezet tulnyomó részét képező fűveknek ugyanis megvan az a kiváló tulajdonságuk, hogy ősszel, amíg a jó idő tart, a gyökérfőbe *tartaléktápanyagot* gyűjtenek a végből, hogy tavasszal minél korábban és minél erőteljesebben megindulhassanak. Ezt a tartaléktápanyagot azonban csakis töleveleikkel képesek előkészíteni (áthasonítani). Ha tehát a jóság ősszel azokat lerágja, úgy a fű tartaléktápanyag *nélkül* marad

és azért tavasszal csak *későn* és *erőtlenül* sarjadzik, azonkívül csupaszra lerágott tövét a tél hidege is megviseli. A fű évről-évre satnyul, visszafejlődik, a gyepezet pedig elsilányul. Ahol okszerű és rendszeres legelőgazdaság van, ott erre a körülményre igen nagy súlyt helyeznek és azon vannak, hogy ősszel a *gyep tarlósan* maradjon.

A fel- és lehajtás idejét tehát ezekre való tekintettel, az időjáráshoz alkalmazkodva kell megállapítani.

4. A legelő jószágbirása.

Az okszerű legelőgazdaság egyik sarkalatos elve, hogy a *legelőt* ne terheltelessék. A törvény értelmében a legelőre csak annyi állatot szabad felhajtani, amennyinek az a legeltetési időny alatt annyi táplálékot képes nyújtani, hogy amellett az állatok kondíciójában legyenek. Ez a bizonyos állatlétszám felnőtt szarvasmarhában (számosmarha, számosjószág) kifejezve, adja a *legelő jószágbirását*.

1 darab számosjózággal (egyszer már leborjazott átlag 400—500 kg súlyu tehén) egyenlőnek vétetik: 1 drb. felnőtt ló vagy szarvasmarha; 2 drb. csikó vagy növendékmарha; 5 darab sertés; 10 drb. malacz; 8 drb. juh vagy kecske; 16 drb. bárány, vagy gida.

A legelő jószágbirása a fűtermés *menyiségétől* és *minőségétől* függ; ez pedig az időjárás, a talaj minősége, a terület fekvése és lejtje szerint felette változó. A fűtermésre az *időjárás* bir legnagyobb befolyással.

A legelő jószágbirását ki lehet *számítani*, ha ismerjük annak átlagos kat. holdankénti és összes fűtermését, a legeltetési időny tartamát és azt, hogy 1 drb. számosállatnak naponként átlag mennyi fűre van szüksége.

A *legelő fűtermését* meg lehet tudni, ha a legelő különböző minőségű helyein néhány 0.25—0.50 kat. holdas *próbaterületet* bekerítünk, fűtermését, ahányszor csak lehet, lekaszáljuk és pontosan megmérjük. A nyert adatokból a kat. holdankénti átlagot kiszámítva és azt a legelő területével szorozva, kapjuk a legelő összes fűtermését.

Egy drb. felnőtt szarvasmarhának, hogy kondícióban maradjon, naponként átlag 10 kg közepes minőségű szénára van szük-

sége. Ennek pedig 20 kg nyers fű felel meg. De mivel a legeltetéssel a fűnek legalább 20%-a eltapostatik, ennyivel többet s illetve 24 kg-ot kell számításba venni. Ez 100 napos legeltetési időnyre 24 g nyers takarmányt teszen ki. Ezzel elosztva a legelő összes fűtermését, nyerjük a *legelő jószágbirását*. Az eredmény azonban valamennyire csakis *akkor* megbízható, ha a számítást legalább egy száraz, egy rendes és egy csapadékdús évben ejtjük meg. De ahogyan évről-évre fokozatosan javul vagy silányul a gyep, aszerint emelkedik vagy apad a legelő jószágbirása is. Pontos eredményt tehát számítással sem lehet elérni.

Ezért a legelő jószágbirását tapasztalati adatok alapján, rendszeren *becsülni szokás*.

Nagy átlagban mondhatjuk, hogy künhálás mellett 1 drb. számosállatnak nyári eltartásához kell: 1 kat. hold igen jó, 2 kat. hold jó, 3 kat. hold közepes és 4 kat. hold gyengeminőségű gyeplegelő, esetleg szálerdőben 10 kat. hold, sarjerdőben 6 kat. hold erdei legelő. Ha a jószág *naponként hazajár*, körülbelül félszer annyi is elegendő.

A legelő *jószágbirását* az egyes legelőrészek minőségének figyelembe vételével, *legelőnapokban* szokás megállapítani. Pl. ha a megejtett becslés szerint a 150 napos legeltetési időny alatt egy 200 kat. holdnyi legelőnek

50 kat. holdjából 1 drb. számosállatot elbir 1 kat. hold

90 " " 1 " " " 1.5 " "

60 " " 1 " " " 2 " " akkor

az 50 kat. holdnyi legelőrész szolgáltat $\frac{50}{1} \times 150 = 7500$ legelőnapot

a 90 " " " " $\frac{90}{1.5} \times 150 = 9000$ "

a 60 " " " " $\frac{60}{2} \times 150 = 4500$ "

a 200 kat. holdnyi legelő tehát szolgáltat összesen: 21.000 legelőnapot.

És mivel egy drb. számosmarha 150 legelőnapot igényel, ennél fogva a 200 kat. holdnyi legelő jószágbirása $21.000 : 150 = 140$ drb. számosállat s illetve a legelő *csakis ennyi* felnőtt állatot képes 150 napon át jó kondícióban eltartani. Ha pedig ennél *többet* hajtunk

fel, akkor a legelő *tul lesz terhelve* s illetve abból a takarmánymennyiségből, amely 150 nap alatti ismételt legeltetés mellett a legelőn nő, a nagyobb állatszámnak ezen idő alatt *naponként* nem fog *annyi táplálék* jutni, mint amennyi az egyes állatoknak jó kondícióban való megtartására szükséges.

A legelő túlterhelése pedig egyaránt káros a legelőjószágra és magára a legelőre is, mert az éhes, nyugtalan állat sokkal jobban rontja a legelő gyepezetét és talaját, mint az elegendő táplálékot találó és azért nyugodtan legelésző jószág.

A *legelő túlterhelése* tehát úgy az egyes állattartó kigazdák saját jól felfogott érdekéből, mint közérdekből *feltétlenül* kerülendő.

5. Pásztor tartás és őrzés szabályozása.

Rendszeresen legeltetni csakis arra való értelmes, kötelességtudó és munkás pásztorok által kellően felügyelt és vezetett rendes csordákkal lehet.

Hogy *ki lehet pásztor* és miféle kötelességei vannak, aziránt a törvény értelmében megalkotott vármegyei szabályrendelet intézkedik. A pásztor *kötelességei* a pásztorkönyvben foglaltatnak és azok az általános határozmányokon kívül, a helyi viszonyok és körülmények által szükségszerűen indokolt teendőkkel *kiegészíthetők*.

A községnek s illetve birtokosságnak pedig jól felfogott érdekében áll intézkedni aziránt, hogy a *pásztorkönyvben* az általános határozmányokon kívül mindazok a kötelességek, amelyek a legelő karbantartása, rendszeres és okszerű használata, valamint az állatok gondozása és megőrzéséből kifolyólag a pásztorra *szükségszerűen háramolnak*, a pásztorkönyvben részletesen felsoroltassanak.

Meddő dolog azonban ez akkor, ha a tulajdonos község vagy birtokosság egyáltalán nem arra való *értelmes*, kötelességtudó és munkás pásztorokat fogad fel és nem gondoskodik arról, hogy azok teendőkkel a legapróbb részletekig a *helyszínén* megismer- tessenek és azok teljesítésében szigorúan *ellenőriztessenek*. Mert a nagy fáradsággal és költséggel karba hozott, kellően felszerelt és berendezett legelő fontos rendeltetésének csakis úgy és akkor fog megfelelni, ha jövőben rendszeresen és okszerűen használtatik.

Ez pedig elsősorban és majdnem *kizárólag* a pásztorokon fordul meg. De korántsem elégséges, ha a pásztor csak kötelességtudó és munkás, mert nem éppen az a fő, hogy dolgát elvégezze, hanem az, hogy munkáját a kellő időben és úgy végezze, ahogyan kell. Mert miként minden gazdaságban, úgy a legelőgazdaságban is a siker alapja a *szigorú rend* és az *okszerű eljárás*. A pásztornak tehát a rendszeres legelőgazdaság iránt érzékkel is kell birnia.

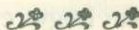
A *jó pásztortól* azonkívül megkívánjuk, hogy az őrizetére bízott állatokat kedvelje és velük kiméletesen bánják. Mert pótolhatatlan az a kár és veszteség, amit a rossz pásztor csak gondatlanságból is a szegény kisczudának okozhat, aki jóformán egész vagyonát reá bízta.

Az igazi, *vérbeli pásztor* reggeltől estig ügyel csordájára. Figyelemmel van rája az uton, a legelőn, az itatónál, a hálóhelyen, az istállószinben egyaránt. Tudja melyik állat éhes még, melyik nem volt az itatónál, melyiknek mi a baja. Ismeri őket nemcsak szín és nagyság, hanem jó vagy rossz szokásaik szerint is. Jól bánik velük, az állatok bizalmasak hozzá, nem félénkek, hívására hallgatnak, szavának engedelmeskednek.

De az ilyen pásztort — amilyen nem sok van s illetve nagy darab földön alig akad egy-kettő — aztán *meg is kell becsülni* és ami fő, meg is kell fizetni, „mert megérdemli“.

*

Fel tehát munkára a délibábos rónán, a csalitos dombok, az erdővel koszoruzott hegyek és a virágokkal ékes völgyek között, hogy széles e hazában mindenütt: zöldüljön a legelő és nőjjön a sok haszonállat, dúsan fizessen Isten annak, ki e dologban fárad!

Uj szerkezetű átlaló.

Ismerteti: *Barsi Árpád*, m. kir. s.-erdőmérnök.

A fák átmérőjének megmérése használt mérőeszközeinkkel, az átlalókkal szemben határozott kívánalmunk, hogy azok

1. pontosak,
2. könnyűek,
3. az időjárás által sem befolyásolhatóan könnyűjárásuk,
4. könnyen kezelhetők,
5. könnyen szállíthatók és ezenkívül
6. úgy az álló fák, mint a raktári és a tutajfák méretezésére egyformán alkalmasak legyenek.

A jelenleg használatban levő átlalók ezeknek a kívánalmaknak nem felelnek meg teljesen, mert — általánosságban tárgyalva — a tisztán fémről készült átlalóknak megvannak ugyan a fából készültekkel szemben az előnyei — és viszont, de mindkét csoportba tartozóknak megvannak az egymáshoz nem viszonyítható hátrányai is.

A fából készült átlalókkal szemben a fémátlalóknak egyedüli előnye, hogy az egymáshoz szorult tutajfa méretezéseire is használhatók. Nagy hátrányuk azonban ezeknek az átlalóknak, hogy a befogó pofák már kisebb nyomás esetén is kihajlanak, a kopás, esetleg más külső behatás okozta eltérések rektifikálására szabályozó szerkezetük nincs, tehát a tényleges méretnél rendesen kevesebbet mutatván, egyáltalában nem szolgáltatnak megbízható mérési adatokat és emellett még nehezek, a mozgó pofa a nagy surlódás miatt nehezen jár, nehezen kezelhetők és kényelmetlen csomagot képeznek.

Viszont a fából készült átlalóknak a fémátlalók felett előnyük, hogy könnyebbek, a befogó pofák szilárdságuknál fogva a kihajlásnak jobban ellentállanak és hogy egyik-másikuk a természetes kopás vagy külső behatások okozta eltérések rektifikálására fel van szerelve szabályozó szerkezettel; míg ellenben ezek az átlalók vetemednek, illetve megdagadnak vagy összeszáradás folytán ketyogóssá lesznek, a durva fakéreg vagy a fa külsejére tapadt homokos anyag a befogók éleit erősen elkoptatja s úgy a kopások, mint a fa deformációjából kifolyólag szintén nem szolgáltathatnak

pontos mérési adatokat, aránylag rövid ideig használhatók, nagy dimenziójuknál fogva még kényelmetlenebb csomagot képeznek, mint a fémátlalók és a széles befogó pofák a tutajja méretezésére teljesen alkalmatlanná teszik.

Amíg terület szerint tövön értékesítettük faanyagunkat, addig az átlalók pontatlansága folytán a becslési adatokba becsusztott hibák veszteségekkel alig járhattak, mert a vételár szabad verseny után alakult ki. Ma azonban, amidőn a házi kezelés egyre nagyobb tért hódít és amikor a faüzletek a m^3 mint áregység alapulvételével főleg a faraktárakban a rakpartokon bonyolítatnak le, pénzügyi szempontból fontos érdekünk, hogy sem több, sem kevesebb, hanem csakis a tényleges köbtartalommal számoljunk és elkerüljük a pontatlan átlalók használata révén felhalmozódható, sokszor tekintélyes köbtartalom, illetve értékkülönbségeket.

Mi sem kívánatosabb tehát, hogy erdőgazdaságunk fejlődésével mérőeszközeink tökéletesbitése is lépést tartson és hogy az ilyen, tényleges köbtartalomra kötött faüzletek lebonyolításánál — a faanyag felvétele, illetve átadás-átvételénél — mindkét fél, de kiváltképen az átadó, könnyen kezelhető, pontos, megbízható átlalók felett rendelkezék. Hogy miért van az átadónak nagyobb szüksége megbízható átlalóra, az az üzletfelek közötti ellentétes érdekekben leli természetes magyarázatát. A tapasztalat igazolta ugyanis, hogy a lefelé történt méretdifferenciák esetén átvevő ritkán észrevételez, ellenkező esetben azonban multhatatlanul kifogásol.

Szembevetőnösen károsul az átadó a tutajja méretezéseire általánosan használt és erre a célra legjobbaknak ismert vasátlalók révén; mert — amint már említém — befogó pofáik a legkisebb nyomás esetén kihajlanak és a használat vagy más külső behatás okozta eltérések — mivel szabályozó szerkezetük nincsen — nem rektifikálhatók.

Az esetleges veszteség nagyságára nézve két speciális és egy közönséges esetre vonatkoztatott példa tájékoztatásul legyen itt a következő:

A 20 *m* hosszú, tényleg 31 *cm* vastag, de pontatlan átlaló révén csak 30 *cm* középmérvével számításba vett s így át is adott szálfánál az Erdészeti Lapok 1910. évi V. füzetében közölt fenyőtutajfaeladási árak alapul vételével az árkülönbség:

$1.510\ m^3$ à $25.12\ K$. — $1.414\ m^3$ à $23.14 = 5.21\ K$ és az ugyancsak $20\ m$ hosszú, tényleg $26\ cm$, de az előbbi oknál fogva csak $25\ cm$ középátmérővel számításba vett szálfánál:

$1.062\ m^3$ à $23.14\ K$. — $0.982\ m^3$ à $18.06 = 6.48\ K$.

Ez a két példa arra az esetre van vonatkoztatva, amidőn pontatlan átlalótól eredő hibás mérés következtében nemcsak $1\ cm$, illetve az ennek megfelelő köbtartalomtól esünk el mint átdadók, hanem még ároosztályosítás is előáll, vagyis a kisebb köbtartalom kisebb árral lesz felszámítva.

Ároosztályosítás nélkül, csupán cm -es méretdifferenciákból eredhető árkülönbséget természetesen kevesebb, de hosszánál ez is kitesz esetenként átlag 1.5 koronát.

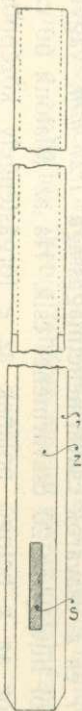
Ugy vélem, már ez a három eset is tájékozódást nyújt arra nézve, hogy pontatlan átlalók — közvetlen nem látható, mintegy észrevétlenül — milyen összegektől foszthatják meg a faátadó üzletfeleket. Pl. Máramaros vármegye két erdőhatóságánál évente átadás-átvételtre kerülő mintegy 300 ezer m^3 fenyőtutajfánál, — abból a feltevésből kiindulva, hogy pontatlan átlalók révén ároosztályosítással járó méreteltérés minden $300\ m^3$ -re csak egy és cm -es eltérés három esik, — mutatna évente mintegy $5.5 + (3 \times 1.5) = 10 \times 1000 =$ tízezer korona veszteséget.

Az átlalók gyakori megvizsgálása, ujjakkal való kicserélése és megfelelő ellenőrzés természetesen a gyakori eseteket redukálhatja, de addig aligha szüntetheti meg, míg átlalóink ama, fentebb már leírt hibáit ki nem küszöböltük.

Ezzel az átlalóval, melyet ez alkalommal ismertetek és kipróbálás végett a szakkörök rendelkezésére szándékozom bocsátani, a most alkalmazásban levő átlalók előnyeit egyesíteni, hibáit kiküszöbölni, fogyatkozásait pótolni és a velük szemben támasztható összes kívánalmakat a lehetőségig valóra váltani igyekeztem s hogy ezt mennyire értem el, meg fogja mutatni a használat.

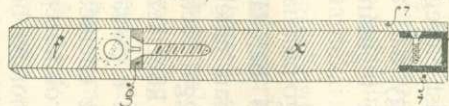
Mindenesetre kérem azonban a tisztelt olvasóimat és szakértésüket, hogy észrevételeiket esetleg e helyen az esetleges módosítások keresztülvitele és a végcél tökéletes elérhetése érdekében velem közölni sziveskedjenek.

I-II. szemle rajz

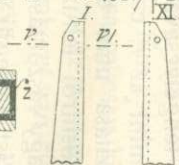

Hosszmetszel részben oldalnézet

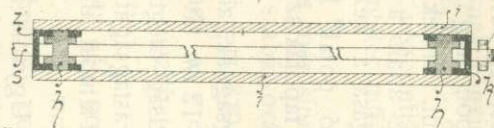
III-IV metszel

V-VI metszel

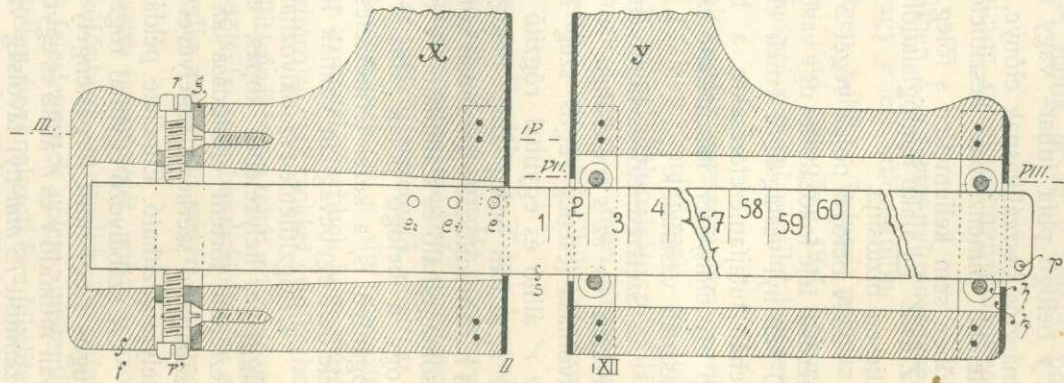
VII-VIII metszel

IX-X metszel

XI-XII. metszel

Lényege az itt ajánlott átlalónak:

1. Hogy az s mérősin magnárium, esetleg aluminium könnyű, nem rozsdásodó fémből vagy aczélből, míg a két x és y befogó pofa juhar- vagy kőrisfából készül. Ennek a kombináció összeállításnak előnye, hogy az egész átlaló a legmegfelelőbb dimenzióban készíthető, könnyű, fogása a kéznek téli időben sem kellemetlen s főleg, hogy a befogó pofák kihajtását a Z és Z' $\sqcup$ alakú fémfoglalattól erősített x és y fapofák szilárdsága teljesen biztosítja.

2. A befogó pofák végei 5 mm-nyi vastagságuk, ahonnan a mérősin felé fokozatosan úgy vastagszanak, hogy 12 cm távolságban 10 mm-nyi vastagságot érnek el a kellő szilárdság megtartásával. Tehát tutajfaméretezésekre a befogó pofák vastagságát illetőleg ép oly előnyösen használható ez az átlaló, mint a most általánosan használt vasátlalók.

3. Szétszedhető és könnyen összerakható. Ugyanis a Z fémkereken és az s mérősinen is keresztülmenő e tengelycsavar eltávolítása (esetleg rugós szeg lenyomása), valamint az r , esetleg az r' állító és egyuttal rögzítő csavarok meglazítása után előbb az x , azután pedig az y befogó pofa az s mérősinről lehúzható és három különálló darabban könnyebben (bőr- vagy vászontáskába) csomagolható és szállítható. A könnyű csomagolást elősegíti az is, hogy a befogó pofák ama részei, melyek egyuttal az átlaló fogantyúi is, a kezek természetes állásának, illetve fogásának megfelelően egybevágóan vannak formálva.

4. Rögzíthetően szabályozható; mert az y mozgó pofának eredeti függélyes helyzetéből kopás, esetleg más külső behatás következtében történt eltolódása az x befogó pofában elhelyezett g szabályozó szerkezet segélyével mm-nyi pontossággal esetről-esetre helyreigazítható. Elmélete példával illusztrálva a következő:

A szabályozó egyuttal rögzítő g szerkezet az e csavar (esetleg rugós szeg) mint forgástengely középpontjától az ellentétes irányban működő r és r' állító és egyuttal rögzítő csavarok középvonaláig számított 75 mm-nyi távolság van a helytálló x pofába beágyazva. Az r és r' csavarok csavarmenetmagassága 1.27 mm, vagyis egy angol hüvelykre 20 csavarmenet esik. Ha az átlalónk 60 czm-es, akkor az x befogó pofának az e forgástengely középpontjától

számított hosszúságát is ismervén (32 cm), nem lesz nehéz a szabályozási határ kiszámítása, mert r csavarnak egyszeri lazító és r' csavarnak rögzítő körülforratása esetén az x befogó pofa vége.

$1:27:75 = x:320 = 5.42$ mm-el hajlik el az y befogó pofa átellenes végpontjától.

Ellentétes művelettel természetesen x ugyanennyivel hajlítható az y felé is.

Az s mérősinnek a g fémkeretben $4 + 4$ mm-nyi mozgásköre lévén, a szabályozási határ y -tól vagy y felé külön-külön

$4:75 = x:320 = 17$ mm, melyen belül x befogó pofa az s mérősinnek az r és r' csavarokkal való befogása által bármely állásában rögzíthető, illetve az y mozgó pofával parallel helyzetre állítható.

5. A két pofa befogó éleit egész hosszúságban borító Z és Z' , 1.0 mm vastagságu $\square$ alakú fémlemezek amellet, hogy a befogó pofák kihajlásának megakadályozását szolgálják, egyuttal szerkezetrészeket is hordanak s mivel a mért tárgyakkal csakis fémrészek érintkeznek, a befogó élek mérési hibákat okozó kopása teljesen ki van kerülve.

7. Az y mozgó pofa hátsó homloklapjába a Z' -hez hasonló k fémkeret van sülyesztve és ezekbe két pár hh bordás görgő van ágyazva, mely görgők bordái között az s mérősin pontosan, könnyedén, mozgást gátló surlódás nélkül vezethető, mert az y pofának, valamint a Z' és k fémlemezeknek az s sint keresztül engedő hasítékai a szükséghez mérten annyival bővebbek, hogy mérősin a görgők bordáitól közbefogva kizárólag csak ezekkel érintkezhet.

Görgős szerkezeténél és összeállításánál fogva tehát ezt a mozgó pofát könnyed gördülésében az időjárás nem befolyásolhatja; az s mérősinről való legurulásban pedig a mérősin végén p szegecs akadályozza meg.

Az egyes alkatrészek részletesebb ismertetését, miután azok rendeltetése a rajzon feltüntetett különböző metszetek és oldalnézetekből ugyis világosan kitetszik feleslegesnek vélem; megemliteni kívánom azonban, hogy a sötétben bevonalozott és a feketített szerkezetrészek fém-, a ritkábban vonalozott részek pedig fametszeteke, míg a szabadon, illetve fehérén maradt részek oldalnézeteket jelölnek.

Az átlaló a cikk írójánál Besztercebányán rendelhető meg, ára börtök nélkül 32 korona, börtökkel 38 korona.

Készül 80 és 60 *cm*-es nagyságban. A 60 *cm*-es átlaló főleg tutajfaméretezésekre van szánva és a befogó száruk 5 *mm* vastágura vannak kiképezve, ami természetes magyarázata annak, hogy a többletmunka miatt nem adható olcsóbban, mint a 80-*cm*-es, amelynél a befogó száruk vastagsága az $\sqcap$ -alakú fémkeretek szélességével egyenlőnek = 12 *mm*-nek vététt.

Szabadalmazva van Magyarországon és Ausztriában. Németországban is bejelentetett, de ennek a szabadalomnak az elnyerésétől később eltekintettem.

Az átlaló összes fémalkatrészei magnáliumból, esetleg aluminiumból készülnek a rozsdásodás elkerülése s a megkívánt könnyűség és rugalmasság érdekében, míg a farészek juhar-, esetleg kőrisfából készülnek.

Egy-egy átlaló súlya körülbelül 60—70 deka. Az átlaló első modellje a százszebesi m. kir. erdőhivatalnál még a múlt évben kipróbáltatott.

A javított mintájú átlalónál a mozgó jobbkar szándékosan készült kotyogásra azért, hogy a használat után előállható kopások, illetve elferdülések okozta eltéréseknek a helytálló kar által való pontos rektifikálhatása szembetűnővé tétessék.

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

I.

Meghívó

az Országos Erdészeti Egyesület közgyűlésére.

Az Országos Erdészeti Egyesület f. évi rendes közgyűlését december hó 17-én d. e. 10 órakor Budapesten, saját székházában (V., Alkotmány-u. 6. sz.) tartja meg a következő tárgysorozattal:

1. Jelentés az egyesületnek a legutóbbi közgyűlés óta kifejtett tevékenységéről.

2. Elnök, két alelnök, 13 választmányi tag és számadásvizsgáló bizottság választása. A választmányban 10 hely 4 évre, 2 hely 2 évre és 1 hely 1 évre töltendő be.

A választmányból az alapszabályok értelmében kilépnek, de újból választhatók: *Almágy Andor*, *Csupor István*, *Gaul Károly*, *Hoffmann Antal*, *Laitner Elek*, *Muzsnay Géza*, *Széchenyi Bertalan gróf*, *Téglás Károly*, *Tomcsányi Gyula*, *Vuk Gyula*. Három hely 3 választmányi tag elhalálózása folytán ürrült meg.

3. Az igazgató-választmány jelentése az 1910. évi zárszámadások megvizsgálása és az 1912. évi költségvetés megállapítása iránt.

4. Az igazgató-választmány javaslata a Deák-Ferencz-alapítvány 1912. évi kamatainak hovaforditása iránt.

5. Emlékbeszéd báró *Bánffy Dezső* egyesületi elnök fölött. (Tartja: *Téglás Károly* miniszteri tanácsos.)

6. Indítványok a jövő évi közgyűlés helyére és tanácskozási tárgyaira nézve.

7. Indítványok az egyesület céljainak előmozdítására általában. (Ily indítványok az alapszabályok értelmében a közgyűlést megelőző napig a titkári hivatalnak írásban bejelentendők.)

Van szerencsénk az Országos Erdészeti Egyesület t. tagjait felkérni, hogy a közgyűlésen minél számosabban megjelenni és tanácskozásainkon résztvenni sziveskedjenek.

Budapest, 1911. évi november hó 4-én.

Elnökség:

Dr. Bedő Albert s. k.

alelnök.

Ezen meghívóval kapcsolatosan azon t. tagtársainkat, akik a m. kir. államvasutak vonalain menetjegykedvezményre más alapon nem bírnak jogosultsággal, felkérjük, hogy kedvezményes menetjegy váltására vonatkozó igazolvány megküldése végett levelezőlapon legkésőbb december hó 15-ig az alulírott titkári hivatalhoz fordulni sziveskedjenek.

A közgyűlést közös ebéd követi, melynek helyét magán a közgyűlésen fogjuk a t. tagok tudomására hozni.

Az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatala.

II.

Értesítés.

Az Országos Erdészeti Egyesület Igazgató-választmánya f. évi november hó 4-én tartott ülésén *Kaán* Károly választmányi tag indítványára elhatározta, hogy az egyesületi nagytermet olvasó-, a kistermet társalgó gyanánt *minden pénteken* d. u. 4—8-ig a t. tagok rendelkezésére bocsátja.

Félreértések elkerülése végett hangsúlyozzuk, hogy ezen határozat éppen úgy vonatkozik a *Budapesten időző vidéki* —, mint az állandóan Budapesten tartózkodó tagtársainkra.

Budapest, 1911. évi december hó.

A titkári hivatal.

HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK.

HIRDETMÉNY

állami (erdei) facsemeték adományozása tárgyában.

114959/I/A/1—1911. ügyszám. — Az állam által fentartott erdei facsemetekertekből az 1912. évi tavaszi és őszi erdőültetésekhöz szükséges csemetekészletek a földművelésügyi miniszter által a következő feltételek szerint fognak az ez iránt folyamodó birtokosoknak kiosztatni.

I. feltétel. *A kopár és vizmosásos területek* beerdősítésére kért csemeték, amennyiben az állami csemetekertek készleteiből kiszolgáltatathatók, az 1879. évi XXXI. t.-cz. 177-ik §-ának *b)* pontja értelmében *ingyen*, vagyis a termelési költségek elengedésével bocsáttatnak a birtokosok rendelkezésére; a csemeték kiszedésével, csomagolásával s vasúthoz való szállításával járó, ezer darab csmete után egy koronával számított és utánvétellel beszédendő költségeket azonban, továbbá a vasúti szállítási költségeket rendszerint birtokosnak kell viselni.

II. feltétel. Kivételesen kisbirtokosok részére, amennyiben az *illetékes kir. erdőfelügyelő igazolja*, hogy a folyamodót a fent említett költségek anyagi erejéhez képest aránytalanul megterhelnék, a csemeték a folyamodóhoz legközelebb fekvő, utolsó vasúti állomásra teljesen díjtalanul fognak elszállíttatni.

III. feltétel. Az I. és II. *pontban említett erdőültetések céljaira szükséges* csemeték kiszolgáltatása után *esetleg még fenmaradó* készletből *másféle erdőültetések céljaira (rendes erdei vágások és és tisztítások beerdősítésére)* is adatnak ki csemeték, azonban csak az alább feltüntetett átlagos termelési költségeknek és ezeken felül a csemeték kiszedésével, csomagolásával s vasúthoz való szállításával járó, ezenként egy koronával számított, költségek megtérítése mellett, melyek utánvétellel szedetnek be. A vasúti szállítás költségeit szintén a folyamodó birtokos viseli.

Az átlagos termelési költségek fejében — *fanemek szerint* — a következő összegek számíttatnak fel:

Csemetefaj	1000 darabonként					
	1 évesért		2 évesért		3 évesért	
	K		K		K	f
Luczfenyő	—	60	1	—	1	40
Jegenyefenyő	1	—	1	60	2	20
Erdeifenyő	—	80	1	40	2	—
Feketefenyő	1	—	1	60	2	20
Vörösfenyő	1	20	2	—	2	80
Tölgy	3	—	4	—	—	—
Kőris, juhar, ákác és szil	2	50	3	80	—	—
Dió	10	—	16	—	—	—
Szelidgesztenye	8	—	12	—	—	—

IV. feltétel. Kisbirtokosoknak kivételes esetekben, midőn a kir. erdőfelügyelőség igazolja, hogy az előbbi pontban említett célra szükségelt csemetemennyiséget saját költségükön nem képesek előállítani s aránytalan megterhelhetőségük nélkül a teljes termelés költségeket sem viselhetik, a *termelési költségek 50%-a elengedhető*.

A csemeték kiosztásánál először is azok a birtokosok fognak figyelembe vétetni, kiknek kopár s vízmosásos területei a törvény alapján befásításra hatóságilag ki vannak jelölve.

Az I. és II. feltételek szerint ingyen kiosztott csemetékkel beerdősített területek jövőre az 1879. évi XXXI. t.-cz. 2-ik s illetve 4-ik szakaszának rendelkezései szerint kezelendő erdőknek fognak tekintetni.

Azok a birtokosok, akik az I—IV. alatt felsorolt feltételek valamelyike szerint csemetékben részesülni kívánnak, egy koronás bélyeggel ellátott **folyamodványaikat legkésőbb 1911. évi december hó 1-ig terjeszszék be, még pedig közvetlenül az illetékes kir. erdőfelügyelőséghez, mert elkésve beérkezett, vagy nem az illetékes kir. erdőfelügyelőséghez, hanem más hatóságokhoz beterveztett kérelmek csak akkor vétetnek figyelembe, ha a kir. erdőfelügyelőséghez kellő időben beterveztett kérelmeknek teljesítése után esetleg még megfelelő csemetekészlet rendelkezésre fog állani.**

A folyamodványokban a kisbirtokosoknak határozottan meg kell

jelölniök a beerdősítendő terület helyét (község, dülő), minőségét (kopár, vizmosásos, futóhomokterület, vagy vágás, tisztás stb.) és kiterjedését (kat. hold), továbbá a szükséges csemeték fajtát, korát és mennyiségét, az elültetés idejét (tavasz vagy őszi), a folyamodó vagy megbízottjának pontos címét (lakóhely, utolsó posta) és végül azt, hogy a fentebb közölt feltételek közül melyik szerint kéri a csemeték kiszolgáltatását.

Végül figyelmeztetnek az érdekelt birtokosok, hogy ezen hirdetmény alapján csakis *erdősítésre alkalmas s a fent elősorolt fajú, egy-kétéves, kivételesen hároméves erdei facsemeték kerülnek kiosztásra*, amelyek tehát utak, tagok szegélyezésére és parkozási célokra nem alkalmasak, továbbá, hogy az olyan folyamodók, kik a kért s kiutaltványozott csemetéket annak idején ok nélkül vissza-utasítják, — a jövőre az állami csemetékben való részeltetés kedvezményétől esznek.

Gyümölcsfák adományozását az ültetés helyéhez legközelebb fekvő állami gyümölcsfaiskola vezetőségétől kell kérni.

Az 1898. évi XIX. t.-cz. alapján állami kezelésbe vett erdők és kopár területek birtokosai részére szükséges csemeték kiutaltványozása iránt a szükséges lépéseket a m. kir. állami erdőhivatalok teszik meg, ezeknek a birtokosoknak tehát szükségleteiket az illetékes m. kir. állami erdőhivatalnál kell bejelenteni.

A csemeték szétküldése tavasszal rendszerint márczius második felében, ősszel pedig október hó második felében veszi kezdetét.

Budapest, 1911. évi november hóban.

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Bartóky József földmivelésügyi államtitkár kitüntetése. Ő Felsége a király dr. Bartóky József földmivelésügyi államtitkárt különös érdemei elismeréséül a Ferencz-József-rend csillagos középkeresztjével tüntette ki.

A ritka magas kitüntetés méltó egyént tett részesévé. Már külső közszolgálatá alkalmával mint Békés vármegye főjegyzője az

alföldi munkások, cselédek, kisgazdák bajainak legalaposabb ismerője, kiváló érzéket tanusított ezen nagyfentosságu társadalmi kérdések megoldásánál. Tudása, elért sikerei, széles látóköre, munkabírása mihamar a földmivelésügyi központi igazgatás magasabb adminisztrálására képesítették. S manapság alig van ága a földmivelésügyi igazgatásnak, hol ne éreznők jótékony befolyását: a szabadabb szellemet, az adminisztrációt lenyűgöző bürokratizmus kiküszöbölése iránt megindított harcot, az intézkedésekben a közvetlenséget s mindenekfelett a közjó iránti érzék nevelését, fejlesztését.

Az erdőtlén Alföld lévén otthona, az „erdő“-t csak későn ismerte meg, de alighogy módjában állott annak közgazdasági fontosságát mérlegelni, igaz barátja lett az erdőnek s vele a közjó érdekében vállvetve együttműködő magyar erdészeti tisztikarnak.

A földmivelésügyi minisztérium erdészeti tisztviselői teljes számban folyó hó 21-én vonultak fel a kitüntetett államtitkár üdvözlésére, idecsatlakozván az erdészeti számvevőség képviselői is.

Horváth Sándor miniszteri tanácsos közvetlen hangon, terjedelmes beszéddel üdvözölte az ünnepeltet; különösen kiemelte, sőt közvetlen érvekkel be is bizonyította a magyar erdészeti tisztikar ragaszkodásának őszinte voltát azon főnökkel szemben, kiben már jó ideje felismerte önzetlen barátját, a magyar erdészet ügyeinélkes, jóindulatu jóakaróját.

Keresetlen, de szívhez szóló szavakkal mondott köszönetet dr. Bartóky József államtitkár az üdvözlő szavakért. Biztosította a megjelenteket, hogy a magyar erdőgazdaság ügyei, valamint a magyar erdőtisztikar érdekei ezideig is szívéhez voltak növe, de az együttes öröm érzésének iménti őszinte megnyilatkozása még inkább szorosabbra fűzi ezt a kapcsolatot.

Az 1911. évi őszi erdészeti államvizsgálat. Az 1911. évi október hó 30-án és az erre következő napokon megtartott őszi erdészeti államvizsgálatokra 27 jelentkező nyert engedélyt, akik közül egy jelölt a vizsgákról elmaradt, egy pedig közvetlenül az írásbeli vizsga előtt visszalépett, minélfogva a vizsgákon 25 jelölt vett részt.

Az államvizsgáló bizottság tagjai: *Horváth* Sándor min. tanácsos, elnök, *Tomcsányi* Gyula ny. min. tanácsos, *Bund* Károly, az

Orsz. Erd. Egyesület titkára és *Jankó* Sándor főiskolai r. tanár, egyuttal bizottsági jegyző voltak.

Október hó 30-án az írásbeli vizsgálat tartatott meg a következő kérdésekkel:

I.

Hegyvidéki erdeinkben sok helyen azt tapasztaljuk, hogy a koros vegyes erdőt elegyetlen luczfenyőfiatalosok váltják fel. Irja le vizsgálattévő, hogy milyen módon lehetne vegyes fiatalosokat fölnevelni tiszta luczfenyvesek helyett

a) ha az elegyítendő fafajok a kihasználandó faállományokban még előfordulnak,

b) ha már tiszta luczfenyvesekben folyik a használat?

II.

Öt vevő egymással társulva megvásárolt egy 200 kat. holdas, egytagban fekvő sarjerdőt, mely keletről nyugat felé haladóan 50 kat. hold, holdanként 300 K, 80 kat. hold, holdanként 400 K és 70 kat. hold, holdanként 475 K értékű részekből áll; a holdankénti értékeket a talaj és a rajta lévő faállomány együttes értéke

TRENCSEN-TEPLICZ

A források nem kell sem lehűteni, sem fölmelegíteni. Szállodák fürdőikkel egybeépítve. Egész évben nyitva. Nagyszerű tavaszi kurák. Olcsó pensiók! Festői hegyvidék. **Millió új építkezések.** Új nagyszálló. Új fürdők. **Házikurák.**
:: **hoz: iszapszétküldés.** ::

P. ospektust küld a fürdőigazgatóság.

Egyesületünk t. tagjai messzemenő kedvezményekben részesülnek. Bővebbet az Erdészeti Lapok 1911. évi XL. füzeté tartalmaz, illetőleg a fürdőigazgatóságtól
:: lehet megtudakolni. ::

**500 év óta
gyógyítanak
köszvényt,
csúzt stb.**

**Rádiumos
kéneshőviz-
(36-42°C.) és
iszapfürdői**

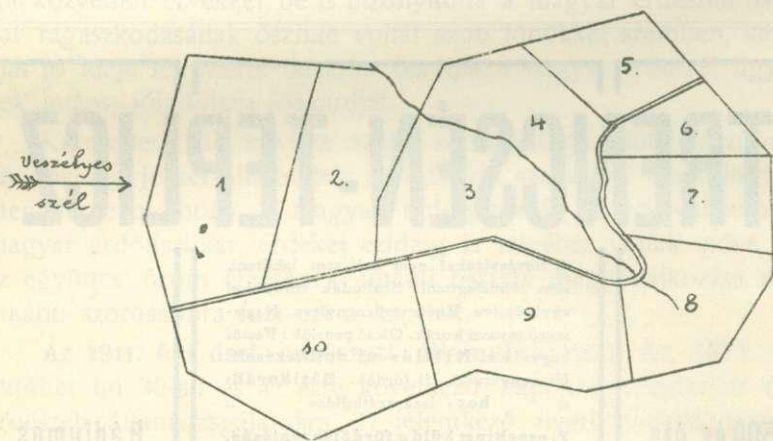
teszi ki. Az erdőbirtokot délről egy egyenes dűlőut határolja és a különböző értékű részek közötti határok a dűlőutra merőlegesek.

A vevők a vételárat 1:2:4:3:5 arányban viselték és a vétel megtörténte után az egész birtokot egymás között 5 részre úgy kívánják felosztani, hogy mindenik vevőnek a vételárban való részesedés, tehát a fenti arány szerinti értékű terület és faállomány jusson és hogy a fölosztás ugyancsak keletről nyugat felé haladva, az arányszámok fenti sorrendjében (1, 2, 4, 3, 5) a dűlőutra merőleges lehasító vonalakkal történjék.

Állapítsa meg vizsgáltevé, akit a vevők a fölosztással megbiznak, az új területrészek nagyságát és azt, hogy ezek egyik vagy másikából mennyi esik két szomszédos, különböző értékű területre.

III.

Készítsen vizsgáltevé a mellékelt vázlaton és részletes erdő-leírásban ismertetett erdőbirtokról a 100 éves vágásforduló alapulvételével térszakozási tervezetet, figyelembe véve, hogy a birtokos súlyt helyez arra, hogy az erdő fatermésében erős ingadozások

ne következzenek be és erdejéből fenyőépületeszükségletét állandóan fedezhesse. Készítse el továbbá ezen erdő részletes használati és felújítási terveit a legközelebbi 10 évre, a használatok és felújítások javasolt módjainak rövid jellegzésével.

Részletes erdőleírás.

Részlet	Terület	Termőhely	Fafaj és elegyarány	Kor	Sűrűség	Megjegyzés
	kat. hold			év		
1.	100·0	III.	Luczfenyő 1·0	35	1·0	
2.	70·0	III.	Erdei fenyő 1·0	65	1·0	
3.	100·0	III.	Luczfenyő 0·4 Jegenyefenyő 0·4 Bükk 0·2	15	1·0	
4.	60·0	III.	Bükk 1·0	110	0·8	
5.	35·0	III.	Luczfenyő 1·0	5	0·6	
6.	20·0	III.	Bükk 1·0	110	0·8	
7.	40·0	III.	Bükk 1·0	110	0·6	Az eredetileg 0·8 sűrűségű faállományból a fatömeg 25%-a előkészítő vágás útján kitermeltetett
8.	50·0	III.	Bükk 1·0	110	0·4	Mint 7. alatt, de a vetővágás állapotában, felujulás már majdnem teljes
9.	80·0	III.	Bükk 0·6 Jegenyefenyő 0·4	5—10	0·7	Foltonként hiányos
10.	65·0	III.	Jegenyefenyő 0·6 Luczfenyő 0·2 Bükk 0·2	90	0·9	
	620·0					

Az írásbeli vizsga után megtartott szóbeli vizsgákon oklevelet nyertek: *Molcsányi* Gábor (kitüntetéssel), *Mudrovich* Ferencz, *Papp* Jenő, *Szy* Dénes, *Buday* Aladár, *Maróthy* Emil, *Traum* János, *Gösswein* Lajos, *Tóth* László, *Pelz* József, *Berzenkovits* Antal, *Horváth* Dezső, *Német* Pál, *Valics* János *Bevelaqua* István, *Takács* Zsigmond, *Slijepčević* Illés, *Brateljevič* Mihály, *Karulják* András,

Borbély Sámuel, *Manina* József és *Sperling* Viktor, az utóbbi három még régi erdészeti, a többi vizsgátevő pedig erdőmérnöki oklevelet. Három vizsgátevő pedig félévre visszavetettet. *J. S.*

A vidéki erdészeti egyesületek köréből. Az A. T. D. L. vidéki erd. egyesület idei közgyűlésének jegyzőkönyvét az alábbiakban adjuk közre:

Felvétetett az „Arad-Temes-Déva-Lugosvidéki Erdészeti Egyesületnek” 1911. évi október hó 8-án Lugoson tartott közgyűlése alkalmával.

Tárgysorozat:

1. *Székely* Mózes üggy. alelnök üdvözlí a megjelenteket, megállapítja a közgyűlés határozatképességét, sajnálattal közli, hogy báró *Solymossy* Lajos elnök komoly akadályok miatt a gyűlésen meg nem jelenhetvén, a gyűlést lendületes szavakkal megnyitja, hangsúlyozva az összetartás, a komoly munkára törekvés és együttérzésből származó előnyöket, úgy erdőgazdasági, mint társadalmi téren.

Bejelenti, hogy a m. kir. földmívelésügyi miniszter ur képviselőjében megjelent *Csipkay* János, az Orsz. Erdészeti Egyesület képviselőjében *Székely* Mózes, a Baranya-, Somogy- és Tolna-megyei Erdészeti és Vadászati Egyesület képviselőjében *Halász* Géza, a Borsod, Gömör és Heves megyék erdészeti egyesülete képviselőjében *Fogassy* Gyula, akiket a közgyűlés nevében üdvözlí.

A jegyzőkönyv hitelesítésére pedig felkéri *Bereczky* Gyula és *Nagy* Károly tagtárs urakat.

Közgyűlés zajos éljenzés mellett tudomásul veszi a bejelentést, lelkesen ünnepli az elnököt s a jegyzőkönyv hitelesítésére *Bereczky* Gyula és *Nagy* Károly urakat küldi ki.

2. A titkári jelentés egész terjedelmében felolvastatott. Ebben kegyeletes szavakkal emlékszik meg néhai nagyméltóságu báró *Bánffy* Dezsőnek, az Orsz. Erd. Egyesület nagyérdemű elnökének elhunytáról s indítványozza: hogy az erdőgazdaság fejlesztése körül vasakarattal, soha nem lankadó buzgalommal, szívénnek, lelkének minden erejével és melegével kifejtett tevékenysége, soha el nem muló érdemei jegyzőkönyvileg megörökíttessenek s egyben elhunytá felett mélyen érzett részvételének adjon a közgyűlés kifejezést.

Továbbá jelenti, hogy az egyesület tagjai közül elhunyt *Hollós* m. kir. főerdőmérnök s kéri hogy elhunytá felett részvétünknek jegyzőkönyvileg kifejezést adjunk.

A továbbiakban jelenti a titkár, hogy a selmeczbányai főiskolán fennálló segélyező-egyesület elnöksége a „Mensa Akadémia“, a „Bánáti Kör“ pedig a saját céljaira támogatást kér. Erre nézve a választmány nevében azon indítvánnyal lép a közgyűlés elé, hogy a fentiek nemes céljaira és pedig: A „Mensa“ javára 200 (kettőszáz), a „Bánáti Kör“ részére 25 koronát megszavazni méltóztassék. Egyesületünk tagjainak száma 3 alapító és 108 rendes tag. Az egyesületünk vagyona 1910-ik év végén 2134/21 korona.

Titkári jelentést a közgyűlés egész terjedelmében tudomásul veszi. A „Mensa akadémia“ részére 200, a „Bánáti Kör“ részére javaslatba hozott 25 koronát egyhangulag megszavazza.

3. A pénztári számadás felülvizsgálására ajánlja elnök *Ajtay* Sándor és *Székely* István tagtársak kiküldését, s a közgyűlést felüggeszti. Elfogadtatik.

A közgyűlés újbóli megnyitása után a számvizsgálók jelentik, hogy a pénztári számadást felülvizsgálták, s azt rendben találták.

Közgyűlés a jelentést köszönettel tudomásul veszi, a pénztárnoknak köszönetet szavaz, s a felmentvényt a szokásos fentartással megadja.

4. Elnök úgy a maga, mint tisztársai nevében köszönetét fejezi ki a beléhelyezett bizalomért, s ezt a maga és tisztársai nevében a közgyűlés rendelkezésére bocsátja. A maga részéről kijelenti, hogy sokoldalú elfoglaltsága mellett az alelnökséget tovább nem vállalhatja, s ajánlja ügyvezető alelnökkül *Halász* Géza tagtársat.

Nagy Károly tagtárs szólásra jelentkezik s indítványozza, hogy a közgyűlés szavazzon köszönetet a tisztikarnak buzgó fáradozásáért, melyet jegyzőkönyvileg megörökítsen s egyben ajánlja a tisztikar és választmány újbóli megválasztását.

Az elnöklő *Székely* Mózes alelnökkel szemben pedig ama reményeinek ad kifejezést, hogy az, a közgyűlés óhajta elől kitérni nem fog. Az indítványokat a közgyűlés nagy lelkesedéssel teszi magáévá.

Elnök a választást elrendeli, annak eszközlésére *Nagy* Károly,

Bereczky Gyula és *Hajdu* Gyula tagtársakat kéri fel s a közgyűlést felfüggeszti.

A közgyűlés megnyitása után a szavazatszedő küldöttség előterjeszti jelentését, mely szerint megválasztattak egyhangulag:

Elnökké: báró *Solymossy* Lajos

I. alelnökké: *Székely* Mózes

II. alelnökké: *Halász* Géza

Pénztárnokká: *Bécsi* Dezső

Titkárrá: *Fogassy* Gyula

Választmányi tagokká: *Balázs* Sándor, *Bodnár* Richárd, *Bojtner* Gyula, *Csathó* Pál, *Csipkay* János, *Dömötör* Tihamér, dr. *Fábry* Sándor, *Földes* János, *Hammer* Károly, *Kendeffy* Gábor, *Kubányi* Endre, *Nagy* Károly, *Nemes* Károly, *Oszterlamm* Ernő, *Páll* Miklós, *Ritter* Károly, *Szenes* József, *Szentpály* Kázmér, *Tavi* Gusztáv, *Török* Sándor.

A közgyűlés a választás eredményét lelkesedéssel veszi tudomásul. Mire *Székely* Mózes elnök a maga és tisztársai nevében lendületes szavakkal köszöni meg a megnyilatkozott bizalmat s kijelenti, hogy a megnyilatkozott bizalom folytán a választást köszönettel elfogadják.

5. Az 1912-ik évi költségvetést a választmány 700 K bevétel és 80 K 25 f kiadással terjeszti elő. Elfogadtatik.

6. Több egyesületi tag indítványozza, hogy jövőben a közgyűlések lehetőleg kirándulásokkal egyesítve az erdőn és nem zárt falak között tartassanak.

A kirándulások hasznos, az erdőgazdaságot érdeklő kérdések felölelésével s megvitatásával hozandók kapcsolatba s arra használtassanak, hogy abból egyes tagok tapasztalatokat merítsenek. Az indítványok egyhangulag elfogadtatnak s elnök azokat határozatokká emeli.

Halász Géza alelnök, rendes tag a jövő évi közgyűlés megtartását, illetőleg indítványozza, hogy erre egyelőre az „Államvasutársaság” birtokai jelöltessenek ki, s az Anninán vagy Oravicán tartassék meg, ha erre nézve akadályok fel nem merülnek. Utóbbi esetben a közgyűlés helyének megállapítása a választmányra bízando. Elfogadtatik.

Elnök úgy véli, hogy a közgyűlés minden tagjának helyesével találkozik, ha a rendezés körül kifejtett buzgó fáradozásáért *Csipkay* főerdőtanácsos ur rendes tagnak a közgyűlés nevében hálás köszönetét fejezi ki.

Egyben köszönetét fejezi ki a Lugoson lakó tagtársaknak a vendégek fogadása s kalauzolása körül kifejtett szeretetteljes tevékenységükért s ezzel a f. évi közgyűlést berekeszti.

Közgyűlés ehhez egyhangulag hozzájárul s az elnök lelkes éltetése mellett feloszlik.

K. m. f.

Székely Mózes s. k.
alelnök.

Fogassy Gyula s. k.
titkár.

Hitelesítésül:

Bereczky Gyula s. k.

Nagy Károly s. k.

A drezdai „Heide“. Aki Délmagyarországon látta a Nera s a Cserna völgyét, megértheti a geologusok magyarázatából, hogy azok vulkáneredetű repedési vagy hasadási vonalak, melyek egyik oldalán meredeken állva maradtak a mészkősziklafalak, míg a másik oldal bedőlt s lejtőt képez. Kevésbbé magas s impozáns, de éppen ilyen meredek sziklafalakat látni a szász és cseh határon, az ugynevezett szász Sveiczbán (die sächsische Schweiz). Még más különbség is tűnik fel legott. A kőzet csak homokkő s nem vulkáni működés hozta létre, hanem omlás okozta a meredek falakat, amelyek aljának lejtőit éppen ez az omladék képezi, éppen úgy, mint Helgoland szigeténél is, amelyet a németek most cement-fallal védnek meg a tenger támadásai ellenében.

Rövid néhány évszázad múlva a szász Sveicz ezen sziklafalai is leomlanak, elmállnak s egy nagy homokhegységgé válnak, mint a drezdai Heide, melynek eredetét csakis így lehet megmagyarázni. Egy hegység, melynek talaja olyan laza, csillámpalás futó homok, amelyet lábbal fel lehet rugni, amelybe helyenként belesüpped a járó-kelő.

Ez a Heide részben természetes, részben mesterséges uton erdei fenyővel van borítva, 80 éves vágásfordulóban kezelik s a szász király szarvas és őz vadászatának féltett területét képezi.

Három erdőgondnokságból áll:

A Dresdener Revier területe	---	---	2290	hektár
A Langebrücker "	"	---	1708	"
Az Ullersdorfer "	"	---	2254	"
Összesen	---	---	6252	hektár

Mindháromban homokkő altalajon homoktalaj van, de azért nem egészen egyforma mégsem. A legrosszabbak a dresdener s ullersdorfi gondnokságok azon déli részei, amelyek a Weisser Hirsch, továbbá a Neu- és Alt-Bühlön községek szomszédságában fekszenek, mert ott csak a Stech-s Mordgrund alig vizes árka húzódik végig. Ellenben a langebrücker gondnokság s a dresdener és ullersdorfi gondnokságok ezzel szomszédos részei már sokkal jobbak, amennyiben több vízeret tartalmaznak, amelyeket nyílt árkocsák segítségével szét is terjesztenek. Ez a talajjóság azután nemcsak a fák növekedésében, hanem a talajt borító növényzeten is azonnal meglátszik. A szárazabb homokot csakis a fekete áfonya-bokrok borítják, a nedvesebbet pedig fekete áfonyával vegyes páfrány, néhol tiszta páfrány, semmi virág, semmi fűszál, egyetlenegy bokor sincsen a fák alatt, csak áfonya s a páfrány zöld szőnyege.

A vízárkok tisztás partjain nyíres s gyertyános bokrok s virágok is vannak, sőt egy kis gyepfejes is mutatkozik. Ellenben a tarvágás folytán kivész az áfonya és a páfrány s a fiatal ültetésben magas szálás fű terem, amely a fiatalos záródásakor ismét az áfonyának, illetőleg harasztoknak engedi át a helyét.

Erdőtenyésztési s erdőhasználati szempontból mindhárom gondnokság még a régi nyiladékrendszerrel van osztagokra osztva, a főnyiladékok északkeletről délnyugatra vannak irányítva s egymástól 800—800 méternyire, az ezekre merőleges melléknyladékok pedig 400—400 méternyire fekszenek egymástól.

A főnyiladékok és utak egyik oldalán nyírfasorszegély van, amelyek fehér kérge még este is tájékoztatólag világít.

A Weisser Hirsch körüli aig 4 hektár nagyságu Waldparkban szállalnak csak, másutt mindenütt tarvágást alkalmaznak s utána 3—4 éves iskolázott luczfenyővel erdősitettek, csakhogy az elébb jelzett gyenge helyeken megjárták s fel is hagytak vele, mert kipusztult. Ellenben a jobb helyeken nagyon szép eredményt értek el luczfenyővel, úgy hogy most ott ezzel, a rosszabb helye-

ken pedig megint az erdei fenyővel erdősitenek, hektáronként 6 férfi vagy 8 női napszámmal beérik. A férfi napszám 45, a nőké 25—30 pfennig óránként, vagyis tíz órai napi munka mellett 4 M 50 pf., illetőleg $2\frac{1}{2}$ —3 Márka. Ezzel szemben a kőmivesnapszám csak 5 Márka, tehát nincsen meg az a nagy különbség a mester-embernapszám s a közönséges napszám között úgy mint nálunk, ahol előbbeni magasabb, utóbbi alacsonyabb mint Szászországnál.

Hektáronként 100—120 tömörkőbméter haszonfa és 100—150 ürkőbméter tűzifa terem. Néhol tövön, néhol ledöntve s feldolgozva, de mindég a helyszínén az erdőben adják el s természetesen a kereslet mindég messze felülmulja a kínálatot.

A dorongfa 7·50 és 8·50 márka, a hasábfá 8·5 és 10·0 márka ürkőbméterenként aszerint, amint puha vagy keményfa. A haszonfa árát, kivált a szálfákét s a szórványosan előforduló bükk, nyír és kiválóan a tölgyét nem is lehet rögzíteni, olyan magas s annyira változik. Ötven—kettőszáz márka között ingadozik az eredmény.

A főhasználattal értékben vetekszik a homokeladás, mert kőbméterenként 1 márkát kapnak érte annélkül, hogy valamilyen kiadásuk lenne vele, a vevő vájja és viszi építkezési célokra az összes, a hegyen fekvő községekbe, mert az Elbe folyóból felhordani nagyon drága lenne, meg nem is olyan jó annak homokja. Nem engednek lyukakat vágni, hanem dombokat szelnek le.

A fiatalosak szénáját is jól adják el. 1 q (métermázsá) széna ára az erdőben egész fuvarokban 4 M 50 f. egy szekérre pedig 40 q-át is felraknak, amikor 180 márka ára széna van rajta. Kicsinyben a széna ára q-ként 6 márka.

Ezen adatokat részben Schwede weisserkirschbeli főerdésznek, részben pedig embereinek köszönöm.

Erdei vasutnál alkalmazott munkások biztosítása és az 1907. évi XIX. t.-cz. A kötelező munkásbiztosításról szóló 1907. évi XIX. t.-cz. rendelkezéseinek magyarázatához a kir. Kuria érdekes adalékkal járult 1911 április 10-én G. 42. sz. a. hozott határozatával, melynek fő elvi kijelentése a következő:

Az erdőből kitermelt fa elszállítására szolgáló lóvasutnál alkalmazott munkások betegség és baleset elleni biztosítási kötelezettség alá esnek. Az 1907: XIX. t.-cz. megalkotásánál a törvényhozás szándéka az volt, hogy a betegség és balesetbiztosító kötelezett-

séget az alkalmazottaknak mennél nagyobb körére terjeszsze ki avégből, hogy egyfelől mennél többen részesüljenek a törvény nyújtotta előnyökben betegség idejében és baleset következtéskor, másfelől pedig a balesetért való szavatosság kérdése mennél egységesebb és mennél megnyugtatóbb megoldásra jusson.

A kir. Kuria ítéletére alperesnek felülvizsgálati panasza adott alkalmat.

Az alperes azt panaszolja felülvizsgálati kérelmében, hogy a felebbezési bíróság megsértette az 1907:XIX. t.-cz. 1. §-ának, 8. és 3. §-ának 15. pontját, midőn kimondotta, hogy a felperesnek ama munkásai, akik a felperes erdejében az ott termett fa elszállítására létesített lóvasutnál alkalmazvák, nem esnek az idézett törvényhelyekben megszabott biztosító kötelezettség alá.

A legfőbb bíróság ezt a panaszt alaposnak találta és döntését a következőkkel indokolja:

Az alperesnek ez a panasza alapos.

Az 1907:XIX. t.-cz. 1. §-ának 8. pontja és 3. §-ának 15. pontja ugyanis a betegség esetére való biztosító kötelezettség, illetve a balesetbiztosító kötelezettség alá sorozza, tekintet nélkül a hajtóerőre, a vasuti üzemeknél alkalmazottakat is, ha azoknak fizetése vagy bére az idézett törvény 1. és 3: §-ában megszabott összeget meg nem haladja.

Az 1907:XIX. t.-cz.-nek megokolásából és országgyűlési tárgyalásából, de magának a törvény megalkotta intézménynek természetes céljából is kiderül, hogy a törvényhozás szándéka az volt, hogy a biztosító kötelezettséget minél nagyobb körre terjeszsze ki, hogy egyfelől mennél többen részesüljenek a törvény nyújtotta előnyökben, másfelől pedig a balesetért való szavatosság kérdése mennél egységesebb és mennél megnyugtatóbb megoldásra jusson. Éppen ezért a törvényhozó szándékának s az intézmény céljának az 1907. évi XIX. t.-cz. olyan magyarázata felelhet csak meg, amely a törvény alól való kivételek eseteit a legszigorubban értelmezik.

Midőn tehát a törvénycikk idézett helyein a vasuti üzemeknél alkalmazottakat is a hajtóerőre való tekintet nélkül biztosításra kötelezetteknek mondja ki, anélkül, hogy valamely kivételt állapítana meg, akkor a vasuti üzem fogalmát a legáltalánosabb és leg-

tágabb műszaki értelemben kell felfogni, tekintet nélkül a véle összefüggő vállalkozásnak gazdasági jellegére, céljára és terjedelmére, mert a vasuti üzem sajátos jellege és veszélyessége ettől természetszerűen egészen független.

Ebben az ügyben is tehát elsősorban azt kellett vizsgálni, vajjon a szóban forgó lóvonatu vasuti szállítás jellege és veszélyessége megokolja-e az 1907. évi XIX. t.-cz. rendelkezéseinek alkalmazását vagy sem? Mivel pedig a felelkezési bíróság tényként azt állapította meg, hogy a felperes az erdejéből kitermelt fát egy alig hozzáférhető, meredek magaslatról szállítja az erre a célra készült lóvonatu vasut segélyével; mivel az itt alkalmazott munkások tevékenysége magamagában tulmegy az őstermeléssel kapcsolatos munka körén és szállító, illetve fuvarozó munkásság jellegét ölti magára; mivel különben is az 1907: XIX. t.-cz. 1. §-ának 11. pontja és 3. §-ának 18. pontja a fuvarozásnál és szállításnál alkalmazottakat is mindkét biztosításra kötelezi: téves jogi fölfogásból indult ki a felelkezési bíróság, midőn azzal a megokolással állapította meg azt, hogy a felperes munkásai nem esnek biztosító kötelezettség alá, mert a felperes mint őstermelő, nem ipari vagy kereskedelmi vállalkozásszerűen termeli ki a saját ingatlanán termelt fát és szállítja azt a szóban forgó munkások segélyével az ott létesített lóvasuton, mivel a fönnt kifejtettek szerint a biztosító kötelezettséget ebben az esetben nem a termelés jellege és terjedelme, sem a termelő élethivatása és vállalkozása, hanem maga a vasuti üzem, mint a szállításnak sajátos, de fokozott veszélyességű módja és eszköze állapítja meg. Ebből a szempontból pedig teljesen közömbös az is, hogy e vasuti üzemet hány kocsival és hány alkalmazott igénybevételével bonyolítja le a felperes, annál is inkább, mert az 1907: XIX. t.-cz. a biztosító kötelezettséget csakis a 3. § 3. pontjában említett ipari műhelyeket illetően teszi függővé az alkalmazottak számától, míg a többi esetben az alkalmazottak száma a biztosító kötelezettség szempontjából egyáltalán nem jó figyelembe. Az pedig, vajjon az alkalmazás állandó, ideiglenes, kisegítő vagy átmeneti: a törvény 1. §-ának utolsóelőtti bekezdése és 3. §-ának első bekezdése értelmében, szintén nem tesz különbséget.

Ezekhez képest a felelkezési bíróság ítéletét megváltoztatni

és a felperest keresetével, amely az illetékes közigazgatási hatóságnak a szóban forgó alkalmazottak biztosító kötelezettségét kimondó határozatával szemben, e kötelezettség alól felmentő bírói határozat meghozatalát czélozta, elutasítani kellett. Sz. F.

Személyi hírek. Ő Felsége a király *Marosi* Ferencz m. kir. főerdőtanácsosnak a kolozsvári m. kir. erdőigazgatóság vezetőjének, valamint törvényes utódainak az erdészeti közszolgálat terén szerzett érdemei elismeréséül a magyar nemességet „rézbányai“ előnévvel díjmentesen adományozta.

Dr. Walek Károly, a selmeczbányai bányászati és erdészeti főiskola rendkívüli tanára, ugyanezen főiskola másodosztályu rendes tanárává nevezetett ki.

A közalapok erdőtisztai állásai. A vallás- és közoktatásügyi miniszter a király elhatározása folytán elrendelte, hogy a fenhatósága alá tartozó kir. közalapok erdészeténél rendszeresített erdőtisztai-állások megjelölése ezentul a VIII-ik fizetési osztályban „erdőmester“ helyett „főerdőmérnök“, a IX-ik fizetési osztályban „főerdész“ helyett „erdőmérnök“, a X-ik fizetési osztályban „erdész“ helyett „segéderdőmérnök“, a IX-ik fizetési osztályban „erdészjelölt“ helyett „erdőmérnökjelölt“, végül „erdőgyakornok“ helyett „erdőmérnökgyakornok“ elnevezés használtassék.

Az Erdészeti zsebnaptár 1912. évi XXXI. évfolyama megjelent. Kapható az Országos Erdészeti Egyesületnél (Budapest V., Alkotmány-u. 6 sz.). Ára az egyesület tagjainak 2 K, másoknak 3 K. Vidékre 2 K 45 fillér, illetőleg 3 K 45 fillér előzetes beküldése ellenében bérmentve szállítatik. Az utánvételes szállítás nagyobb portóköltséggel jár.

Elszámolás a „Mensa Academica“ czéljaira befolyt adományokról. A főiskolai „Segélyző-Egylet“ elnöksége hálás és őszinte köszönetének kifejezése mellett ujabban a következő adományokat nyújtázza:

- Selmeczbányai m. kir. bányaigazgatóság 350 K.
- Arad-Temes-Déva-Lugosvidéki Erdészeti Egyesület 200 K.
- Az „O. B. és K. E.“ selmeczbányavidéki osztálya 125 K.
- (U. i. az osztály adománya gyanánt 100 K és Farbak Gyula emlékezetére koszorú-megváltás címén 25 K.)
- Magánmérnökök Országos Szövetsége 100 K.
- Haberfelner Béla 20 K.

Kilczer Mihály 2-50 K.

Zólyombrezói m. kir. vasgyári fogyasztási szövetkezet 30 K.

Spannbauer Rezső, Schenek Gyula, Schandl Emil dr. és a zólyombrezói m. kir. vasgyári olvasó- és társaskör 20—20 K.

Milosevics Milos 15 K.

Kunszt János 12 K.

Gólián Pál, Marek Károly, Hrencsik Márton, Latinák Gyula és Griell Imre dr. 10—10 K.

Krcsméry Vladimír, Hagen Alfréd és Törék László 6—6 K.

Tannenberg Géza, Gunda Rezső, Pfaff Gusztáv, Hüke Kálmán, Pour Richárd, Marek László, Gombossy Gyula, Maróthy Gyula, Körmendy Dezső, Braxatorisz Oszkár, Dérer Béla, Wünsch Ottó, Kerpely Lajos, Bartsch Dezső, Draskovich József, Baliga Gusztáv, Bartók Vilmos, Endrizzi Kelemen, Petricskó Jenő, Herrmann Sándor, Sas Ferencz, Fehr Géza és Wagner Károly 5—5 K.

Kárpáti Jenő dr., Füstös István, Bosznay Dezső, Kovácsy Sándor és Lányi Ödön 3—3 K.

Andrejka József, Vlkolinszky Ernő, Jellmann Gyula, Misztrik Ferencz, Kreutz Sándor, Schmidt Artur, Szent-Istványi Tibor, Jorcsik Károly, Berka Sándor, Palencsár Endre, Grineusz József, Filcsák János, Grobon István és Pocsibany Samu 2—2 K.

Zelenka Emil, Ihring Ede, Raschka Gyuláné, Kardos Ede, Longauer János, Lipka János, Szimann Ferencz, Chudik István, Schlosser József, Haluska János, Boros András, Zahoránszky Ferencz, Zsolczay Lajos, Vaczulik Kálmán, Konok György, Bohál Vincze, Kurián Sándor, Elsner Sámuel, Banyák Alajos, Petrovics Emil, Pobožsny Jenő, Natter Ede, Brandeis Rezső, Kříž Antal, Ambróz József, Ocsenás Antal, Lelkó Mátyás, Sesztina János, Tilesch Gusztáv, Ernek János, Kirschner András, Kemény István és Pobožsny Vazul 1—1 K.

A mai napig befolyt adományok összege: 9401'87 K.

Selmeczbánya, 1911. évi november hó 20-án.

Az elnökség.

Halálozás. Nemes Béla m. kir. erdőmérnök, az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja, f. évi november hó 13-án Máramaroszigeten elhunyt.

Béke hamvaira!

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK AZ ERDÉSZETI SZOLGÁLAT KÖRÉBŐL.

(Kérjük az uradalmak t. vezetőségeit, hogy erdőtiszti létszámukban be álló változásokról bennünket levelező-lapon értesíteni sziveskedjenek.)

Ő császári és apostoli királyi Felsége 1911. évi november 12-én kelt legfelső elhatározásával *Beck* Fülöp erdőtanácsosnak, saját kérelmére történt állandó nyugalomba helyezése alkalmából, a Ferencz-József-rend lovagkeresztjét legkegyelmesebben adományozni méltóztatott.

*

A m. kir. földmivelésügyi miniszter *Orbán* József m. kir. erdőmérnökgyakornokot szolgálattételre a nagyszebeni m. kir. állami erdőhivataltól a nagyenyedi m. kir. állami erdőhivatalhoz osztotta be.

*

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter *Vajda* Gyula végzett erdőmérnökhallgatót kir. közalapítványi erdőmérnökgyakornokká nevezte ki.

*

A Hont vármegyében Palást község határában lovag Roszvadovszky és Konrád Imre tulajdonát képezett s ezidőszent gróf Eszterházy Károly által megvásárolt erdőbirtok kezelésével *Obuch* Mihály főerdész bízott meg.

ERDÉSZETI RENDELETEK TÁRA.

KÖRRENDELET

a tényleges katonai szolgálatra bevonuló erdőtisztek bejelentése ügyében.

(*Valamennyi kincstári erdőigazgatóságnak, főerdőhivatalnak, erdőhivatalnak, m. kir. állami erdőhivatalnak, erdőőri szakiskoláknak, az erdészeti kísérleti állomásnak és a beszütercei m. kir. erdőigazgatóságnak.*)

93751/I/A/3. sz. — Szigorú mihez tartás végett utasítom a czimet, hogy hozzám minden év *szeptember hó 1-ig* jelentse be, hogy a kerületében alkalmazott erdőtisztek közül, beleértve természetesen az erdőmérnökgyakornokokat is, név szerint kik fognak előreláthatólag az illető év október havában *tényleges* katonai (egyéves önkéntesi) szolgálatra bevonulni.

Bejelentendő továbbá jövőre minden egyes esetben az is,

hogy a már tényleges katonai szolgálatban levő erdőtisztek *mely napon* jelentkeznek a czimnél további szolgálattétel végett. Amennyiben ez a jelentkezés a tényleges katonai szolgálat elteltével követő 30 napon belül meg nem történne, arról hozzám szintén jelentés teendő.

Tájékoztatóul egyidejűleg megjegyzem, hogy a tényleges katonai szolgálatra és az időszakos fegyvergyakorlatra behívott állami alkalmazottaknak a katonai kötelezettség leróhatása czéljából szabadságot kérni nem szükséges és hogy az időszakos fegyvergyakorlatokra történt bevonulásokat hozzám nem kell bejelenteni.

Ha azonban egyes tényleges katonai (egyéves önkéntesi) szolgálatra bevonulók a katonai év letelte előtt a szolgálatra alkalmatlannak minősítetnek, vagy a póttartalékba helyeztetnek és így állomásukra évközben visszatérnek, erről hozzám azonnal jelentés teendő.

A folyó évben tényleges katonai szolgálatra bevonuló erdőtisztek névjegyzéke, jelen rendeletem vételétől számítandó nyolcz napon belül hozzám felterjesztendő.

Budapest, 1911. évi szeptember hó 25-én.

A miniszter rendeletéből:

Horváth Sándor
miniszteri tanácsos.

KÖZIGAZGATÁSI BIRÓSÁGI DÖNTVÉNYEK ÉS ELVI JELENTŐSÉGŰ HATÁROZATOK.

46/1911/Hb. szám.

Ő FELSÉGE A KIRÁLY NEVÉBEN

a hatásköri bíróság

erdei kihágás miatt följelentett földbirtokos,i lakos és kanászai lakos ellen indított ügyben ai kir. törvényszék mint büntető felelbbviteli bíróság és a veszprémi járás főszolgabírája közt fölmerült *hatásköri összeütközés tárgyában* az 1911. évi szeptember hó 25-ik napján befejezett nyilvános tárgyalás alapján az alól kitett napon következő

határozatot

hozott :

Mind a három esetben az eljárás a *rendes bíróság hatáskörébe tartozik*.

Egyuttal az 1907:LXI. t.-cikk 21-ik §-a alapján elrendeli, hogy ez a határozat a terhelteknek, a veszprémi m. kir. állami erdőgondnokság, följelentőnek, a veszprémi kir. járásbíróságnak, a veszprémi kir. törvényszék mint büntető felelbiteli bíróságnak, a veszprémi járás főszolgabirójának, a m. kir. belügyminiszternek, a m. kir. igazságügyminiszternek és a koronaügyésznek kézbesítették.

Indokok :

I. A veszprémi m. kir. állami erdőgondnokságnak a veszprémi kir. járásbírósághoz beadott följelentése szerinti nemesi közbirtokosság hajagi *véderdőjében* 1910. évi november 9-én földbirtokos *41 drb. szarvasmarhája őrizetlenül találtatott*; 1910 november 25-én a középső Hajag nevű véderdőben földbirtokos kanászai lakos 6 drb. *kecskét legeltetett*; 1910 december hó 14-én pedig az Alsó-Hajag nevű véderdőben 25 drb. *sértést makkoltatott*.

Az erdőgondnokság az első esetben a kárértéket *135 korona 30 fillérben* és a büntetést 82 koronában; a második esetben a kárértéket *19 korona 80 fillérben* és a büntetést 12 koronában; a harmadik esetben a kárértéket *55 koronában* és a büntetést 30 koronában számította föl.

Az ügyészégi megbízott a vád képviselőjét nem vette át.

A kir. járásbíróság 1911. évi február hó 18-án 65/1911/B sz. alatt hozott végzésével a följelentést a veszprémi járás főszolgabirójához áttenni rendelte, mert az 1879:XXXI. t.-cikk második czim, II. fejezetének B) pontja alatt meghatározott erdei kártételek, köztük elsősorban a 100. § szerint tilos-legeltetés is erdei kihágást képeznek, ha az okozott kár összege 60 koronát nem halad túl (69. § b). Több, különböző időben és helyen elkövetett kihágással okozott kár összeszámításának (lopás esetét kivéve) helye nincs; minthogy pedig a följelentéshez csatolt erdőkárkimutatás 2. és 3. tételei alatt felsorolt kártételekért követelt kár egyik esetben sem haladja meg a 60 koronát és semmi adat

nincs rá, hogy az 1. tétel alatt felvett kihágás esetében az okozott valóságos kár a 60 koronát meghaladná, mert magából a kimutatásból kitűnik, hogy a kár címén felvett 135 korona 30 fillér *nem valóságos kár*, hanem a 100. § 1. pontja és utolsó bekezdése alapján kiszámított pénzbüntetés, ez pedig magából a 100. §-ból kitetszőleg *nem azonos a külön igazolandó és megterítendő valóságos kárral; de nem azonos ezzel a 102. §-ban meghatározott és pusztán csak számításon alapuló kártérítési összeg sem*, holott pedig a hatáskör szempontjából **vett kárnak szabályos becsüvel megállapított valóságos kárnak kell lenni.**

A veszprémi kir. törvényszék, mint felebbviteli büntetőbiróság 1911. évi márczius hó 21-én 789/1911/B sz. alatt hozott végzésével az elsőbíróság végzését indokainál fogva helybenhagyta.

A veszprémi járás főszolgabírája 1911. évi április hó 12-én 1389/1911. sz. a. hozott végzésével hatáskörét nem állapította meg, mert a följelentéshez csatolt kimutatás 1. tétele alatt felvett 135 K 30 fillér összeg *nem pénzbüntetés*, hanem az, miután a följelentő hatóság *a közvetlenül okozott és becsü útján meghatározandó kárnak követelésétől elállott*, az 1879:XXXI. t.-cikk 100. § és 102. §-aiban említett kárnak azon *közvetve nyilvánuló másik nemét képezi*, amely az ugyanezen törvénycikk 85. §-a szerint Veszprém vármegye területére nézve a m. kir. földmivelésügyi miniszternek 116033/1907. sz. rendeletével megállapított *erdei érték és árszabályzatnak a legeltetési kihágásokra vonatkozó 1. tétele* szerint — **minden előleges becsü szükségessége nélkül** — állapítható meg. Tekintve, hogy a jelen esetben *egy és ugyanazon egyén által* különböző időben, de egy helyen (a Hajag véderdőben) elkövetett három kihágási eset közül az egyik kárösszeg a 60 koronát meghaladja, ezen esetek összeszámításának pedig helye van (kir. Kuria 3988/1909/P sz. ítélete, I. Erd. Lapok 1909. évfolyamát) a közigazgatási hatóság hatásköre megállapítható nem volt.

II. A veszprémi kir. járásbiróság és a kir. törvényszék végzéseit arra alapítja, hogy a hatáskör megállapításánál csupán az okozott kár az irányadó; ebben az esetben pedig a feljelentő nyilván az 1879. évi XXXI. t.-cz. 100., illetve 102. §-a alapján emelte követelését, már pedig a bíróság hatáskörét csak a való-

ban okozott és szabályos becsüvel megállapított kár 60 koronán felüli összege állapítaná meg.

A kir. járásbírósnak és a kir. törvényszéknek *ez a felfogása törvényes alappal nem bír*, mert a hatáskör elbírálásánál *közömbös az a körülmény*, hogy a feljelentésben a kár annak megbecslése alapján, *vagy pedig egyéb alapon, jelesül a törvény 100., illetve 102. §-ban foglalt rendelkezés alapján követeltetett*; és e tekintelben csupán az az irányadó, hogy a feljelentésben érvényesített kár az 1879. évi XXXI. t.-cz. 69. §, avagy pedig az idézett törvény 73. §-aiban megjelölt értékhatárnak felel-e meg.

Minthogy pedig a kárkimutatás 1. tétele alatt felvett kihágás esetében érvényesített kárigény meghaladja a 60 koronát s ekként az 1879. évi XXXI. t.-cz. 73. §-a alá esik, és ebből folyólag a cselekmény a Btk. alapján és pedig abból a szempontból vizsgálható, vajjon az a Btk. 421. §-ban foglalt *vétség tényálladékát megállapítja-e*; minthogy továbbá a Bp. 19. §-a szerint a kárkimutatás 2. és 3. tétel alatt felvett és kisebb hatáskörű hatóság elé tartozó kihágás eseteiben is *az ügyek összefüggésénél fogva* a rendes bíróság van hivatva eljárni, ez okból a hatásköri összeütközést mind a három esetre nézve a rendes bíróság hatáskörének megállapításával kellett eldönteni.

Kelt Budapesten, a hatásköri bíróságnak 1911. évi szeptember hó 25. napján tartott ülésében.

Dr. Wlassics Gyula s. k.
elnök.

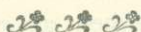
Deák Péter s. k.
előadó.

Kihirdettetett 1911. évi szeptember hó 25. napján.

Dr. Wlassics Gyula s. k.
elnök.

Dr. Kondor Aladár s. k.
jegyző.

Kiadta a hatásköri bíróság 1911. évi október hó 4. napján,
Wlassics s. k. (P. H.) Dr. Kondor Aladár s. k.
elnök. jegyző.

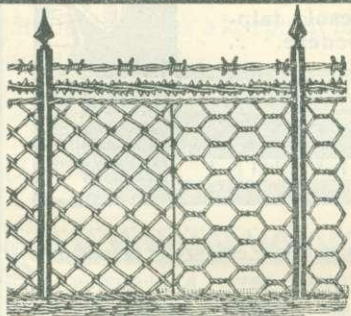

Az „Erdészeti Lapok“ 1911. évi XXIII. füzetének HIRDETÉSEI.

Az ERDÉSZETI LAPOK mellett mérsékelt közlési díjért a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.

Dijszabás. Kéthasábos szélességben (107 mm) garmond betűvel vagy ennél nagyobb betűfajttával szedett hirdetés milliméterenkint *a)* faeladási hirdetéseknel 30 fillér, *b)* más hirdetéseknel 20 fillér. Táblázatos és garmond betűnél kisebb betűfajttával szedett hirdetések másfélszeres egységárral számíttatnak ismételt megjelenés esetén megfelelő árkedvezmény.

Külön mellékletek 25 gramm súlyig 70 koronáért, azontul 25 grammonként 25 koronával magasabb árért mellékeltetnek.

Vadaskertsövénnyek

a legjobb drótanyagból, továbbá kertsövénnyek, baromfiudvarok, tennispályák részére.

(5-7.)

Alpenländische Drahtindustrie

Ferd. Jergitsch' Söhne

Wien, V/1., Wienstrasse 45.

Telefon 9583. :: Graz, Göstlinger
Maut und Klagenfurt Postfach 265.

197. számú képes katalógust ingyen és bérmentve a legközelebbi íródából.

György Albert bányamérnök.

Iroda: Budapest, I. kerület, Budafoki-ut 22. szám.

Sürgönczim: Szénércz Budapest. Telefon 130—95.

Elvállalja: szenek és érczek elemzését és ezek értékesítését, a bányászat körébe tartozó összes munkálatok tervezését és ezek kivitelének ellenőrzését, szén-, ércz- és kőbányák üzemének szakszerű vezetését, külföldi bányavállalatok képviselőtét, ásványvizek védőterületeinek kieszközlését és ellenőrzését.

(3. XII. 10.)

FÖRSTER-KREIDE

MÜLLER ÁRMÍN
 vas- és fém-tömegeszközök gyára,
 erdészeti mérő- és jelzőeszközök
BUDAPEST, VI., CSÁNGÓ-UTCZA 3/a.
TELEFON 137—57.
 Magy. kir. postatakarékpénztár-számla 26566.
 Cheque-számla a Központi Kereskedelmi és
 Iparbanknál.

KÜLÖNLEGESSÉG:
 szab. „Herkules“ vaskapcsok, talp-
 ős fák és egyéb fák repedése. ős

Az egyetlen hazai ilyenmő vá lalát, hol mindennemő erdészeti szerszámok
 jutányos áron központostva vannak. Nincsen zavar a beszerzésnél,
 gyors és pontos kiszolgálás, versenyárak. — Számos m. kir. állami erdő-
 hivatal, járási erdőgondnokságok, városi és uradalmi erdőhivatal állandó
 szállítója. Tömeges elismerőlevél vevőktől.
Képes árjegyzék ingyen és bérmentve. (I. XXIV. 17.)

Erdészállás. A pannonthalmi Szent-Benedek-rend tihanyi apát-
 ságának erdőgazdaságában — lakhely Balatonendréd, Somogy
 vármegye — egy másod-, eshetőleg elsőosztályu erdőszállás
 1912. év január hó 1-én betöltendő. A II. o. erdőszállással járó
 illetmények — fokozatos I. o. erdőszászé, főerdőszászé, erdőmesterré
 való előléptetéssel és nyugdíjjogosultsággal — a következők:
 Szabadlakás és uradalmi fogat, 1200 K készpénz, 12 q buza,
 16 q rozs, 8 q árpa, 12 q szemes tengeri, 2 m. hold kapásföld,
 1 m. hold kert helyett 1 m. hold kapásföld, 40 m³ kemény hasábfá,
 4 darab tehéntartás, sertéstartás helyett 6 darab növendékmarha-
 tartás, 20 K irodai átalány, 100 K ötödéves korpótlék, de csak
 öt ízben, 25 évi szolgálatnak megfelelő összeg erejéig.

Az állással össze van kötve a zalavári benczés apátság erdőgazdaságának felügyelete, amelyért évi 500 K tiszteletdíj jár.

Százalékra nem tarthat igényt; de a balatonendrédi sertés-tenyésztés után, mint amely szorosan véve nem erdészeti üzemág, darabonkénti jutalékban részesül.

A kérvényhez másolatban mellékelendő: 1. keresztlevél, 2. erdészeti akadémiai oklevél, 3. eddigi szolgálatról bizonyítvány. A kérvényben felemlítendő: eleget tett-e a katonai kötelezettségnek; mikor foglalhatja el az állást.

A kérvény méltóságos dr. Hajdu Tibor pannonthalmi főapát ur czimére kiállítva a pannonthalmi központi főjószaágkormányzósághoz küldendő be f. é. december hó 15-ig.

A szolgálati utasítás, a nyugdíjszabályzat, az előléptetéssel járó illetmények a központi főjószaágkormányzóságnál Pannonthalmán megtekinthetők.

Kívánatos a személyes megjelenés.

Pannonthalma (u. p. Györszentmárton), 1911. évi október hó 18-án.

(7. III. 3.)

A pannonthalmi központi főjószaágkormányzóság.

Előjegyzéseket elsőrendű minőségű, fajtiszta

**kocsányos és kocsánytalan
tölgymakk és csermakk**

valamint elsőrendű minőségű

jegenyefenyőmag

és vadetetésre alkalmas vadgesztenye ősszel
való szállítására elfogad

Stainer Gyula cs. és kir. udvari szállító
magyar magpergetőgyára

KÖRMEND, Vas megye.

(4. VII. 7.)

„Bóra“-féle szabadalmazott vasuti és iparvasuti kocsi- és fékrendszerei, (2. VI. 6.)

melyek e téren új korszakot nyitottak meg, a legelsőbbrendű számos
erdő- és bányaiüzemeknél legalább 50⁰/o
üzemköltségmegtakarítást eredményeztek.

Beszerezési ára nem drágább a régi rendszernél. Régi kocsik és fékek
átalakíthatók. Bővebb felvilágosítás:

Bóra Elemér szabadalom
az Arad-Csanádi egyesült vasutak tulajdonos,
művezetőjénél,

Honcző (Gurahoncz), Arad megye.

Pályázati hirdetmény. 112/1911. sz. — Jolsva r. t. városnál
családi okokból állás elfoglalása előtti lemondás folytán megüres-
edett erdőmérnöki állásra pályázat nyitattik.

Javadalmazás 2500 korona törzsfizetés, 600 korona lakbér,
300 korona feladasi jutalék, mely a törzsfizetéshez a nyugdíjba
be lesz számítva, ötször 200 korona ötödéves korpótlék a törzs-
fizetés emeléséhez, 50 ürméter kemény tűzifa befuvározással és
szegődményi föld használata.

Nyugdíj törzsfizetés után biztosítva, a választás életfogytig-
lanra szól.

Ezen állást elnyerni óhajtok az 1879. évi XXXI. törvényczikk
36. §-ában meghatározott képesítést és eddigi szolgálati alkalm-
zásukat igazoló okmányokkal felszerelt kérvényüket f. évi deczem-
ber 15-ig Jolsva város polgármesteri hivatalához nyujtsák be.

Erdőrendészeti gyakorlattal bírók előnyben részesülnek.

Az erdőtszít szolgálati szabályzata az érdeklődőknek rendel-
kezésükre áll, szabad idejében az erdőtszítnek a mérnöki gyakorlat
megengedtetik. Az állás legkésőbb 1912 január 1-én elfoglalandó.

Jolsva, 1911. évi november hó 6-án.

(9. II. 2.)

Polgármester.

Erdei facsemete

== 1912. évi tavaszi szállításra. ==

800.000	drb	2	éves luczfenyő	Picea excelsa,	magonez
1,200.000	"	3	"	"	"
10.000	"	5	"	"	átiskolázott
10.000	"	3	jegenyefenyő	Abies pectinata,	magonez
300.000	"	2	banksfenyő	Pinus banksiana,	"
10.000	"	3	"	"	átiskolázott
35.000	"	3	kékfenyő	Picea pungens glauca,	magonez
85.000	"	2	douglasfenyő	Pseudotsuga douglasi	"
5.000	"	2	vörösfenyő	Larix europaea	"
1.500	"	3	"	"	suháng
600.000	"	2	feketefenyő	Pinus austriaca,	magonez
400.000	"	2	"	"	átiskolázott
300.000	"	3	"	"	magonez
1,000.000	"	1	kocsányostölgy	Quercus pedunculata	"
200.000	"	2	"	"	"
75.000	"	3	"	"	"
800.000	"	1	kőris	Fraxinus americana alba,	magonez
300.000	"	2	"	"	"
10.000	"	1	"	ornus,	"
116.000	"	2	"	"	"
50.000	"	3	"	"	"
85.000	"	1	"	excelsior	"
85.000	"	2	"	"	"
16.000	"	2	mezgéséger	Alnus glutinosa	"
35.000	"	2	hamvaséger	" incana	"
1,100.000	"	1	ákác	Robinia pseudoacacia	"
3.000	"	1	diófa	Juglans nigra	"
1.500	"	2	"	"	"
200	"	3	"	"	"
6.000	"	2	juhar	Acer pseudoplatanus,	magonez
2.000	"	3	"	"	suháng

Továbbá: kislevelű hársfa és gleditsia magonez.

A csemeték minősége elsőrendű.

Árjegyzéket kívánatra küld:

Junghans E. erdőgondnoksága,
Lankás (Lunkaszprie), posta Bihardobrozd (Dobrest).
Bihar megye.

(S. XII. 3.)

Roboz Ödön és Társa

Budapest, VI., Podmaniczky-utca 18. :: Telefon 167-28.

állandóan vesznek bármely mennyiségben **tölgy, kőris, jávor, dió, éger, cseresznye, gyertyán, bükk és másnemű keményfát** úgy gömbölyű, mint fűrészelt állapotban. (6. XII. 4.)

Tölgyfaeladás. A huszti koronavárosi közbirtokosság 1911 december 14-én d. e. 9 órakor a huszti városháza tanácstermében tartandó zárt írásbeli ajánlatok tárgyalásával egybekötött nyilvános szóbeli árverésen eladja részletenként vagy egészben a Dubrova nevű, sik fekvésű, a huszti vasuti állomástól 2—7 km-re eső erdejében mintegy 1127 k. h. hét részletre osztott legelővé átalakítandó területen tövön kibélyegzett és a máramarosszigeti m. kir. állami erdőhivatal által törzsenkénti felvétellel felbecsült alább részletezett 81.131 darab tölgyfát.

Erdőrészlet	mintegy k. hold	törzs	m ³ fa- tömeggel		kéregnélküli haszonfa m ³	Kikiáltási ára korona
I.	160	8.520	14.308	amelyből	9.976	227.009
II.	245	14.811	31.324	"	21.656	511.886
III.	280	5.073	6.890	"	4.592	124.258
IV.	225	21.165	12.683	"	8.839	183.987
V.	100	13.175	7.698	"	5.737	97.583
VI.	35	6.419	4.285	"	3.259	52.326
VII.	82	11.968	6.839	"	5.195	83.540
Egészben összesen :	1.127	81.131	84.027	amelyből	59.254	1,280.600

Bánatpénz a kikiáltási ár 10 (tiz) százaléka. A részletes fatömeg és értékbecslési munkát, továbbá az eladási és szerződési feltételek betekintheők a máramarosszigeti m. kir. állami erdőhivatalnál, valamennyi máramarosmegyei m. kir. járási erdőgondnokságnál és alulírt közbirtokossági elnöknél, akinél ezen munkálatokból minden érdeklődő kaphat, amíg a készlet tart, egy-egy nyomtatott példányt is.

Az érdeklődők a helyszíni megsejmlélés végett forduljanak a közbirtokosság elnökéhez, vagy a huszti m. kir. járási erdőgondnoksághoz.

Huszt (Máramaros megye), 1911. évi október hó 30-án.

(10. II. 2.)

Dán Lajos
közbirtokossági elnök.

Fenyőhaszonfaeladás kitermelt állapotban. Kassa szab. kir. város tanácsstermében 1911. évi december hó 9-ik napján dél-előtt 10 órakor kezdődő zárt írásbeli versenytárgyalás után eladásra kerül a Kassa város tulajdonát képező bankói fenyves üzemosztály 1912—1913—1914. évi jegenyefenyőhaszonfa hozama és ezzel egyidejűleg a szél- vagy hótörések, szű- vagy más rovarirtásokból kikerülő haszonfa.

Az összes haszonfa házilag termeltetik és vagy a jelenlegi csermelyvölgyi fűrésztelepre, vagy Kassára a vásárló tulajdonát képező farakodóra, esetleg az államvasutak gömbfarakodójára szállítatik.

Az évenként kihasználandó haszonfamennyiség

az I. vágássorban mintegy 2000 tm^3

a II. " " " " 1000 "

A szomszédos üzemosztályok rendes vágásterületén remélhető jegenyefenyőhaszonfa az I. vágássorozatra nézve legfeljebb 600 tm^3

a II. " " " " 300 "

Az ajánlat a kikiáltási árakon felül egész és tizedrész százalékokban számokkal és betűkkel kiírva és az összes választékokra ugyanazon százalékban s egyuttal minden egyes vágássorozat haszonfájára külön-külön teendő meg

Bánatpénz az I. vágássorozat fájára nézve 2000 (kettőezer) K

a II. " " " " 1000 (egyezer) "

Kikiáltási árak:

A csermelyvölgyi fűrésztelepre való szállítás esetén:

a) 16 cm -től bezárólag 25 cm középmérmőjű és 2 m , meg ennél hosszabb haszonfa után m^3 -ként $12\cdot50$ K, azaz tizenkettő korona ötven fillér.

b) 26 cm -es és vastagabb középmérmőjű, $3\cdot80 \text{ m}$ -es és ennél hosszabb haszonfa után m^3 -ként $14\cdot50$ K, azaz tizennégy korona ötven fillér.

c) 9 — 11 cm -es középmérmőjű rudfáért a hosszúságra való tekintet nélkül darabonként 70 fillér.

Kassára való beszállítás esetén:

a) 16 cm -től bezárólag 25 cm középmérmőjű és 2 m -es, meg ennél hosszabb haszonfa után m^3 -ként $14\cdot00$ K, azaz tizennégy korona.

b) 26 cm-es és vastagabb középátmérőjű 3·80 m-es és ennél hosszabb haszonfa után m^3 -ként 16·00 K, azaz tizenhat korona.

c) 9—11 cm-es középátmérőjű rudjáért a hosszúságra való tekintet nélkül darabonként 80 fillér.

A csermelyvölgyi fűrész rakodójára való szállítás esetén a várostól bérelt jelenlegi fűrészhely és szálfarakodója, rönkosztályozó tere, valamint a deszka rakodója évi 300 korona bér mellett három évre biztosítatik a vásárlónak. A fűrész és a hozzátartozó fent megjelölt helyen álló építmények megszerzése iránt annak tulajdonosával tartozik megegyezni, akinek bérlete 1912 július 1-én jár le.

Az árverési és szerződési feltételek Kassa szab. kir. város erdőhivatalnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők és érdeklődőknek kívánatra meg is küldetnek.

Kassa, 1911. évi november hó 8-án.

(11. II. 2.)

Polgármester.

Termelt és rakodókra szállított fenyő-, bükk- és juhar-műszerfa eladása. 92319/1911/I/B/1. szám. — Az ungvári m. kir. főerdőhivatalnál zárt ajánlatok útján eladásra kerül a fenyvesvölgyi m. kir. erdőgondnokság uzsoki tisztázó vágásainak hagyásfaiból az 1911—1914. években a kincstár által termelendő és az uzsoki patakmenti rakodókra az 1912—1915. években kifuvarozandó, összesen mintegy 10.000 (tízezer) m^3 fenyő- és mintegy 2000 (kettőezer) m^3 bükk- és juharműszerfaanyag.

Kikiáltási egységarak köbméterenként választékkülönbség nélkül a rakodókon:

a) fenyőrönk és fenyőszálfáért 7, szóval hét korona;

b) juharfáért 14, szóval tizennégy korona;

c) bükkműszerfáért 7, szóval hét korona.

Az árverési feltételek értelmében kiállított írásbeli zárt ajánlatok legkésőbbben 1911. évi december hó 12-dike délelőtt 10 órájáig nyújtandók be az ungvári m. kir. főerdőhivatalnál.

A versenytárgyalási általános és részletes feltételek, ajánlati űrlap és boríték az ungvári m. kir. főerdőhivaltól megszerezhetők.

Budapest, 1911. évi november hó.

(12)

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

Tölgy-, cser- és bükkeladás tövön. 93269/1911/I/B/1. sz. — A szászsebesi erdőhivatal irodájában 1911. évi december hó 4-ik napján délelőtt 10 órakor a vajdahunyadi erdőgondnokság „A” g. o. III. vágássorozat 15. tagjában kitűzött tisztázó vágásban álló és számozott tölgy-, cser- és bükkfatörzseknek tövön való eladása iránt írásbeli versenytárgyalás tartatik.

Kikiáltási ár:

1. Az 1-ső csoport, vagyis az I. és II. számú	
165·26 holdas vágásrészlet után	22675·80 K
2. A 2. csoport, vagyis a III. és IV. számú 54·84	
holdas vágásrészlet után	9440— „
3. A 3. csoport, vagyis az V. és VI. 86·95 holdas	
vágásrészlet után	14367·60 „
Összesen: 46483·40 K	

Bánatpénz: a kikiáltási ár 10⁰/₀ a kikerekítve, tehát: 2300 K, illetve 950 K, illetve 1450 K, összesen 4700 korona.

Lehet az egészre vagy külön egy-egy csoportra ajánlatot tenni, első esetben három évi kihasználás is kiköthető, különben csak egy-egy évi kihasználási időtartam engedélyezhető.

Az árverési és szerződési feltételek, valamint az ajánlati űrlap és boríték 1911. évi november hó 20-tól kezdve a szászsebesi erdőhivatalnál és a vajdahunyadi erdőgondnokságnál megszerezhetők.

Budapest, 1911. évi november hó.

(13)

M. kir. földművelésügyi miniszter.

Termelt haszonfa- és tűzifaeladás üveghuta- és gőzfűrészbérlettel. 91952/1911/I/B/1. — A besztercebányai m. kir. erdőigazgatóság tanácsstermében 1911. évi december hó 29-én délelőtt 10 órakor a sziklai m. kir. erdőgondnokságban az 1912. évtől kezdve öt egymásután következő éven át a kir. kincstár részéről termelendő és a sziklai rakodókon átadandó évente mintegy 3—8000 m³ fenyő-, juhar-, kőris-, szil- és bükkhaszonfa, valamint 4—14.000 ürm³ kemény- és lágyhasáb- és dorongtűzifa eladása iránt zárt írásbeli versenytárgyalás fog tartatni.

Ezen eladás kapcsolatos a Szikla telepen lévő üveghuta és gőzfűrés, valamint 20 kat. hold mezőföld bérletével.

Az ajánlatok legkésőbb 1911. évi *december hó 28-án* déli 12 óráig nyújtandók be Besztercebányán a m. kir. erdőigazgatóságnál.

A kikiáltási árakat, haszonbéreket és bánatpénzeket is kitüntető általános árverési, ugyszintén részletes szerződési feltételek, ajánlati űrlap és boríték a besztercebányai m. kir. erdőigazgatóságnál 1911. évi december hó 5-től kezdve megtekinthetők és átvehetők.

Budapest, 1911 november hó.

(14)

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

Tölgyfaeladás az erdőben tővön. 4540/1911. sz. — A tótsóvári m. kir. erdőhivatalhoz tartozó delnekakasfalvai erdőgondnokság területében az 1912. évben való kihasználásra kijelölt és együttesen 47,656 K 24 fillér becsértékű 7475 darab tölgyfa és 555 darab bükkfa három eladási csoportra megosztva zárt írásbeli ajánlatok útján el fog adatni.

Az ajánlatok, melyek 1911. évi december hó 21-én délután 1 óráig Tótsóvárt az erdőhivatalnál nyújtandók be, december hó 22-én délelőtt 10 órakor fognak ugyanott nyilvánosan felbontatni.

Az árverési és szerződési feltételek, a faanyagok és kikiáltási árak részletes kimutatása, ajánlati űrlap és boríték úgy az erdőhivatalnál, mint az erdőgondnokságnál beszerezhetők.

Tótsóvár, 1911. évi november hó.

(15)

M. kir. erdőhivatal.

Faarverési hirdetmény. Barczarozsnyó község elöljárósága közhirrre teszi, miszerint a nagyméltóságu földmivelésügyi miniszter urnak 20791/I/A/2/1911. sz. engedélye alapján az alább megnevezendő fenyőfatömeget 1911. évi december hó 16-án d. e. 11 órakor Barczarozsnyó községhezánál zárt írásbeli ajánlatokkal egybekötött szóbeli nyilvános árverésen el fogja árverezni.

Az árverezés tárgyát képezi 10652316 m^3 haszonfa.

Kikiáltási ár 37.888 korona 67 fillér, mely összegnek 10⁰/o-a az árverezés megkezdése előtt az árverezést vezető megbízott kezéhez készpénzben, avagy óvadékképes értékpapirban leteendő.

Becsáron alul az erdő eladatni nem fog. Utóajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

A részletes becslés adatai a brassói m. kir. járási erdőgondnokságnál és Barczarozsnyó község előljáróságánál megtekinthetők.

Ez utóbbinál megtekinthetők az árverezési és szerződési feltételek is.

Barczarozsnyó, 1911. évi november hó 17-én.

(16)

Az előljáróság.

Árverési hirdetmény. 1397/911. sz. — Apácza község eladja Datk község határán fekvő erdejének 115., 119., 122., 123 *a*, 124., 124 *a*, 128., 129., 129 *a* és 132. számú részletek 309/89 kat. holdon található bükkfatömegét írásbeli zárt ajánlatokkal egybekötött nyilvános szóbeli árverezésen.

Az összes fatömeg 65.922 tm^3 -t tartalmaz, melyből 10.975 tm^3 mûfa, 54.947 tm^3 tűzifa.

A becsár szakértői becslés alapján 70.000, azaz hetvenezer koronában lett megállapítva, mely egyszersmind kikiáltási árul is szolgál.

Az árverezés Apácza község házában 1912. évi január hó 5-én d. e. 9 órakor tartatik meg.

Bánatpénz a becsérték 10%-a, vagyis 7000, azaz hétezer korona.

Az árverési és szerződési feltételek Apácza község irodájában a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Apácza (Brassó megye), 1911. évi november hó 18-án.

Máthás András

jegyző.

(17)

Biró Imre

biró.

Árverési hirdetmény. (Juharfaeladás.) Ad/618/909. számhoz. — A kispataki volt urbéreses Kispatakon (Máramaros vm.) a község házában 1911. évi december hó 17. napján d. e. 11 órakor tartandó zárt írásbeli ajánlatokkal egybekötött nyilvános szóbeli árverésen eladják a nagyméltóságu m. kir. földművelésügyi minisztériumnak 115602/908. számú magas rendeletével eladásra engedélyezett, bélyegzéssel és számozással kijelölt 779 darab 30 *cm* mellmagasságu átmérőnél vastagabb juharfatörzset.

A fakészlet a hivatalos becslés szerint 779 drb. törzs 862 m^3 tisztán kihozható műfatartalommal. Kikiáltási ár mint hivatalosan megállapított becsérték 10.000 korona, a bánatpénz 1008 korona.

A feltételektől eltérő, vagy távirati és utóajánlatok figyelembe nem vétetnek; a fakészlet a becsértéken alul nem adatik el.

A részletes árverési és szerződési feltételek megtekinthetők a máramarosszigeti m. kir. állami erdőhivatalnál, az ökörmezői járási erdőgondnokságnál és az eladó volt urbéres birtokosság alulírott elnökénél.

Kispatak (u. p. Iszka), 1911. évi november hó 12-én.

(18)

Popovics Vaszily
urb. elnök.

Bükk- és egyéb lombtüzifaeladás tövön. 5071/1911. sz. — A bustyaháza m. kir. erdőhivatal hivatalos helyiségében 1911. évi december hó 18-án d. e. 10 órakor zárt írásbeli ajánlatokkal egybekötött nyilvános szóbeli árverés fog tartatni:

a Técső község határában fekvő u. n. fenesháti völgyben („B” g. o. III. vágássorozat 11. tag 6/b és 12. tag 11. erd. r.) ki-tüzendő 100 kat. holdas bükk-tüzifavágás vevő által feldolgozandó faanyagának négy évre való eladására.

Becsült fatömeg évenként mintegy 10.000 ürméter.

Bánatpénz 1000 korona.

Kikiáltási árak a következők:

1 m^3 hasábfa	---	---	---	---	---	1 K 20 f
1 „ hasáb- és dorongfa vegyesen	---	---	---	---	---	1 K 10 f
1 „ dorongfa	---	---	---	---	---	— 90 f

Az ajánlatok pénzben kifejezve minden választékra külön ürméterenként teendők.

Az általános árverési és részletes szerződési feltételek alulírott erdőhivatalnál, valamint a técsői m. kir. erdőgondnokságnál a hivatalos órák alatt megtekinthetők.

Bustyaháza, 1911. évi november hó 18-án.

(19)

M. kir. erdőhivatal.

Faeladási hirdetmény. A nagyméltóságu m. kir. földművelés-ügyi miniszter urnak 1907. évi 37161. számú magas rendeletével jóváhagyott rendszeres terv előírásai alapján közhirrre teszem, hogy

a felvázai volt urbéresek (Hunyad vármegye, körösbányai járás) erdejéből „A” üzemosztály I. és III. számú vágássorozatainak esedékes hozamterületein (Zsugraszt és Oszoj erdőrészek) található, előzetesen felvett és lebélyegzett mintegy 873 drb. 25—63 *cm* vastagsággal bíró tölgyfa, 1941 drb. 25—61 *cm* vastagsággal bíró bükkfa 1911. évi december hó 28-án d. u. 3 órakor Alvácán a körjegyzőségi hivatalos helyiségében nyilvános szóbeli és zárt ajánlati árverés útján el fog adatni.

Kikiáltási ár 5090 korona.

Bánatpénz 510 korona.

A részletes árverési és szerződési feltételek alulirotnál, valamint a brádi m. kir. járási erdőgondnokságnál betekinthesők.

Az eladás tárgyat képező erdőrészek Alvácza (A. Cs. E. V.) vasuti állomástól mintegy 4 és 6 *km* távolságra fekszenek.

Felvácza, 1911. évi október hó 15-én.

(21)

A volt urbéresek elnöke.

Pályázati hirdetés. 2420/1911. sz. — A jászóvári prépostságnál üresedésben lévő főerdészi állásra pályázat nyitattik.

Javadalmazása: 2500 korona törzsfizetés, 1500—2000 korona faeladási jutalék, 500 korona ötödéves korpótlék, szabad lakás, szabad tűzifa és szabad világítás. A főerdész nyugdíjképes. Megfelelő bizonyítványokkal és keresztlevéllel ellátott kérvények a jászóvári prépostság jószágkormányzóságához czimzendők. A pályázati határidő december hó 20.

(20)

Erdőőri állás töltendő be mltgs. báró Bohus Lajos ur erdőgazdaságában azonnali belépésre. Pályázhatnak erdőőri szakiskolát végzett, magyarul és románul beszélő, nő, kis családú, feltétlenül józan és megbízható, erőteljes testalkatu, az apróvadadászatban jártas oly egyének, kik legalább 3—4 éves egy helyben eltöltött szolgálatról bizonyítvánnyal bírnak, szerény igényűek és állandó szolgálatra reflektálnak. Bizonyítványmásolatok, melyek vissza nem küldetnek, a fizetési igények megjelölésével a pályázathoz csatolandók és az „Uradalom intézőségéhez Világos, Arad vármegye” czimzendők.

(22. III. 1.)

Jegenye-, lucz- vagy erdeifenyő bányafát 15—24 *cm* vastag, 8 *m* hosszúságig, továbbá 1 *m* hosszú és 25 *cm*-nél vastagabb *gyertyánfát* nagyobb mennyiségben *megvételre keresek*.

Ajánlatokat ab feladó vasuti állomás S. M. Rübner fanagykereskedő (Wien, II. Kaiser-Josefstrasse 39) címre kérek. Német nyelvű ajánlatot kérek. (23)

Faeladási hirdetmény. 4826/1911. sz. — A Borgótiha község lakosságának közvetlen használatára kiadott erdők „A” és „B” gazdasági osztályában 532/19 kat. holdon található, a vevő szabad választása szerint műfatermelésre alkalmas, legalább 50.000 K értékű bükkfáknak eladása, illetve megvételére a beszterczei m. kir. erdőigazgatóság hivatali helyiségében 1911. évi december hó 23-án d. e. 11 órakor zárt írásbeli ajánlatok útján való nyilvános versenytárgyalás tartatik.

A kihasználás időtartama 1912. év január hó 1-től számított öt (5) év.

Kikiáltási ár köbméterenkénti 250 K. Bánatpénz 2500 K.

A zárt írásbeli, ivenként egykoronás bélyeggel ellátott és a kitüntetett bánatpénzzel felszerelt ajánlatok, melyekben a megajánlott vételár szóval és számjegyekkel is kiirandó és amelyekben ajánlattevő határozottan kijelenteni tartozik, hogy az árverési általános és szerződési feltételeket ismeri s magát azok rendelkezéseinek feltétlenül aláveti, 1911. évi december hó 23-án d. e. 11 óráig nyújtandók be a beszterczei m. kir. erdőigazgatósághoz.

Olyan ajánlatok, amelyek ezen feltételeknek nem felelnek meg, amelyek elkésve nyújtatnak be, vagy pedig a megállapított feltételektől eltérő kikötéseket tartalmaznak, figyelembe vétetni nem fognak.

Az árverési és szerződési feltételek, a beszterczei m. kir. erdőigazgatóságnál, a borgói felső m. kir. erdőgondnokságnál Borgóprundon és Borgótiha község előljáróságánál megtekinthetők, hol az eladásra vonatkozó más felvilágosítások is megadatnak. Azokat az erdőigazgatóság az érdeklődőknek posta útján díjtalanul meg is küldi.

Besztercze, 1911. évi november hó 6-án.

(24)

M. kir. erdőigazgatóság.

Faarverési hirdetemény. 1131/911 sz. — Keresztényfalva község közhirrre teszi, miszerint az 1912-ik évre esedékes vágásban található tölgyfák 1911. évi december hó 16-án d. e. 11 órakor Keresztényfalva községházánál zárt írásbeli ajánlatokkal egybekötött szóbeli nyilvános árverésen el fogja árverezni.

Az árverezés tárgyat képezi 675·22 m^3 haszonfa, 330 $űrm^3$ hasábfá, 293 $űrm^3$ dorongfa és 221 $űrm^3$ galy és forgács.

Kikiáltási ár 13.677 korona, mely összegnek 10%-a az árverezés megkezdése előtt az árverezést vezető megbízott kezéhez készpénzben, avagy óvadékképes értékpapirban leteendő.

Becsáron alól eladatni nem fog. Utóajánlatok nem fognak figyelembe vétetni.

A részletes becslés adatai a brassói m. kir. járási erdőgondnokságnál és Keresztényfalva község előljáróságánál megtekinthetők.

Ez utóbbinál megtekinthetők az árverezési és szerződési feltevélek is.

Keresztényfalva, 1911. évi november hó 21-én.

(25)

A községi előljáróság.

Megvételre kerestetik használt, de jó állapotban lévő, *teljesen felszerelt mérőasztal* és Breithaupt & Sohn-féle *erdészeti műszer*.
(26. IV. 1.)

Simon Tivadar
tanár (Naszód).

Termelt hántott fenyőrudfa (cellulosefa), hántatlan fenyőmúhasáb (cellulosefa) és fenyőtűzifaeladás. A lipótújvári m. kir. főerdőhivatalnál zárt írásbeli ajánlatok útján az alábbi csoportosítás szerint a következő faanyagok kerülnek eladásra:

I. csoport. A fenyőházai villamosművü fűrészt mellett lévő és a kincstár által a fenyőházai Ksod vasuti állomás mellett lévő kincstári rakhelyre leszállítandó 200 m hosszú és 1·25 m magas rakatokban felrakásolt 150 (egyszázötven) tömörköbméter hántott fenyőrudfa (cellulosefa). Kikiáltási ár tömörköbméterenként 9 (kilencz) korona. Bánatpénz 135 korona.

II. csoport. A lipótújvári faraktárgondnokság kezelése alatt a lipótújvári faraktárban lévő 3500 (háromezeröttszáz) $űrm^3$ hántat-

lan fenyőműhasáb (cellulosefa). Kikiáltási ár $\text{ü}rm^3$ -ként 7 korona 20 fillér (hét $\frac{20}{100}$ korona). Bánatpénz 2520 korona.

III. csoport. A lipitújvári faraktárgondnokság kezelése alatt a lipitújvári faraktárban lévő 4200 (négyezerkettőszáz) $\text{ü}rm^3$ fenyőhasáb és dorongtüzifa. Kikiáltási ár $\text{ü}rm^3$ -ként 5 korona 80 fillér (öt $\frac{80}{100}$ korona). Bánatpénz 2440 korona.

Ajánlatok csakis az egyes eladási csoportok összes faanyagára tehetők csoportonként, vagy akár több csoportra egy ajánlaton.

Az ajánlatok legkésőbbben 1911. évi december hó 19-én délután 6 óráig nyújtandók be a lipitújvári főerdőhivatalhoz, ahol azok december hó 20-án délelőtt 10 órakor nyilvánosan fölbontatni fognak.

A versenytárgyalási feltételek, valamint ajánlati űrlap és boríték a lipitújvári főerdőhivatalnál beszerezhetők.

Budapest, 1911. évi november havában.

(27)

Földmivelésügyi miniszter.

Az „Erdészeti Lapok“ 1911. évi XXIII. füzetének tartalma :

	Oldal
<i>Bund Károly</i> : Az osztrák birodalmi erdészeti egyesület tanulmányútja. (Befejező közlemény)	1255
<i>Biró János</i> : Utmutatás a domb- és hegyvidéki legelők megjavításához, gondozásához és rendszeres használatához. (Befejező közlemény)...	1277
<i>Barsi Árpád</i> : Új szerkezetű átaláló. (Ismertetés)	1301
EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK. I. Meghívó az Országos Erdészeti Egye- sület 1911. évi rendes közgyűlésére	1308
II. Értesítés	1310
HIVATALOS KÖZLEMÉNYEK Hirdetmény állami (erdei) facsemeték adományozása tárgyában	1311
KÜLÖNFÉLÉK. Dr. Bartók József földmivelésügyi államtitkár kitüntetése. — Az 1911. évi őszi erdészeti államvizsga. — A vidéki erdészeti egyesületek köréből. — A drezdai „Heide“. (<i>Hathalmi Gabnay Ferencz.</i>) — Erdei vasutnál alkalmazott munkások biztosítása és az 1907. évi XIX. t.-cz. (Sz. F.) — Személyi hírek. — A közalapok erdőtisztai állásai. — Az 1912. évi Erdészeti Zsebnaptár megjelent. — Elszámlolás a „Mensa Academica“ céljaira befolyt adományok- ról. — Halálozás	1313
Változások és kitüntetések az erdészeti szolgálat köréből	1328
ERDÉSZETI RENDELETEK TÁRA. 93751/1911/I/A/3. F. M. Körren- delet a tényleges katonai szolgálatra bevonuló erdőűsztek bejelen- tése ügyében	1328
KÖZIGAZGATÁSI BIRÓSÁGI DÖNTVÉNYEK ÉS ELVI JELENTŐ- SÉGŰ HATÁROZATOK. Elvi jelentőségű határozat hatásköri összeütközés tárgyában	1329
HIRDETÉSEK	I—XVI

